

МІНІСТЕРСТВО
ОСВИТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ГІІМ 75
РОКІВ

ГОРЛІВСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
ІНОЗЕМНИХ
МОВ

80 LAT
UMCS

UNIVERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

University of
Zagreb

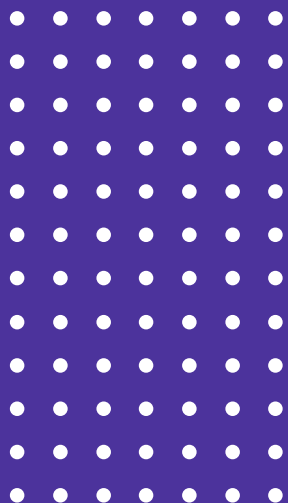
ELTE EÖTVÖS LORÁND
UNIVERSITY

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

UNIwersYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

УКРАЇНІСТИКА: НОВІ ІМЕНА В НАУЦІ

7-8 ТРАВНЯ 2024 РОКУ

Дніпро - Люблін

THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
HIGHER STATE EDUCATIONAL ESTABLISHMENT "DONBASS STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY"
HORLIVKA INSTITUTE FOR FOREIGN LANGUAGES

MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY IN LUBLIN DEPARTMENT OF SLAVIC LINGUISTICS (POLAND)

UNIVERSITY OF ZAGREB, DEPARTMENT OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE (CROATIA)

EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY (BUDAPEST), FACULTY OF HUMANITIES, INSTITUTE OF SLAVONIC AND
BALTIC PHILOLOGY, DEPARTMENT OF UKRAINIAN STUDIES (HUNGARY)

ADAM MICKIEWICZ UNIVERSITY, POZNAŃ, DEPARTMENT OF UKRAINIAN STUDIES OF THE INSTITUTE
OF EAST SLAVIC PHILOLOGY (POLAND)

JAGIELLONIAN UNIVERSITY IN KRAKÓW, SOCIETY OF UKRAINIAN STUDIES - INSTITUTE OF EASTERN
SLAVONIC STUDIES OF THE JAGIELLONIAN UNIVERSITY (POLAND)

STUDENT SCIENTIFIC SOCIETY OF THE HIFFL HSEE DSPU
SCIENTIFIC CLUB OF UKRAINIAN STUDIES MCSU NAMED AFTER PROF. MICHAŁ ŁESIÓW (MARIA
CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY IN LUBLIN, POLAND)

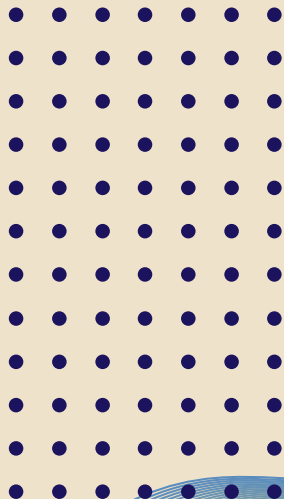
SCIENTIFIC CIRCLE OF UKRAINIANS JA (JAGIELLONIAN UNIVERSITY IN KRAKÓW, INSTITUTE OF
PHILOLOGY (POLAND))

Materials

of the III International Scientific and Practical on-line
Conference of Students and Young Scientists

"Ukrainian Studies: New Names in Science"

May 7-8, 2024
Dnipro - Lublin

УДК 811.161.1

ББК Ш 81.411.1

Україністика: нові імена в науці : матеріали III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів і молодих науковців (Дніпро – Люблін, 7-8 травня 2024 року) / Горлівський інститут іноземних мов. Дніпро : ГІМ, 2024. 124 с.

У розвідках учасників III Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих науковців, проведеної на базі Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Дніпро, Україна) та Інституту мовознавства та літературознавства Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща), висвітлені актуальні питання мовознавства, літературознавства та культурології, лексикології, граматики, стилістики й лінгвістики тексту, дискурсології, етно- та соціолінгвістики, української діалектології, історії мови й компаративної лінгвістики, а також запропонований аналіз сучасних технологій навчання рідної / іноземної мови і літератури.

Видання адресоване студентам-філологам, магістрантам, аспірантам, учням старших класів закладів загальної середньої освіти, широкому загалу освітян.

Тези доповідей опубліковані в авторській редакції.
Оргкомітет не несе відповідальності за якість та зміст наданих матеріалів.
© Горлівський інститут іноземних мов, 2024
© Авторський колектив, 2024

ЗМІСТ

Анічкіна Анастасія РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ	7
Бочарнікова Марія ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЦИФРОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ	9
Верцанова Наталія ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ	12
Верцанова Наталія СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	14
Гєкова Олеся ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВСТАВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В СУЧАСНІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	16
Денисенко Ірина ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ CANVA ТА ГЕНЕРАТОРА КАЗОК KAZKA.FUN НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ТЕМИ «ЛЕКСИКОЛОГІЯ» В 5 КЛАСІ НУШ	20
Євстигнєєва Надія ОСОБЛИВОСТІ ДЕРИВАЦІЇ ТА СТИЛІСТИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ОКАЗИОНАЛІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ	22
Євстигнєєва Надія МОДЕЛІ ДИЗАЙНУ НАВЧАННЯ ADDIE НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	25
Йовакарич Катарина РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ У СПРИЯННІ ВИВЧЕННЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	28
Карпенко Анастасія ФЕМІНІСТИЧНИЙ ДИСКУРС МАЛОЇ ПРОЗИ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ПОВІЇ ТЕЖ ВИХОДЯТЬ ЗАМІЖ»)	31
Коваленко Т. В. ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕЙРОМЕРЕЖ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ГАЛУЗІ	35
Колесніченко Олена МЕТА-ЖАНРИ У ЧЕСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ	37
Компанієць Вікторія НАТАЛЕНА КОРОЛЕВА І УКРАЇНА: ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ	40
Корольова Аліса ДОДАТОК LEXONOMY ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	43
Надольська Юлія, Байтерякова Наталя ІКТ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	45
Назаренко Микита HYPERDOCS У ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО	48
Науменко Лілія ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО	52

Онишко Анна УКРАЇНСЬКЕ МОВЛЕННЯ ПОЛЯКІВ МІСТА КАМ'ЯНСЬКОГО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	55
Орел Марія ТРАГІЗМ ГЕНІАЛЬНОСТІ КОБЗАРЯ	58
Орлянська Ольга ЧОТИРИ ТИПИ КОХАННЯ В ПОЕЗІГ ЛІНИ КОСТЕНКО	61
Павлова Любов ПРО КРИЗУ ЧИТАННЯ ТА МІНІМІЗАЦІЮ ЇЇ НАСЛІДКІВ	63
Parasotska Anastasiya THE EXPERIENCE OF ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINIAN AND AMERICAN UNIVERSITIES	66
Петриченко Тетяна СУЧАСНІ «ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ З ЗАДОВОЛЕННЯМ» АБО «ДОРОЖНА КАРТА ЧИТАННЯ» НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ	69
Пилипон Вероніка ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ КАНООТ! НА ЕТАПІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ТЕМИ «ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ» В 5 КЛАСІ НУШ	72
Пиркін Олександр «NOTION» У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ЛІТЕРАТУРИ: ІНСТРУМЕНТИ Й МОЖЛИВОСТІ	75
Полях Надія ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79
Поповський Артем МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ, МОВНО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	81
Поповський Артем ФОРМУВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	83
Симутін Олексій ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	85
Согоян Владислава ЦИФРОВА ТВОРЧИСТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО	88
Соколова Тетяна, Радіонова Тетяна ВИКОРИСТАННЯ ВЕБСЕРВІСУ LEARNINGAPPS.ORG НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	92
Талібов Олексій ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТІВ СФЕРИ МЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	98
Тарапата Єлизавета ВАРІАТИВНІСТЬ КОНСТРУКЦІЙ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	100
Федорченко Діана ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБКВЕСТУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ	102
Фролова Інга ПОРІВНЯЛЬНА МОДЕЛЬ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ДІМ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ	105
Хричикова Вікторія ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В РОМАНІ МАРІЇ ТКАЧІВСЬКОЇ «ОБЕРЕЖНО, ДІТИ!»	108

Шевченко Юлія, Тітова Ольга

МОТИВАЦІЙНІ ТРИГЕРИ В ОСВІТІ: КОНЦЕПЦІЯ ТА ПЕРЕВАГИ
ЗАСТОСУВАННЯ 110

Шлапаков Олег, Радіонова Тетяна

ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК 114

Щербина Юлія

КЕЙСБУК МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ТА КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ 119

Анічкіна Анастасія

Горлівський інститут іноземних мов
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**
м. Дніпро

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Розвиток критичного мислення є важливим кроком у досягненні цілей цілісної освіти не лише через допомогу учням у здобутті знань, але, перш за все, через забезпечення того, щоб вони мислили ефективно.

Сьогодні існує чимало концепцій критичного мислення. В. Перрі (1981) [5] та інші «когнітивні» психологи пов'язували це з рефлексивним судженням, дехто – з інтелектом, інші – з логічним мисленням, з вирішенням проблем. Концепції критичного мислення були висунуті також Р. Еннісом (1996) [4], Р. Полом (1993) та іншими. Серед українських науковців критичне мислення досліджують Г. Александрова, Т. Самаренко, О. Тягло, О. Пометун, І. Сущенко та ін.

Важливий консенсус, відомий як «Звіт Delphi» (Facione) [6], був узгоджений у 1990 році теоретиками з США та Канади. Критичне мислення було визначено як когнітивний процес, спрямований на саморегуляцію суджень, який має два компоненти: когнітивні навички (інтерпретація, аналіз, умовивід, оцінка, пояснення та саморегуляція) і мотиваційний компонент (схильність до критичного мислення).

Урок літератури умовно можна поділити на кілька етапів. Майже на всіх його етапах розвивається критичне мислення. А. В. Лякішева виділяє три основні частини уроку розвитку критичного мовлення:

- 1) *актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності*: на цьому етапі учні аналізують набуті раніше знання, підвищують увагу до теми та будить їх зацікавленість, що згодом їх мотивує на вивчення нової теми;
- 2) *етап сприймання й осмислення навчального матеріалу*: можна використовувати різні методи та прийоми, зокрема інтерактивні, що також допомагає учням розвивати критичне мислення;
- 3) *рефлексія*: це найголовніший етап з розвитку мислення, тому що учні аналізують урок, головну ідею, свою роботу на уроці [1, с. 20].

Отже, здобувачі загальної середньої освіти на уроках української літератури узагальнюють та усвідомлюють набуті знання, здійснюють аналіз і синтез своєї діяльності.

А. М. Скоморовська розробила кілька правил, які допоможуть учителю-словеснику розвивати критичне мислення в учнів.

- 1) Не диктувати своє бачення художнього твору. В кожного різне бачення світу і те, що в ньому відбувається. Тому кожен має право на свою думку.
- 2) Дати учневі висловити свою думку. Школярі будуть краще йти на контакт, якщо будуть впевнені, що їх вислухають та поважатимуть.

3) Створити сприятливу емоційну атмосферу. Учень буде почуватися себе впевненіше, якщо буде розуміти, що його підтримують.

4) Учити школярів працювати з текстом. Важливо закріплювати свої думки цитуванням. Учень повинен будувати розповідь на фактах, які знайде в тексті.

5) Пропонувати творчі завдання. Завдяки таким завданням учні будуть отримувати різноманітні ідеї, мати гнучке мислення, можуть розглядати проблему з різних сторін. Цими завданнями можуть бути «асоціативний куш», «кубування», «сенкан» та «кероване читання».

6) Ставити учням різні запитання. Це можуть бути проблемні запитання або евристична бесіда. Запитання відкритого й закритого типу, відкритий – коли можна вільно передати своє бачення та орієнтують людину на аналіз і роздуми, закриті – коли передбачається фактична відповідь.

7) Формувати в учнів вміння ставити запитання. Наприклад, це може бути робота в парі, коли старшокласники ставлять запитання один одному, а потім відповідають. Потрібно зазначити, що було б добре, якщо старшокласники вгадували питання за рівнями, тобто запитання високого рівня повинні бути чітко аргументовані.

8) Поєднувати індивідуальні, групові та парні форми роботи. Індивідуальні завдання допомагають дитині проявити свої здібності. Групові форми роботи об'єднують колектив для досягнення мети.

9) Формувати в школярів навички дискусії. Учні повинні вміти дискутувати, особливо у старших класах. Це допомагає відстоювати власну думку та аргументувати її [3, с. 86–89]

Читання з маркуванням тексту «INSERT» – один із прийомів розвитку критичного мислення. Абревіатура INSERT має таку розшифровку:

I – interactive (інтерактивна)

N – noting (пізнавальна)

S – system for (система для)

E – effective (ефективного)

R – reading (читання)

T – thinking (та усвідомлення)

Умовні позначення такі:

«V» – мені це відомо;

«+» – це нова інформація для мене;

«-» – я думав по-іншому, це суперечить тому, що я знав;

«?» – це мені незрозуміло і потребує додаткового пояснення чи уточнення

[2].

Цей прийом є універсальним для опрацювання різноманітної інформації. Тому цю таблицю можна використовувати на різних етапах уроку.

Критичне мислення є важливим в освітній діяльності. Незважаючи на численні дослідження та концептуальні види аналізу, практика викладання залишається складною та суперечливою. Дуже цінним у цьому процесі є досвід учителів, але не менш важливим є те, що варто прислухатись до своїх учнів, до

їхнього позитивного досвіду, адже їхні міркування можуть сприяти появі нових форм та ідей розвитку критичного мислення.

Література

1. Кейсбук методів і прийомів технології розвитку критичного мислення в Новій українській школі : навч.-метод. посіб. для вчит. поч. класів ЗЗСО та студ. спец. 013 Початкова освіта /Анна Лякішева, Валентина Вітюк, Ірина Кашуб'як. 2-ге вид., переробл. і доповн. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 116 с.
2. Навчальний прийом INSERT для аналізування будь-яких текстів URL: <http://surl.li/tuqng> (дата звернення: 03.10.2023).
3. Скоморовська Н. Використання технології критичного мислення на уроках української літератури. *Укр. мова і літ. в шк.* 2012. № 4. С. 28–31.
4. Ennis R.H. *Critical Thinking*. New Jersey: Prentice Hall, 1996. 407 p.
5. Perry William G. Jr. *Cognitive and Ethical Growth: The Making of Meaning*, in Arthur W. Chickering and Associates, *The Modern American College*. San Francisco: Jossey-Bass, 1981. P.76-116.
6. Facione P. A. *Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction – The Delphi report*. Millbrae, CA: California Academic Press, 1990.

Бочарнікова Марія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЦИФРОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

Образне мислення є одним із ключових аспектів розвитку особистості учня. Проблема формування образного мислення є об'єктом досліджень багатьох учених різних країн. Так, П. Пардеде розглядає сучасні ідеї дослідження природи образного мислення, природи художньої літератури та їх ролі в розвитку критичного мислення. Учений пропонує практичні кроки використання художньої літератури для розвитку образного мислення [12]. Про важливість навичок критичного читання і гендерної чутливості для підтримки успіху людини в академічному, особистому та соціальному житті наголошують учені А. Вінхар, Х. Нугрохо, Д. Кандранингрум [9]; М. Насроллахі та його колеги описують досвід упровадження стратегій критичного читання [11]; Сію Ле вивчає розвиток навичок творчого мислення учнів у цифровому мистецтві [10]. Серед українських дослідників варто назвати А. Богосвятську, яка акцентує увагу на особливостях формування системного і творчого мислення на уроках літератури [1]; В. Коваленко – на специфіці розвитку образного мислення в обдарованих учнів основної та старшої школи засобами художньої літератури [3]; С. Сафарян досліджує розвиток художньо-образного мислення

учнів на уроках літератури [4] та ін.

Для сучасних школярів гаджети стали звичним предметом щоденного користування. Учені наголошують на важливості та корисності побудови уроків із їхнім застосуванням [2]. Учені дійшли висновків, що 80 % здобувачів освіти є візуалами, а інші 20 % – аудіали чи кінестетики. Завдяки великій різноманітності навчального візуального контенту вчителі літератури можуть доступно й цікаво подавати матеріал (замість звичайного читання параграфу).

Формування образного мислення за допомогою художньої літератури та цифрових інструментів – це не просто цікавий, але й надзвичайно ефективний спосіб для:

- забезпечення інтенсифікації навчання;
- активізації навчальної та пізнавальної діяльності;
- формування і розвитку критичного та візуального мислення, зорового сприйняття;
- образного представлення знань і навчальних дій;
- передачі знань та розпізнавання образів;
- підвищення візуальної грамотності та візуальної культури тощо [5].

Існує чимало способів формування образного мислення на уроках літератури. Серед них такі:

- *віртуальні ігри*: за допомогою діджитал контенту створюється подорож місцями, описаними у книзі; використовуються *інтерактивні мапи* за подіями книги зі змогою для учнів робити коментарі та відгуки; для кращого запам'ятовування біографії письменника пропонується учням «відвідати місця проживання автора»;

- *створення колажів / ілюстрацій або мультимедійних презентацій*: для кращого запам'ятовування сюжетних ліній створюються колажі з ключовими подіями твору та додаються малюнки або цитати; зображується улюблений героя книги таким, яким уявляють його особисто учні; щоб учням було цікавіше працювати із презентаціями, варто додавати аудіо описи сцен або можна запропонувати створити відео-презентацію улюбленого моменту з твору;

- *соціальні та медіа блоги*: сьогодні наповнене соціальними мережами та саме вони задають тренди в усьому, у навчанні в т. ч. Рекомендується використовувати їх для розвитку образного мислення учнів. У якості завдання можна запропонувати створити інтернет-сторінку улюбленого героя в обраній ними соціальній мережі або запустити хештег-кампанію для того, аби ділитися думками щодо прочитаного з однолітками й не тільки;

- *інтернет-меми*: інформаційний складник (в основі мему може бути певна фраза, спірне питання, формула, афоризм тощо); емоційний складник (гумор, емоційна близькість поєднання зображення та текстового складника); парадокс, новий сенс загальновідомого (доцільно використовувати гру слів, оксюмори, метафори чи переносне значення слів, тобто ситуації, коли певне словосполучення набуває нового нетипового значення) [5];

- *скрайбінг* (англ. scribe – робити ескіз, нарис) – це технологія візуалізації, яка забезпечує відображення ключових моментів змісту навчального матеріалу (властивостей об'єкта навчання, його внутрішніх і зовнішніх зв'язків) шляхом використання простих графічних елементів (малюнків, піктограм, символів, слів, схем, діаграм), що послідовно створюються на екрані відповідно до її усного викладу. При розробці скрайб-презентації використовують хмарні сервіси: SparcoVideoScribe (www.sparcol.com), PowToon (www.powtoon.com), GoAnimate (www.goanimate.com), Plotagon (www.plotagon.com).

Образне мислення є потужним чинником, який варто стимулювати та розвивати під час викладання літератури. У результаті формування образного мислення засобами художньої літератури з використанням цифрових технологій *розвиватиметься* творча уява учнів, *стимулюватиметься* розвиток їхнього критичного мислення, *збагачуватиметься* емоційне сприйняття (через образи та сюжет) тощо. Цифрові інструменти дозволяють учням втілити свої ідеї у візуальні або аудіовізуальні твори, що сприяє розвитку творчого потенціалу, допомагають виявити та розкрити ключові аспекти літературного твору; на окремих цифрових платформах можна обмінюватися думками та ідеями (блоги, соціальні мережі), це підвищує мотивацію учнів до спілкування та сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок. Візуалізація текстів через цифрові інструменти допомагає учням легше засвоювати складний матеріал, що підвищує їхню мотивацію до навчання.

Література

1. Богосвятська А. І. Формування системного і творчого мислення на уроках літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2014. №9. С. 18–23.

2. Галушко О. В. Формування образного мислення школярів засобами художньої літератури у науковій спадщині Т. Ф. і Ф. Ф. Бугайків. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2014. № 3. С. 140–143. URL: <http://surl.li/tgwgs> (дата звернення: 15.03.2024).

3. Коваленко В. М. Формування образного мислення в обдарованих учнів основної та старшої школи засобами художньої літератури : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська література)». К., 2004. 20 с.

4. Сафарян С. І. Розвиток художньо-образного мислення учнів на уроках літератури. URL: <http://surl.li/tgwhs> (дата звернення: 29.03.2024).

5. Старостенко С. В. Використання методів візуалізації на уроках української мови та літератури. URL: <http://surl.li/tgwis> (дата звернення: 15.03.2024).

6. Студентський науково-літературний часопис / ред. колегія : Астрахан Н. І., Горобченко Н. В., Закалюжний Л. В., Прищепа О. П., Свириденко І. М., Соколовська С. Ф. Житомир. 2023. № 12. 69 с. URL: <http://surl.li/tgwlp> (дата звернення: 15.03.2024).

7. Ткачук О. В. Методика художнього навчання : навчальний посібник для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, художньо-графічних факультетів, педагогічних закладів освіти. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2019. 244 с. URL: <http://surl.li/tgwjt> (дата звернення: 15.03.2024).

8. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2021. 64 с. URL: <http://surl.li/tgwmr> (дата звернення: 15.03.2024).

9. Anggraeni Ayu Puspitaning Winhar, Hingendika Rizky Sahid Nugroho, Dewi Candraningrum. Cultivating Gender Sensitivity and Critical Reading Skills Using Fiction: A Classroom Action Research for the Students of English Department. URL: <http://surl.li/tgwnz> (дата звернення: 29.03.2024).

10. Le S. Team-based learning in online education: the development of students' creative thinking skills in digital art. *Educ Inf Technol* 28, 14967–14986 (2023). <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11808-3> (дата звернення: 29.03.2024).

11. Mohammad Nasrollahi, Pramela Krishnasamy, Noorizah Noor. Process of Implementing Critical Reading Strategies in an Iranian EFL Classroom: An Action Research. URL: <http://surl.li/tgwon> (дата звернення: 29.03.2024).

12. Parlindungan Pardede. Using Fiction to Promote Students' Critical Thinking. URL: <http://surl.li/tgwpo> (дата звернення: 29.03.2024).

Верцанова Наталія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Фроляк М. П.**

м. Дніпро

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

В умовах сьогодення заслуговує на увагу тенденція сучасної освіти до комп'ютеризації та індивідуалізації засобів навчання, до створення інтелектуальних систем навчання, що сприяють підвищенню ефективності навчального процесу. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2022-2025 роки акцентує увагу педагогів на необхідності впровадження інноваційних досягнень психолого-педагогічних наук та інформаційно-комунікаційних технологій. Одним із пріоритетних завдань загальноосвітнього навчального закладу є ознайомлення учнів із сучасними комп'ютерними програмами, розвиток умінь пошуку інформації в ЗМІ та електронних мережах, а також підвищення якості мовної освіти.

У педагогічній літературі онлайн-навчання розглядається як якісно нова форма навчання, що базується на принципах самостійного навчання здобувачів освіти, на сучасних педагогічних методах і технічних засобах передачі інформації, як особливий вид навчальної діяльності, що робить процес гнучким

та варіативним. Багатовекторність дозволяє учням навчатися за індивідуальною освітньою траєкторією, відповідно до особистих потреб, інтересів і можливостей.

Важливість і необхідність впровадження ІКТ в освіту підтверджена багатьма міжнародними експертами та науковцями, які довели, що ІКТ мають сильний позитивний вплив на освіту, відкриваючи можливості для впровадження абсолютно нових методів викладання та навчання. Новітні технології прискорюють передачу знань і накопиченого людством досвіду від покоління до покоління, дозволяють людині ефективніше і швидше адаптуватися до навколишнього середовища та здобувати необхідні знання. Активне та ефективне впровадження ІКТ в онлайн-освіту є важливим чинником як у створенні нової системи освіти, так і в процесі модернізації традиційної системи освіти з урахуванням нових вимог. Виходячи з цього, можна сказати, що проблема впровадження та використання інформаційно-комп'ютерних технологій є надзвичайно актуальною в сучасному освітньому середовищі.

Велика кількість нової інформації, реклами, поява ігрових приставок, електронних іграшок і комп'ютерів відіграють важливу роль у вихованні дитини. Завдяки появі таких новітніх джерел інформації, звісно змінюється і сприйняття навколишнього світу дитиною. Істотно змінюється і вид її улюбленої діяльності - гри, а також змінюються улюблені герої і захоплення. Раніше інформацію з будь-якої теми учні могли отримати за підручниками, довідковою літературою, лекцією вчителя, конспектом уроку. Проте сьогодні, з огляду на сучасні реалії, вчитель має вміти вносити в освітній процес нові методи донесення інформації [2].

На сьогодні існує багато варіантів використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому середовищі. Розглянемо деякі з видів ІКТ:

1) Інтерактивні вправи та ігри. Використання цифрових платформ для проведення інтерактивних вправ та ігор дозволяє зробити навчання цікавим та захоплюючим. Такі ігри можуть включати квізи, головоломки, віртуальні екскурсії тощо.

2) Мультимедійні матеріали. Використання відео, аудіо та ілюстрацій зробить навчальний матеріал більш доступним та зрозумілим для учнів.

3) Спільна робота та обмін інформацією. Використання онлайн-інструментів для спільної роботи, таких як Google Документи, віртуальні дошки тощо, створює можливість для колективного вирішення завдань та обміну ідеями, що стимулює активну участь учнів.

4) Персоналізоване навчання. Використання онлайн-платформ для навчання з диференційованим підходом дозволяє кожному учневі працювати відповідно до своїх індивідуальних потреб та темпу.

5) Використання інтерактивних дошок та відео конференцій. Організація віртуальних класних кімнат за допомогою інтерактивних дошок та відеоконференцій дозволяє створити ефективне середовище для взаємодії між учителем та учнями, що підвищує мотивацію через відчуття спільної участі та

підтримки.

Учень, який вмiє творчо вирішити проблему, використовувати комп'ютерні можливості, з легкістю зможе показати себе в житті як успішна особистість сучасного суспільства. Такою особистістю можна назвати: творчу, інтелектуально-освічену, відповідальну, комунікабельну дитину, яка здатна швидко і ефективно вирішувати проблеми. За допомогою Інтернету можна створити реальне інформаційне середовище, в якому дитина матиме змогу не тільки черпати інформацію, а й вирішувати безліч інших комунікативних завдань [1].

Отже, можна зробити висновок, що загалом використання інформаційно-комунікаційних технологій може зробити навчання більш захопливим та доступним для школярів, що в свою чергу позитивно впливає на їхню мотивацію до навчання. У сучасній освіті існує безліч видів інтерактивних технологій для реалізації такої навчальної діяльності. Щоб наблизити навчальну ситуацію на уроці до сучасного життя і водночас зацікавити учнів вивчати українську мову, вчитель намагається впроваджувати у свою практику інноваційні технології, але в жодному разі не перевантажує ними уроки.

Література

1. Блог учителя української мови і літератури «Диво калинове». Інформаційні технології на уроках української мови і літератури. URL: https://duvokalunove.blogspot.com/p/blog-page_48.html (дата звернення: 05.04.2024).

2. Інформаційно-комунікаційні технології та їх роль в освітньому процесі. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/6804/> (дата звернення: 06.04.2024).

Верцанова Наталія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Нова українська школа є реформою, яка спрямована на підготовку школярів до викликів сучасного світу. Одним із ключових компонентів цієї реформи є впровадження соціально-емоційного навчання (англ. SOCIAL-EMOTIONAL LEARNING) в освітній процес. Таке навчання спрямоване на розвиток у здобувачів освіти дуже важливих навичок, а саме: самосвідомості, саморегуляції, соціальної обізнаності, навичок взаємодії та прийняття відповідальних рішень, що є критично важливим для успішної самореалізації особистості в сучасному суспільстві.

Соціально-емоційне навчання – це цілеспрямований процес, акцентований на розвиток соціальних та емоційних компетентностей

особистості. Воно містить вміння розпізнавати та управляти своїми емоціями, встановлювати та підтримувати позитивні стосунки, приймати зважені рішення, співчувати іншим та ефективно взаємодіяти в соціумі. Ці навички є основою для освітнього та особистісного успіху. Впровадження цього навчання в Новій українській школі передбачає інтеграцію соціально-емоційних особливостей у зміст навчальних предметів, використання інтерактивних методів навчання, створення безпечного та підтримуючого середовища в закладі освіти, а також співпрацю з батьками. Таким чином, соціально-емоційне навчання стає наскрізним компонентом освітнього процесу, а не окремим предметом.

В інтерв'ю колишня міністерка освіти і науки Лілія Гриневич зазначає, що освіта повинна зосереджуватися на подальшій успішній реалізації людини. Проте для цього людина має володіти не тільки знаннями, а й соціально-емоційними навичками. Вона стверджує, що головна різниця між НУШ та звичайною школою полягає не лише в отриманні умінь і навичок, але й в передачі нових методик викладання, які допоможуть школярам розв'язувати комплексні проблеми та взаємодіяти з іншими людьми [2].

На уроках з української літератури, під час вивчення творчості й творів українських класиків, наприклад, Івана Франка або Лесі Українки, вчителі із учнями аналізують почуття та емоції персонажів. Запитання *«Як ви думаєте, що відчував персонаж у такій ситуації?»* може спонукати учнів до емпатії та розуміння почуттів інших.

Ще одним способом упровадження соціально-емоційного навчання в освіту може бути створення ігрових сценаріїв на основі літературних творів, де учні виконують ролі персонажів. Це сприяє розвитку співпраці та доброзичливого спілкування між учнями, а також сприйняттю емоцій головних героїв. Під час вивчення творів, які мають моральну складову, таких як *«Кайдашева сім'я»* Івана Нечуя-Левицького, учні можуть обговорювати моральні труднощі, з якими стикаються персонажі. Це сприяє розвитку критичного мислення та етичного розуміння.

Упровадження соціально-емоційного навчання в освітнє середовище має значні переваги як для учнів, так і для вчителів, батьків та суспільства загалом. Розглянемо детальніше переваги такого навчання:

- покращення успішності та навчальної мотивації учнів; дослідження показують, що учні з розвинутими соціально-емоційними навичками демонструють кращі навчальні досягнення, кращу увагу та концентрацію на уроках;

- зниження рівня агресії, булінгу та конфліктів у шкільному середовищі; таке навчання допомагає учням ефективно керувати своїми емоціями, налагоджувати позитивні стосунки з однолітками та вчителями, конструктивно вирішувати конфліктні ситуації;

- покращення психічного здоров'я та благополуччя учнів; розвиток навичок саморегуляції, стресостійкості та емпатії сприяє зниженню рівня тривожності, депресії та інших психологічних проблем у дітей та підлітків;

- формування ключових компетентностей для життя; соціально-

емоційні навички: критичне мислення, прийняття рішень, співпраця є необхідними для успішної самореалізації особистості в сучасному світі;

- підвищення професійної компетентності вчителів;
- упровадження соціально-емоційного навчання вимагає від педагогів оволодіння новими методиками, що сприяє їхньому професійному розвитку та мотивації.

Оскільки за останні роки онлайн-навчання в Україні стало звичайним освітнім процесом, саме інтерактивні технології та розвивальні ігри відіграють провідну роль у створенні позитивного, емоційно насиченого навчального середовища [1].

Отже, соціально-емоційне навчання є невід'ємною складовою Нової української школи, спрямованої на всебічний розвиток особистості учня. Його впровадження має значний потенціал для підвищення ефективності освітнього процесу та формування нового покоління свідомих, відповідальних та успішних громадян. Дослідження показують, що таке навчання має низку переваг, а саме: покращує академічну успішність учнів; знижує рівень проблемної поведінки; прямиє емоційному благополуччю та соціальній адаптації; формує навички, важливі для успіху в навчанні та житті.

Упровадження соціально-емоційного навчання вимагає системного підходу на рівні школи, залучення всіх учасників освітнього процесу та створення безпечного освітнього середовища. Попри складність реалізації такого навчання, воно є перспективним напрямом розвитку освіти, орієнтованої на всебічний розвиток особистості учня.

Література

1. Корисні матеріали та новини інтерактивної освіти: соціально-емоційна стратегія навчання. URL: <https://prometheanworld.com.ua/sotsialno-emotsijna-strategiya-navchannya/> (дата звернення: 07.04.2024).

2. Нова українська школа: як упроваджувати соціально-емоційне навчання в школах. Аналітичний огляд. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uprovadzhuvaty-sotsialno-emotsijne-navchannya-v-shkolah-analitychnyj-oglyad/> (дата звернення 07.04.2024).

Гскова Олеся

Ірпінський ліцей № 2

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Івкова Н. М.**

м. Ірпінь

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВСТАВНИХ КОНСТРУКЦІЙ В СУЧАСНІЙ ДИТЯЧІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Вставні конструкції неодноразово привертала увагу вітчизняних та зарубіжних мовознавців, на сьогодні в лінгвістиці існують різноманітні класифікації досліджуваних елементів (семантична, структурна,

функціональна). Проте **актуальність** наукового дослідження визначається необхідністю опису використання вставних конструкцій на сторінках сучасної дитячої прози, визначення критеріїв функціонально-семантичної класифікації означених явищ, оскільки аналізовані структури, на нашу думку, у кожному окремому тексті виконують специфічні функції, які накладаються на зміст тексту загалом. Для фактичного матеріалу ми обрали сучасну дитячу літературу, оскільки ця література найбільше відповідає психологічному розвитку учнів 6-12 класів, проте підіймає ті ж проблеми, що й уся художня література, враховуючи вікові особливості. **Мета** роботи – виявити особливості функціонально-семантичного навантаження вставних на базі текстів Сергія Гридїна «Не такий» та Ірен Роздобудько «Арсен».

Вставні конструкції не несуть певної нової інформації, вони допомагають читачеві (слухачеві) лише оцінити, уточнити зміст повідомлення. В основу наявних нині класифікацій вставних слів, словосполучень і речень покладена їх семантика та оцінка повідомлюваного мовцем [5].

Традиційно за **семантикою вставні** слова поділяються на такі основні групи:

- **ті, які виражають впевненість** *безперечно, безумовно, без сумніву, можна не сумніватися, звичайно, звісно, зрозуміло, правда, воістину, правдоподібно, певна річ, ясна річ, справді, можна бути впевненим, природно, переконаний, упевнений* тощо. Так, наприклад: *Правда, іноді Потапенкові здавалося, що між ними значно більше, ніж рік різниці* (2, с.4); *Звісно, він спробував віднікатися: мовляв, за алфавітом він аж четвертий* (2, с.41); *Звичайно, Потапенко ніколи не озвучував, хто «автор» тих подарунків* (2, с.45); *Ви, певне, знаєте, що в 63-й школі хлопчику під час уроку фізкультури погано стало?* (2, с.70); *Вчорашній ентузіазм, вочевидь, здавав позиції перед бажанням виспатися* (2, с.84); *Справді, сорочка моя була розірвана й брудна, на руках і ногах подряпини, обличчя замурзане* (6, с.117).

Серед вставних слів, які можуть виражати впевненість і надавати цілому тексту або факту цієї впевненості, найчастотнішим у вживанні в повісті І. Роздобудько постає вставне слово «звісно», яке має відтінок розмовності. І на нашу думку, наближає читача-підлітка до звичайного повсякденного спілкування, яке притаманне сучасній молоді, характеризуючи при цьому повну впевненість головного героя. У тексті С. Гридїна спостерігаємо різноманітне використання вставних слів на позначення впевненості, проте найбільш частотним є вставне слово «правда». На нашу думку, це слово позбавляє читача можливості сумніву.

- **ті, які виражають невпевненість** *видно, гадаю, треба гадати, думаю, здається, ймовірно, мабуть, можливо, либонь, напевно, очевидно, певно, сподіваюся* тощо. В аналізованих нами текстах маємо такі випадки вживання вставних слів на позначення невпевненості: *А може, дійсно спортом зайнятися? – подумав хлопець* (2, с.10); *Але зараз, щоб підтримати Деніса, Самоха взявся втішати його тим, що мобільник, мабуть, йому подарують на Новий рік* (2, с.21); *Можливо, спортивна секція* (2, с. 8); *Гадаю, він не був*

таким «несправжнім (14, с. 10); Можливо, Юля знала щось таке, про що не знав я, і мала всі підстави вважати саме так (6, с.2). Численними у використанні постають вставні слова «можливо», «може», «мабуть» та «певно», що надають тексту відтінку припущення, але в той же час частотне використання слова «певно» вживається для підтвердження висловленої думки і будуть синонімічними до вставних слів, які здатні передавати відтінок впевненості. Таким чином, автори намагаються показати сутність підлітка через постійне використання вставних слів «впевненості-невпевненості».

- **ті, які виражають емоційний стан (задоволення, незадоволення, радість, сум, здивування тощо):** *на жаль, на щастя, на превеликий жаль, хвала Богові, слава Богу, не дай Боже тощо: Проте, як на зло, сьогодні був вихідний (2, с.33); Фізкультура, на щастя, була першим уроком (2, с.35); Як на зло, Марина забула запальничку (2, с.53); На щастя, вона й сама це зрозуміла і хутенько подалася навідати дівчат (2, с.74); О, Господи! Це тебе, певно, мій Федько з пантелику збив! (6, с. 213).*

- **ті, які вказують на джерело повідомлення:** *за висловом, за даними, за словами, за повідомленнями, кажуть, як то кажуть, мовляв, на думку, на погляд, на мою (нашу, їхню, його) думку, на мою гадку, по-моєму, як зазначив, як відомо, як писав, як свідчить, як говорить, як твердить тощо.*

Зауважимо, що цей перелік не є вичерпним, оскільки сюди можна віднести всі синонімічні слова та конструкції цієї семантики: *Ще в садочку він був худеньким і з ним сварилися батьки, мовляв, він погано їсть і схожий, як казала їхня вихователька, на шпалу в сорочці (2, с.9); Він згадав, як Матвій учив його відбиватися від нападників і став у бойову, на його думку, стійку (2, с.27); На їхню думку, з усієї четвірки в сенсі декольте вигідно вирізнялася хіба Марина (2, с.49); Цей пан, треба сказати, був бравим гусаром (6, с. 63); Адже, як сказали б зараз, Марія була доволі «проблемною» дитиною (6, с. 65).*

- **ті, які вказують на послідовність та зв'язність викладу, їхній зв'язок у тексті, співвідношення конкретного та загального, актуалізують значущі частини, висновки, твердження:** *по-перше, по-друге, перш за все, головне, до речі, зокрема, з одного боку, з другого боку, зрештою, крім того, навпаки, нарешті, насамперед, наприклад, для прикладу, приміром, одне слово, отже, по суті, виходить, скажімо, таким чином: До речі, мене Матвієм звати! (2, с.3); Так нічого і не каже! По-перше, їй вже майже п'ятнадцять – вона на рік пізніше в школу пішла (2, с.54); А по-друге, вона ж не геннута, щоб таке йому розповідати! (2, с.54); Отож, для Потапенка настав час «Х» (2, с.70); Наприклад, залишити Юлю в надійних руках, щоб вона не була сама, не сумувала без мене (6, с.9); Стати, скажімо, адвокатом чи стоматологом (6, с. 10); Отже, був у нашому роду пра-пра-пра (чи ще тричі по «пра») дідусь Макар (6, с. 13).*

Як бачимо, найчастотнішим для підсумку постає використання вставного слова «отже», що чітко надає висловленню певного підсумку і в той же час актуалізації окремих компонентів. А з метою вказівки послідовності найчастотнішими постають вставні слова «по-перше, по-друге» тощо.

• ті, що активізують увагу читача (слухача) і вимагають певної реакції з приводу висловленого: *знаєте, зважте, вибачте, пробачте, подивіться, слухайте, задумайтесь, даруйте, порівняйте, погляньте* тощо. Ми змогли знайти лише поодинокі випадки використання подібних вставних конструкцій: *Уяви: ти лежиш у ліжку й читаєш* (2, с. 7); *Можете собі уявити, як я розгубився* (2, с. 17).

• ті, які відображають ставлення мовця до поданої інформації через авторське «я»: *власне, власне кажучи, м'яко кажучи, образно кажучи, чесно кажучи, відверто кажучи, щиро кажучи, так би мовити, я б сказав, сказати самокритично, точніше сказати, іншими словами можна сказати, інакше кажучи, будьмо відверті, скажемо прямо* тощо. Авторське «я» у повісті І.Роздобудько «Арсен» представлено частотним вживанням «відверто кажучи», тим самим автор наголошує і підкреслює, що веде відверту розмову зі своїм читачем: *Хоча, власне, чого боятися?* (2, с. 8); *Якщо відверто, нічого такого я не хочу* (2, с. 10); *Як я вже казав, мене звать Арсеном* (2, с. 14); *Відверто кажучи, я собі подобався в такому розхристаному вигляді* (2, с. 19); *Треба сказати, що це було допитливе і геть не схоже на свого суворого татуся створіння* (6, с. 65);

Отже, можемо зробити висновок, що серед широкого розмаїття вставлених конструкцій у творі Сергія Гридіна «Не такий» найчастотнішими постають вставні конструкції ті, передають невпевненість та чітко вказують на джерело повідомлення. А у тексті Ірен Роздобудько «Арсен» найуживанішими постають вставні слова впевненості/невпевненості, авторського «я» і ті, які вказують на послідовність викладу або конкретних висновків. На нашу думку, використання саме цих конструкцій продиктовано самою психологією підлітка.

Література

1. Азарова Лариса «Вставні і вставлені конструкції в історичному дискурсі // Рідний край. Філологічні науки. – № 1(38). – с.139-144.
2. Гридін С. Не такий. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=17548>.
3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення / П. С. Дудик. Вінниця, 2002. 335с
4. Загнітко А.П. «Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. Донецьк: ДонНУ, 2201. 662с
5. Новікова О. Вставні та вставлені конструкції в сучасній українській мові: статус, функції//Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. 2019. Випуск ХУІІІ. С.162-172.
6. Роздобудько І. Арсен. URL: <http://surl.li/ugxmk>.

Денисенко Ірина

Горлівський інститут іноземних мов
Науковий керівник – викладач кафедри української філології

Шевченко Ю. В.

м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ CANVA ТА ГЕНЕРАТОРА КАЗОК KAZKA.FUN НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ТЕМИ «ЛЕКСИКОЛОГІЯ» В 5 КЛАСІ НУШ

У зв'язку із упровадженням реформи НУШ, розвитком змішаного й онлайн-навчання, зумовленого викликами сьогодення, актуальним постає питання використання різноманітних онлайн-сервісів, які б сприяли формуванню основних компетентностей, розвитку наскрізних умінь (читати з розумінням, виявляти ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, конструктивно керувати емоціями тощо) та внутрішньої мотивації учнів [2]. Значної популярності нині набули платформи графічного дизайну й сервіси, що працюють на основі штучного інтелекту, адже сучасний освітній процес вимагає суттєвих змін у продукуванні та використанні традиційних наочних засобів навчання на уроках словесності [1]. Сучасний учитель має ефективно використовувати технології на уроках для оптимізації передачі знань, зменшення витрат часу й ресурсів, у цьому йому допоможе Canva, а також Kazka.fun.

Метою нашої роботи є опис особливостей використання платформи графічного дизайну Canva та генератора казок Kazka.fun на уроках української мови з теми «Лексикологія» в 5 класі НУШ. Досягнення мети є можливим за умови розв'язання таких **завдань**: прокоментувати освітні можливості сервісів Canva й Kazka.fun, обґрунтувати доцільність їхнього використання на уроках української мови в 5 класі НУШ.

Наразі в Інтернеті є безліч онлайн-інструментів, за допомогою яких легко й швидко розробляти цікаві інтерактивні завдання з української мови різної складності, як-от: AhaSlides, Starfall, LearningApps, EdPuzzle, Ted-Ed, Canva. Надалі детальніше зупинимося на сервісі Canva, адже він має зрозумілий інтерфейс, широкий функціонал та є зручним у використанні як в синхронному, так і асинхронному режимах.

Зауважимо, що Canva – платформа графічного дизайну, яка дозволяє користувачам створювати графіки, презентації, афіші й інший візуальний контент (є мобільна та веб-версія). Сервіс пропонує широкий асортимент шаблонів, зображень, шрифтів та ілюстрацій. Для створення листів із вправами не потрібні специфічні навички. Достатньо обрати варіант, що сподобався, натиснути «Використовувати цей дизайн» і вносити свої зміни. Готові аркуші із завданнями можна надсилати у вигляді PDF-документа або покликання для спільного редагування [3, с. 10].

Наведемо приклади дизайнів, які стануть у пригоді вчителю української мови.

По-перше, Canva надає можливість створювати презентації та спільно їх редагувати. При цьому вона пропонує низку якісних готових шаблонів або ж учні створюють новий за допомогою різноманітних графічних елементів, зображень тощо. На уроці з теми «Лексикологія» розвитку творчого мислення, ініціативності, умінь висловлювати власну думку усно й письмово, роботи в команді сприятиме підготовка презентації «Активна та пасивна лексика» чи «Власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова» у парах або групах [5]. Також ефективною, на нашу думку, буде робота над завданням, що передбачає класифікацію (наприклад, розподіл слів на дві колонки «Синоніми» та «Антоніми» відповідно). Діти рухають лексеми слайдом, аналізують їхні значення, поповнюють свій словниковий запас у грі.

По-друге, педагог може створювати постери, візуальні схеми, інфографіки, де синоніми зображені однаковими предметами, а антоніми – протилежними, і потім використовувати їх на занятті з відповідної теми задля кращого усвідомлення та запам'ятовування інформації, яку в подальшому буде простіше відтворити завдяки роботі образної пам'яті. Доречно запропонувати школярам самостійно створити контент на певну тему, що дозволить з'ясувати, наскільки добре діти засвоїли матеріал, підвищити рівень цифрової компетентності, розвинути критичне мислення, адаптувати освітній процес відповідно до здобутої вчителем інформації.

По-третє, платформа дозволяє розробити власні дидактичні картки, які пришвидшать запам'ятовування нових слів та їхніх значень або омонімів і паронімів, які так часто сплутують школярі.

До того ж надзвичайно ефективними в навчанні української мови є онлайн-дошки. Зауважимо, що онлайн-дошка – це хмарне середовище, у якому є можливість розмістити й візуально привабливо подати будь-які дидактичні матеріали для синхронного та асинхронного уроку (презентації, інтерактивні завдання, відеоролики, текстові документи) [4, с. 12]. Зазначимо, що на такій дошці доречно розмістити як інформацію для одного заняття, скажімо «Діалектні, професійні слова й терміни, сленг, просторічні слова», так і для всієї теми «Лексикологія», що значно спрощує доступ до необхідної інформації, сприяє швидкому збору інформації від усіх учасників освітнього процесу.

Широким є функціонал шаблону «Bingo». Доцільним є проведення подібної гри наприкінці заняття для узагальнення вивченого або підбиття підсумків. Учитель розташовує в клітинках поля різноманітні питання за змістом уроку та пропонує кинути кубик, цифра на якому вкаже на завдання для кожного учня. Використання подібного методу, на нашу думку, посприяє підвищенню мотивації учнів, перетворенню навчання на захопливу подорож, де на кожному кроці спіткають різноманітні цікаві вправи.

Насамкінець за допомогою сервісу Canva можна створювати нагороди або сертифікати для школярів, які посприяють розвитку внутрішньої мотивації,

уміння вчитися й підвищенню результативності.

Зауважимо, що Kazka.fun – це сервіс для генерації казок за допомогою штучного інтелекту. Він пропонує дітям разом із батьками або вчителями створити власні захопливі історії. Треба лише зареєструватися, натиснути «Створити казку», обрати тему (наприклад, Чарівний ліс, Мандри, Монстрики і тощо), за бажання описати головних героїв (скажімо, Антоніми, Синоніми, Омоніми) та приблизний сюжет, а далі вже справа за комп'ютером. Використання запропонованого сайту є безкоштовним (до 5 казок на день), допоможе створити позитивну атмосферу на уроці, навчити учнів командної роботи, посприяти розвитку творчого мислення й уяви. А ще казки є чудовим способом подолання стресів, пов'язаних зі складними обставинами сьогодення.

Отже, Canva та Kazka.fun є потужними інструментами для створення візуальних матеріалів для навчання української мови, які відмінно підтримують інноваційний підхід Нової української школи.

Література

1. Гарна С., Щербатюк В. Використання віртуальних інтерактивних дошок під час дистанційного та змішаного навчання. *Grail of Science*. 2023. Вип. 23. С. 402–404. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/810> (дата звернення: 14.12.2023).

2. Державний стандарт базової середньої освіти. *МОН*. URL: <http://surl.li/szlx> (дата звернення: 06.02.2024)

3. Ігнатова Ю. І. Мультимедійні освітні ресурси з математики: інструменти та можливості. Карлівка, 2022. 28 с. URL: <http://surl.li/fdsmk> (дата звернення: 14.12.2023)

4. Смирнова О. І. Он-лайн-дошка в освітньому процесі: методичні рекомендації. Суми. 2018. 30 с. URL: <http://surl.li/agfin> (дата звернення: 14.12.2023).

5. Ключові тези з виступу «Можливості сервісу Canva для роботи з дітьми під час дистанційної форми навчання» Марини Власенко. *На Урок*. URL: <http://surl.li/fuxhmq> (дата звернення: 01.02.2024)

Євстигнєєва Надія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Радіонова Т. М.**

м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРИВАЦІЇ ТА СТИЛІСТИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У СУЧАСНОМУ МАСМЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Стрімкий розвиток технологій у ХХІ столітті та велика кількість соціальних подій суттєво вплинули на мову та її розвиток на всіх лінгвістичних рівнях, хоч, як відомо, такі зміни найпомітнішими є саме на лексико-граматичному. Лінгвісти відзначають, що в останні десятиліття носії української мови демонструють винахідливість та неабияку креативність у

продукуванні нових слів. Окрім того, цей процес поступово перемістився із художньо-белетристичного мовлення в масмедійний та інтернет простір.

У сучасній україністиці okazіоналізми активно вивчаються щодо особливостей деривації, стилістичного навантаження та функціонування в мові (див. праці Є. Карпіловської, А. Загнітка, Ж. Колоїз, Ю. Зацного, О. Стишова та багатьох інших). Утім, попри велику кількість таких наукових розвідок, окреслена проблема залишається актуальною для подальших студіювань та потребує більш ґрунтовного аналізу з огляду постійне розростання корпусу авторських новотворів, що зумовлене, як нам видається, передусім суспільним запитом на неординарні позначення реалій сьогодення.

Метою роботи є виявлення особливостей деривації okazіоналізмів та їхнього стилістичного навантаження в сучасному масмедійному дискурсі. Сформульована мета зумовила розв'язання таких завдань: 1) виявити чинники, що сприяють появі та активному функціонуванню таких утворень; 2) простежити, які способи словотворення okazіоналізмів є найбільш продуктивними; 3) визначити стилістичне навантаження обраних для аналізу одиниць.

Як справедливо зазначають дослідники, «okazіоналізми, або індивідуально-авторські новотвори, – цікавий матеріал для вивчення з погляду походження, семантики, структурної організації та стильового і стилістичного використання» [1, с. 42]. Причиною активного продукування нових слів може слугувати бурхлива поява предметів, явищ, котрим потрібна назва, що буде здатна пояснювати їхнє значення та привертати увагу читача своєю оригінальністю, креативністю, влучністю та експресивним забарвленням. Спираючись на дослідження О. Стишова, можна виокремити такі чинники появи okazіоналізмів: *екстралінгвальні та інтралінгвальні*. До перших належать соціальні, технологічні та історичні явища, зокрема вплив інформатизації та комп'ютеризації; зростання міжнаціональних та особистих контактів; активізація співпраці зі світовим співтовариством у низці галузей – політики, економіки, науки, техніки, навчання й освіти, спорту, культури, туризму тощо; протистояння України російській агресії. До складу другого належать безпосередньо мовні явища: відродження й утвердження питомих структурних ознак національної мови, нівельованих у радянську епоху; принцип економії мовної енергії та лінгвальних засобів; системність мови та взаємозв'язок її елементів.

Соціальні мережі та масмедіа зорієнтовані на те, щоб залучити якомога більшу аудиторію. Задля цього використовують слова як негативного, так і позитивного емоційного забарвлення. Перші, негативно марковані, є звинувачувальними, виражають зневагу та іронію, наприклад: *поетохам, хамоствердження* тощо. Це може бути пов'язано з тим, як працює реклама та повідомлення у соціальних мережах: погане краще запам'ятовується та має більший вплив на аудиторію, тому масмедіа і звертається до подібних ситуацій негативно забарвлених виразів. Простежуємо також вплив періоду пандемії у словах: *вакциноскептик, ковідоістерія, ковідобот* тощо. Як бачимо,

оказіоналізми також можуть утворюватися основоскладанням та словоскладанням. Оказіоналізми з позитивним забарвленням відбивають відповідне морально-естетичне, поетичне сприйняття особи та довкілля: *душознавець, сонцеволосий, життєсвіт, дивокрай* тощо.

Проаналізувавши дібрані приклади авторських новотворів, ми зафіксували, що більшість із них утворюється морфологічним способом, зокрема афіксальними його різновидами.

Частотними є одиниці, утворені основоскладанням із суфіксацією: *брендоносець, грошовиводитель, бруднослів'я, перемогобісся, віршоплюйка, віршодерка, слугонародний, офшоролубиви*.

Спосіб зрощення (лексико-синтаксичний) представлений двома варіантами: двокомпонентними утвореннями (*крайобраз, дідивоювали, кримнаш*) та багатокомпонентними (*їхтамнема, базар-свято-шоу, хіпста-баріста-йога-тренер*). Також продуктивним можна вважати словоскладання: *патріот-говорун; антиковідник-антимасочник*.

У сучасних оказіоналізмах відчутна тенденція до активізації творення нових слів від українських і зарубіжних власних назв. Тут зустрічаються як прізвища відомих державних діячів, політиків, спортсменів та ін.: *Ляшкобус* (від Ляшко + автобус), *Кернесанс* (від Кернес + ренесанс); *Саррібол* (від Саррі + футбол – футбол, який демонструють гравці під керівництвом тренера Мауріціо Саррі), *мессізалежність* – перебування під впливом видатного футболіста Ліонеля Андреса Мессі Куччитіні.

Неможливо не помітити вплив технологічного розвитку світу та пандемії. Це демонструє дериваційна продуктивність таких морфем, як **теле-**: *телезомбі, телевійна, телестосунки, телекулінар* тощо; **кібер-**: *кіберНАТО, кіберстукач*; **корона-**: *коронахвиля, коронавечірка, коронадисидент*; **відео-**: *відеохалтурка, відеопародія, відеопігулка*.

Популярність англійської мови та використання англіцизмів також залишило свій відбиток на утворенні оказіоналізмів. Як правило, такі слова з'являються способами графікації (літерної і транслітерної) та словоскладанням: *намберван* – яке англійською пишуть двома словами «number one» (номер один). Подібні слова, наприклад, можна побачити в рекламі магазинів Comfy: «*На Новий рік дарунки швидко треба брати і так купити, шоби хату не продати, а як без товкучки все забрати? Приходьте, люди, в Comfy! У Comfy все гуд, бо знижки є тут: знижки у Comfy, смартфони в Comfy, кредити в Comfy, все-все у Comfy, ко-ко-ко-Comfy! COMFY – КУЛПРАЙС НА ЛЮБИЙ СЮРПРАЙЗ!*». Як можемо помітити, тут є два новотвори – *кулпрайс* та *сюрпрайз*. «В аспекті словотворення лексема «КУЛПРАЙС» утворена способом подвійної графікації, літерної і транслітерної, + словоскладання: в англійській це два слова «cool» і «price». Тлумачний словник не фіксує жодного з цих слів (кул, прайс), оскільки в українській мові це сленгові одиниці, однак семантика їх прозора» [2. с.19]. Якщо перекласти слова, то отримаємо слова «добре» та «ціни на послуги», обидва слова є сленговими, їхнє поєднання, як у прикладі, є зрозумілим для тих

тим, хто знає англійську. Слово «сюрприз» в такому вигляді утворене шляхом літерної і транслітерної графікації, хоча слово «сюрприз», що є досить широковживаним в українській мові, також запозичено з англійської. Рекламні ролики все частіше використовують okazіоналізм «еврідей», також утворений за допомогою словоскладання та графікації від англійського словосполучення «every day» (кожного дня).

Розглянуті одиниці слід вважати одним із засобів творення експресивності, образності, емоційності медійних текстів. Вдало створені авторські новотвори, що можуть виражати іронію, сарказм, певну фамільярність, зневагу та інші відтінки мають сильніший вплив на читача, поживляють виклад.

Отже, на утворення okazіоналізмів впливають усі явища та події, котрих зазнає людство. У масмедіа та соціальних мережах вживання неординарних нових слів здатне посилити вплив на адресата, тому вони, як правило, досить експресивні та мають різне емоційне забарвлення. З-поміж найбільш частотних способів словотворення okazіоналізмів зафіксовано такі: афіксальні (здебільшого суфіксація); словоскладання; чисте основоскладання та основоскладання з суфіксацією; графікація; лексико-синтаксичний спосіб (зрощення).

Література

1. Стишов О. А. Особливості словотворення складних okazіоналізмів у сучасній українській мові. *Київський університет імені Бориса Грінченка. Лінгвістичні студії. Випуск 43. 2022. С. 41-52.*

2. Кулик О. Д. Okazіоналізми як мовний засіб створення епатажної реклами. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72). № 3. 2022. С. 17–22.*

3. Русанівський В.М. Нові, але знайомі слова. URL: <http://surl.li/trjfn> (дата звернення: 15.05.2024)

Євстигнєєва Надія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

МОДЕЛІ ДИЗАЙНУ НАВЧАННЯ ADDIE НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Розроблена у 1975 році Центром освітніх технологій Університету штату Флорида, структура навчального дизайну ADDIE (Analyze, Design, Develop, Implement, and Evaluate) була вперше застосована для використання американськими військовими, де вона була відома як ADDIC (Analysis, Design, Development, Implementation, Control). Однак зміна назви була необхідною, коли модель була представлена цивільним вчителям. Сьогодні ADDIE використовується багатьма вчителями, інструкторами через її практичність.

Сміливі викладачі почали використовувати ADDIE, щоб відійти від консервативних методів навчання. Дослідники вважають її найкращою моделлю навчання для використання в онлайн-освіті [5]. Також моделі ADDIE активно використовуються для розвитку професійних знань вчителів [3].

Основна модель дизайну навчання – ADDIE – це сукупність п'яти процесів:

- **Analyze** (аналіз)
- **Design** (дизайн)
- **Develop** (розробка)
- **Implement** (реалізація)
- **Evaluate** (оцінка)

Навчальна модель ADDIE надає спрощену, структуровану структуру, яка допомагає створити ефективний навчальний продукт, незалежно від того, чи це програма навчання онлайн чи офлайн, презентація чи інформаційний буклет тощо.

ADDIE служить основою для організації систематичного й ефективного навчання. Існує кілька причин, чому вчителі використовують її в процесі проектування уроків літератури:

- створення структурованого процесу засвоєння знань;
- узгодження освітньої діяльності з навчальними цілями;
- сприяння ефективній комунікації між усіма учасниками освітнього процесу, залученими до процесу проектування;
- сприяння безперервному вдосконаленню (етап оцінки моделі ADDIE дозволяє збирати відгуки та дані про її ефективність, надаючи можливості для постійного вдосконалення та зберігаючи актуальність та впливовість).

Наприкінці сімдесятих років ХХ століття американський психолог і дослідник систем навчання Джон Келлер звернув увагу на те, що підходи до розробки освітніх програм часто не враховують мотивацію учнів [6]. Келлер вирішив розробити власну модель, яка дозволяє підтримувати і навіть підвищувати мотивацію до навчання не просто теоретично, але й на практиці. Він спирався на теорію «очікуваної цінності», яка припускає, що людина мотивована, якщо поставлене перед нею завдання має цінність і задовольняє її особисті потреби, а сама вона вірить, що здатна досягти успіху в її вирішенні. Фактично він розширив два ці компоненти – цінності та очікування успіху – до чотирьох. «Цінність» він розділив на категорії «інтерес» і «значимість», а до «очікування успіху» додав категорію «результат». Модель отримала назву ARCS – за великими літерами компонентів, що входять до неї:

- **Attention** (увага)
- **Relevance** (значимість/релевантність)
- **Confidence** (впевненість)
- **Satisfaction** (задоволення)

Пізніше Дж. Келлер додав ще один компонент – волевиявлення (*Volition*).

На прикладі уроку української літератури з теми «Чарівний світ літературної казки Івана Франка «Фарбований Лис»» продемонструємо практичне втілення моделі ADDIE.

Перед початком роботи над конспектом уроку та його реалізацією відбувається етап підготовки («Аналіз»). У нашому випадку це прочитання та аналіз казки І. Франка й народної індійської казки «Фарбований шакал», їхнє порівняння, пошук цікавих завдань для учнів та відомостей про автора та сам твір. Розпочинається формулювання мети кожного з уроків за цією темою, яку діти повинні досягнути по завершенню вивчення творчості письменника й казки, завдань.

На етапі «Дизайн» створюється розгорнутий конспект уроку, де прописані: послідовність етапів уроку, всі види роботи, формат реалізації, порядок виконання завдань. Планується реалізація міжпредметних та міжтематичних зв'язків, розподіл всього матеріалу, що був опрацьований протягом підготовчого етапу.

«Розробка» схем, таблиць і завдань для учнів відбувається на наступному етапі. Також під час цього етапу додаються матеріали для виконання учнями випереджувального завдання: відео з аудіоказкою або мультфільмом, що допоможе їм із зоровим типом пам'яті. Надаються рекомендації, на що дітям варто звернути більше уваги під час прочитання. Якщо навчання у ЗЗСО має формат Distance Learning / Blended learning, то краще працювати в окремих маленьких групах. У кожної дитини має бути доступ до всіх матеріалів та можливість обговорення прочитаного. Це може бути група в месенджерах або застосування додатку Classroom, де виставляються оцінки кожному учневі окремо за всі види завдань. Важливо створити такі завдання, щоб кожен учень мав змогу його виконати. На цьому ж етапі відбувається редагування конспекту уроку, продумуються деталі, наприклад, щоб урок не був занадто перевантаженим різновидами роботи. Розробка є дуже важливим етапом перед безпосередньою «Реалізацією» плану уроку.

Коли все продумано та готово до використання, відбувається сам урок. Тут головним є створення сприятливої атмосфери на уроці, щоб діти могли вільно висловлювати свої думки та довіряти вчителю. По завершенню уроку – «Оцінка» його продуктивності. Під час «Оцінки» учням пропонується оцінити важкість матеріалу на уроці, його цікавість і важливість. На початку саме діти повинні оцінити якість уроку, бо вони є тими, для кого відбувається цей довгий процес підготовки. В таких моментах важливо прислуховуватись до учнів. Після отримання оцінки учнями, учитель здійснює самооцінку уроку: що вдалося, а що ні; чого бракувало на уроці; чи всі діти працювали; якщо ні, то з чим це може бути пов'язано. Спираючись на ці висновки, вчитель зможе більш детально пропрацювати моменти, в яких виникли проблеми на цьому уроці.

Кожен етап, що був описаний вище, має супроводжуватися акцентуацією уваги, значимості, упевненості та задоволення, що є структурними елементами допоміжної моделі освітнього дизайну ARCS. Кожен урок повинен нести нову цікаву для учнів інформацію та перегукуватись із життям учнів, тим самим

матеріал краще запам'яється та буде більш важливим для них. Подача матеріалу та атмосфера на уроці повинні бути комфортними, що буде підсилювати їхню впевненість у собі; вчитель же повинен бути впевнений у матеріалі, який він подає учням, методах і прийомах, які використовує. Головне, для чого проводиться така величезна робота – задоволення учнів від навчання, отримання знань через цікавий матеріал та заохочення дізнаватись та вивчати більше.

Отже, моделі ADDIE та ARCS можуть бути інтегровані в будь-яке освітнє середовище: шкільне, університетське, корпоративне. Їхні концептуальні принципи можна адаптувати та додавати у викладання і STEM-дисциплін, і гуманітарних наук, і іноземних мов, та багатьох інших предметів. Але головна перевага полягає в їхній гнучкості, їхні компоненти можна поєднувати з різними підходами до педагогічного дизайну, особливо ефективною буде інтеграція із проблемно-орієнтованим навчанням.

Література

1. Денисенко С. Н. Педагогічний дизайн у сучасному освітньому процесі. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 3 (81). С. 79–83.
2. Освітній дизайн: як створювати якісний E-learning-контент (5 моделей освітнього дизайну). URL: <http://surl.li/nklla> (дата звернення: 14.04.2024).
3. Hui-Chin Yeh, Sheng-Shiang Tseng. Using the ADDIE Model to Nurture the Development of Teachers' CALL Professional Knowledge. URL: <https://www.jstor.org/stable/26896712> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Liangyue Lu. Instructional design for effective teaching: The application of ADDIE model in a college reading lesson. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1343586.pdf> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Nasaybah Awajan. Increasing students' engagement: The use of new instructional designs in English literature online courses during COVID-19. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2022.1060872/full>
6. Fayad Andrew. Implementing the ARCS Model in Instructional Design. URL: <https://elmllearning.com/blog/arcs-model-instructional-design/> (дата звернення: 29.03.2024).

Йовакарнич Катарина

Загребський університет, Філософський факультет
Науковий керівник – д-р філол. наук. **Дуганджич Ана Яківна**
м. Загреб (Хорватія)

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ У СПРИЯННІ ВИВЧЕННЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська національна меншина має довгу історію на теренах Хорватії. У 2020 році ми відзначали 120 річницю від моменту переселення українців на територію Республіки Хорватія [1, с. 10]. Спілкування українською мовою у

громаді суттєво допомогло українцям у Хорватії до цього періоду зберегти свою ідентичність і залишилися пов'язаними зі своїм корінням.

Українська громада Республіки Хорватія є головною культурно-просвітньою організацією української меншини в Республіці Хорватія, яка була офіційно заснована 20-ого січня 2008 року в Славонському Броді, проте члени Української громади проводять активну діяльність у багатьох українських культурно-просвітніх товариствах по всій країні вже понад 40 років [3]. Одним з таких товариств є Українське культурно-просвітнє товариство ім. Івана Франка м. Вуковар, яке свою діяльність розпочало у 2003-му році. Воно є ключовою організацією у Вуковарсько-сріємській жупанії метою якої є збереження, розвиток та просування багатой української культурної спадщини. Товариство об'єднує понад сто активних членів, які беруть участь у роботі різних секцій товариства, наприклад Український хор та оркестр, Дитяча група української народної творчості «Сонечко», Українські народні звичаї та ремесла та журналістська секція [4].

Мова має великий вплив на формування ідентичності як у індивідів, так і у спільноти. Вона є основою, на якій будуються зв'язки між людьми, які використовують одну мову, сприяючи обміну ідеями та визнанню взаємного зв'язку. Через мову ми відчуваємо приналежність та впізнаємо схожість з тими, хто розуміє нашу мову, для кого вона є рідною, або ж для тих, хто вивчив її. Навіть іноземця, який знає і розмовляє нашою мовою, ми можемо розпізнати як близьку нам людину, тому що мова має силу об'єднання та створення почуття спільноти. [2, с. 11].

Мова – це комунікаційна система, що складається із знаків і правил, які використовуються для взаємного спілкування та обміну значеннями. Мова і народ пов'язані, кожен народ найефективніше спілкується на власній мові. У різних народів існують різні мови, тому кількість мов приблизно дорівнює кількості народів [7]. Зв'язок народу і мови несе глибоко укорінену культурну спадщину, традицію та колективну пам'ять народу, тому сьогодні українська мова є символом опору, ідентичності та національної гордості. Мова змінюється, якщо ми використовуємо її щодня і вона одночасно постійно оточує нас, ми приймаємо ці зміни спонтанно, але проблема виникає, якщо ми не оточені цією мовою, вона не є нашим середовищем, тому дуже важливо засвоювати нові знання. Найкращий спосіб для успіху такого процесу – це освіта.

Освіта є ключовим елементом збереження та зміцнення мовної ідентифікації в межах громади, надає можливості для вивчення та плекання рідної мови та культури. Незважаючи на відсутність офіційної школи чи навчальних програм, які б забезпечили дітям української національної меншини в Хорватії повну освіту рідною мовою, кілька шкіл в Хорватії може запропонувати навчальну програму з української мови за Моделлю «Ц», що передбачає плекання мови та культури в межах освітньої системи Республіки Хорватії.

Початкова школа ім. Антуна Бауера у м. Вуковар разом зі своєю

районною школою в Петровцях, представляють заклади, які реалізують навчальну програму з української мови та літератури за Моделлю «Ц». Учні, які обирають вивчення української мови в школі, беруть активну участь у роботі секцій Українського культурно-просвітнього товариства ім. Івана Франка, іноді навіть продовжують навчання на україністиці.

Українське культурно-просвітнє товариство ім. Івана Франка м. Вуковар та Політехнічний інститут ім. Лавослава Ружички у м. Вуковар, уклали Угоду про співпрацю з метою налагодження та розвитку співробітництва в ряді напрямків [6]. Українські студенти, які приїжджають до Вуковара на професійну практику, також беруть активну участь у різноманітних заходах товариства, їхній внесок має велике значення, вони сприяють відродженню та оновленню української мови. Оскільки мова зазнає змін, молоді студенти мають можливість вдосконалити знання, довідатися про правила граматики, специфіку діалектів і говірок, про сучасні вирази, тим самим сприяючи постійному розвитку мови в діаспорі.

Засоби масової інформації – важлива форма комунікації, особливо для сприяння вивченню української мови та поширення мовної обізнаності серед нацменшин. *Вісник* – журнал української громади Республіки Хорватія, виходить шість разів протягом року і є основним друкованим засобом інформації для всіх українців Хорватії. Українське товариство у Вуковарі публікує тексти на різні теми українською мовою в рамках журналістської секції, таким чином члени секції використовують можливість показати свою роботу і одночасно це вагомий внесок у зміцнення та інформування української громади.

Книги є найкращим джерелом для освіти та засобом для інформування членів української громади. Друковані видання розширюють знання про різні аспекти української мови, культури, історії та мистецтва. Наявність широкого спектру книг українською мовою заохочує членів громади до читання та навчання, надаючи їм можливість для розвитку навичок та знань. Серед важливих для освіти книг, опублікованих у Хорватії, можемо виділити: «Рідна мова: підручник для дітей молодшого шкільного віку» (2010) Оксани Мартинюк та Валентини Падурської, що підтримує освіту дітей українською мовою, «Природними стежками України: рослини – символи» (2012) Тетяни Кочневої Рамач та Євгенія Миколайовича Пащенко, яка досліджує символіку рослин в українській культурі, «Українці вуковарського краю» (2014) Антіна Гралока, яка розкриває важливу роль українців у Вуковарі, та ін.

Культурні центри є важливим ресурсом для просування української культури та мови серед менших українських громад. Одним з таких осередків є Український дім у Вуковарі, який є ключовим центром діяльності, спрямованої на збереження, просування та підтримку багатой української культурної спадщини у громаді. За допомогою різноманітних культурних, просвітніх та мистецьких програм, Український дім надає платформу для збереження традицій, мови та звичаїв [5].

Культурні заходи суттєво сприяють збереженню ідентичності та просуванню вивчення мови в громадах української національної меншини. Різноманітні заходи, такі як організація подій, фестивалів, ярмарків, концертів, майстер-класів, є невід'ємною частиною культурного календаря громади, що надають можливість просування української культури через традиційні танці, музику та літературу (наприклад, *Дні української культури у Вуковарі*). Такі заходи сприяють активному використанню української мови серед учасників, оскільки програма самої події ведеться двомовно.

Отже, можна вважати, що українська меншина в Хорватії успішно зберігає свою мову, ідентичність та культурні зв'язки завдяки активній спільноті та організаціям різних подій, які просувають українську мову та культуру. Участь українців Хорватії у культурних та мовних заходах, мотивація до вивчення мови, а також участь у створенні методичних матеріалів сприяє збереженню, розширенню і плеканню українського мовного простору. Такий підхід відображає важливість мови як засобу спілкування та збереження національної спадщини.

Література

1. Бурда, Славко. (2020.) Українці Хорватії - матеріали та документи наукові праці та статті, книга друга, Вступне слово упорядника
2. Bratulić, Josip. (2011.) О hrvatskom identitetu, neposredno.
3. <https://www.uzrh.hr/o-nama/> (дата звернення 12.3.2024.)
4. <https://www.uzrh.hr/ukpd-ivan-franko-vukovar/> (дата звернення 12.3.2024.)
5. <https://www.vukovar.hr/gradske-vijesti/287-upravni-odjel-za-drustvene-djelatnosti/17345-u-vukovaru-otvoren-ukrajinski-dom> (дата звернення 13.3.2024)
6. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02eB8Pr8KxMGZdC7iJSj3vjQqPhMECMnbR84yjKddcdfzxSU3sWWVqHMj4VPH97zyQl&id=100057152241713 (дата звернення 13.3.2024.)
7. <https://hagio.hr/hr/hagio-info/poticaji-za-praksu/jezik-i-jezicna-kultura/> (дата звернення 13.3.2024.)

Карпенко Анастасія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент **Муратова О. В.**

м. Дніпро

ФЕМІНІСТИЧНИЙ ДИСКУРС МАЛОЇ ПРОЗИ ЄВГЕНІЇ КОНОНЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ПОВІЇ ТЕЖ ВИХОДЯТЬ ЗАМІЖ»)

Кінець ХХ – початок ХХІ століть позначені зростанням феміністичних тенденцій в українській літературі й появою значної кількості творів т. зв. української жіночої прози.

Євгенія Кононенко – яскрава зірка сучасної української літератури, чия творчість відіграла важливу роль у розвитку феміністичної критики та

формуванні нових літературних течій. Письменниця не лише майстерно володіє мовою, але й усвідомлює соціальні та гендерні проблеми в суспільстві. Вона переосмислює класичну українську літературу з жіночої точки зору, змінюючи канон і визнаючи важливість модерністських жіночих творів. Її роботи порушують важливі питання про зображення сексуальності в літературі та інші проблеми, пов'язані з сучасним суспільством.

Одним із яскравих зразків феміністичної творчості Євгенії Кононенко є збірка новел «Повії теж виходять заміж», на сторінках якої авторка створює цікаві й неординарні образи українських жінок та зображує їхнє життя таким, яким воно є. У цій збірці вона намагається розглянути питання шлюбу та кохання через призму жіночого досвіду. Головні героїні її оповідань – жінки, які прагнуть кращого життя, простого жіночого щастя.

Наприклад, новела «Драні колготи» подається як типова київська драма, в якій кожен персонаж мріє про щастя і бореться за нього. Оповідач не втручається в діалоги персонажів, а лише розповідає про те, що з ними відбувається, знаючи те, що знають вони. Чіткість мови і добре вималювані живі діалоги допомагають яскраво відтворити їхні образи. Думки героїв авторка подає фрагментарно, що дозволяє їх психологічно змалювати.

Ірина, головна героїня оповідання, наче пташка в клітці, має можливість вийти на люди лише двічі на рік. Хоча зовні вона здається спокійною, всередині – глибоко схвильована, бо не може зрозуміти, чому її чоловік зневажає її. Тому вона шукає розради, заводячи роман із французом заради власної вигоди.

З іншого боку, чоловік героїні, на відміну від дружини, оптимістичний і життєрадісний. Для нього такі заходи є частиною його роботи, способом проведення часу як «солідної людини», і він дуже добре розуміє, чому його дружина бере участь у таких заходах. Однак він не попереджає Ірину про це, і запрошення німецького гостя перевертає світ Ірини з ніг на голову. Для чоловіка можливість, яку він отримує за згодою дружини, настільки очевидна, що він майже кричить, пояснюючи її важливість: *«А він дасть чек! Уяви собі! Чек на моє ім'я! Я все зможу купити для нашої дитини!»* [3].

Ситуація, у якій опинилася Ірина, та шок від необхідності приймати умови, які були запропоновані, змушують її зосередитися на проблемі, яка турбувала її ще дома – колгот із дірками. Ця особливість сприйняття допомагає жінці уникнути відчуття сорому перед тим, на що вона пішла. Ірині важко думати про інші аспекти ганьби, адже вона робить це для своєї дитини та родинного добробуту. Після зустрічі з німцем вона отримує нові колготи від нього та відчуває лише розчарування під час повернення з номера інтуриста, описуючи ліфт як місце, де вона почувається мов у похоронному марші.

Проте майже негайно вона готова повторити цю авантюру з іншим іноземцем – французом, навіть не запитавши дозволу чоловіка. Важко зрозуміти, що в цьому вчинку важливіше – помста чоловікові або бажання мати вільний вибір у стосунках з представниками протилежної статі. Проте ключовим є образ колготок – на цей раз вже подарованих німцем, які швидко пошкоджуються в руках француза. Втім, компенсацією стає новий чек,

прихований у декольте золотої сукні, яка повинна була стати символом елегантності, але стає символом корупції та аморальності в цьому світі.

Отже, вагання Ірини стосовно своїх дій не значно змінюють її ставлення до світу – вона ставиться до зав'язків з іноземцями як до роботи, яка не надто приємна, але не така вже й складна, приймаючи «правила гри», запропоновані чоловіком. Самопожертва для добробуту родини стає метою, а її взаємини з іноземцями сприймаються через призму цинізму.

Одна з найцікавіших новел збірки – «Нові колготи» – привертає увагу не лише своєю назвою, але й сюжетом. Дія твору відбувається в радянський період, і автор не випадково обрав саме цей час. Письменниця намагається зобразити аморальність чоловіків того часу. Замість того, щоб починатися зі вступу та довгого опису антуражу, новела є зрізом, здавалося б, звичайного життя звичайної сім'ї.

У «Нових колготах» сім'я відіграє центральну роль як мікрокосмічна модель соціальних інститутів. Однією з головних функцій сім'ї є захист від самотності, але у новелі ця функція втрачається. Свекрусі потрібна операція, і лікар погоджується на неї в обмін на невеликий хабар – пляшку коньяку, принесену молодою невісткою Анною [4].

У цьому творі ми зустрічаємо символічний образ колгот, що відображає чотири важливі етапи в житті головної героїні. Порвані колготи в момент приниження, нові колготи, куплені на останні гроші, і колготи, вдягнуті в темному під'їзді, відображають моменти руйнування і розгубленості. У третій сцені, коли з маленької сумочки випадає «нова коробка старих колгот», лікар робить важливі висновки про цю жінку, не кажучи про це. Нарешті, ті самі колготи недбало і демонстративно кидаються на підлогу ванної кімнати у фінальній сцені. Символіка цих колгот відображає шлях Ганни від витримування принижень до усвідомлення власної гідності, краси та жіночності. «Нові колготи» залишаються у старій коробці, однак героїня завдяки прожитим подіям навчилася відстоювати себе перед чоловіком та розуміти свою цінність.

У поведінці чоловіка Ганни – Клименка – легко простежується «Едіпів комплекс». Чоловіки завжди зацікавлені в тому, щоб задовольнити свою матір, навіть якщо це означає нехтування власними дружиною та дітьми. Клименко, незважаючи на наявність своєї сім'ї, все ще здається безтурботним «маминим синочком». Він доводить це такими словами: *«Головне – це мати. Мати і тільки мати. Жінок і дружин може бути багато. Дітей по світу теж можна наробити багато. А мати на землі одна! Її тобі ніхто не замінить...»* [4]. Клименко втратив самоповагу і стійкість. Він навіть змушує свою молоду і привабливу дружину йти до будинка лікаря ввечері, щоб домовитися щодо операції для його матері. Цей чоловік дбає про стан своєї матері більше, ніж про приниження дружини.

Мати Клименка – стереотипна свекруха, яка розпалює конфлікт у родинному колі та намагається докучати невістці. Авторка не називає її імені, лише кличе «Клименчихою». Ця свекруха відома своїм сварливим характером,

деспотизмом, злобою і злістю, що підтверджується її діалогами і коментарем її сусідки по палаті: «От же ж зараза, гірше самого канцера» [4]. Сина вона тримає так міцно, що той боїться суперечити їй. Клименчиха також любить надмірну увагу, вимагає, щоб він виконував все, чого вона забажає, і постійно задовольняв її потреби. Свекруха завжди вважала невістку «тупою ідіоткою» і ніколи не намагалася зрозуміти її як людину. Ганну найбільше турбує, чи купила невістка нові колготи для візиту до лікаря, який мав виконати операцію. І хоча свекруха Ганни має значну кількість коштів на ощадній книжці, вона досить скупа і більше дбає про те, щоб заощадити гроші.

Головна героїня Ганна Клименко – зразкова дружина і мати. Вона щодня чує образливі слова свекрухи, але, незважаючи на те, що вона рішуча жінка, давно змирилася зі своєю роллю в сім'ї і пливе за течією. Вона усвідомлює абсурдність хвороби свекрухи, але не відмовляє чоловікові у проханні піти до лікаря. Порівняння між матеріальною цінністю та честю дружини не зачіпає Анну. Головною проблемою Анни є не те, що вона повинна йти до лікаря, а те, що чоловік забув принести їй коньяк. Доктор Зеленович розуміє, чому Анна прийшла, і пропонує їй співпрацю.

В есе «Без мужика» авторка відкидає стереотипні ролі, які часто нав'язують жінкам, і намагається показати, що ці обмеження унеможливають повноцінний розвиток жінок як особистостей. Вона досліджує психологічні та емоційні аспекти жіночого досвіду, а також широке коло питань, пов'язаних із гендерними ролями та гендерними очікуваннями.

Проза Євгенії Кононенко сповнена екзистенційних мотивів та втілення міфологічних і ритуальних сценаріїв. Для авторки гуманітарний і філософський світи нерозривно пов'язані і викликають подив, захоплення, біль і смуток. Основною темою творчості Євгенії Кононенко є процес становлення «жінки», яка живе в патріархальному суспільстві і прагне до незалежності під час тисячолітнього перехідного періоду.

У своїй творчості Є. Кононенко активно пропагує загальнолюдські цінності та прагне подолати меланхолію, відчай і духовну руйнацію, що характеризують сучасне суспільство. Вона закликає людей любити життя у всій його реальності та проголошувати цінність кожної миті. Її творчість спонукає читачів замислитися над складними етичними питаннями та віднайти гармонію у світі.

Література

1. Волошук Л. Феміністичний дискурс прози Євгенії Кононенко. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Філологічні науки*. 2017. С. 62–66.

2. Зборовська Ніла. Євгенія Кононенко. Критика. Феміністичний дискурс у творчості Є. Кононенко. Портал Експеримент: культура, освіта та наука. URL: <http://surl.li/ugwzr> (дата звернення: 17.04.2024).

3. Кононенко Є. Драні колготи. Повії теж виходять заміж. e-reading.club. URL: <https://www.e-reading.club/chapter.php/1015163/12/vgeniya-kononenko-povii-tezh-vihodyat-zamizh.html> (дата звернення: 17.04.2024).

4. Кононенко Є. Нові колготи. Повії теж виходять заміж. e–reading.club. URL: <https://www.e-reading.club/chapter.php/1015163/13/vgeniya-kononenko-povii-tezh-vihodyat-zamizh.html> (дата звернення: 17.04.2024).

Коваленко Т. В.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Науковий керівник – д-р пед. наук, професор **Собченко Т. М.**
м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕЙРОМЕРЕЖ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНІЙ ГАЛУЗІ

Питання штучного інтелекту (ШІ) почало хвилювати людство ще з далекого 1956 року. Саме тоді, коли відбулася презентація науковцями своїх робіт щодо проблематики ШІ і з'явився цей термін. У сучасному ж світі, коли цифрові застосунки та процес диджиталізації набирають чималих обертів, питання використання штучного інтелекту все більше і більше цікавить людство, зокрема, працівників сфери освіти. А саме – застосування інноваційних технологій під час освітнього процесу.

Дослідження питань застосування штучного інтелекту та нейромереж, як його основного напрямку в галузі освіти є наразі популярними та затребуваними. Окремі аспекти зазначеної проблеми вивчали такі вітчизняні науковці, як от: Л. Карташова, О. Бойченко, А. Кім, Г. Алексеєва, В. Хоменко, О. Несторенко, О. Матвійчук-Юдіна, К. Певень, Н. Хміль, Н. Макогончук, С. Доценко, Т. Собченко та інші [1; 2; 3; 4]. Зокрема, найбільш важливими питаннями їхніх наукових розвідок стали: процес підготовки педагогів до використання штучного інтелекту в освіті [3], інтеграція нейромереж в процесі онлайн-навчання вищої школи та їхній вплив на зміну традиційних моделей навчання та викладання [1]. Результати показали, що сучасні застосунки мають неабиякий вплив на якість та результативність учнів на уроках. І зараз сучасні вчителі не уявляють своєї підготовки до занять без інноваційних форм і методів роботи.

Нейромережі є помічниками сучасного вчителя в освітньому процесі. На даному етапі розвитку сучасних технологій, вони посідають досить вагоме місце, адже їхні форми, методи та зрозуміле користування дозволяють не тільки педагогам, а й здобувачам легко та швидко пристосуватися до нових розробок. Перш за все, використання нейромереж на уроках сприяє ефективності проведення занять, результативності учнів, а вчителям надає більше кваліфікації, вмінь та навичок, які згодом стануть безцінним скарбом у професії [5, с.47].

За допомогою ШІ можна зробити урок з будь-якого предмету набагато цікавішим та ефективнішим. Його використання не тільки полегшує роботу вчителя при підготовці до уроку, але й підвищує зацікавленість учнів до теми, покращенню роботи на уроці та навчання в цілому. У пригоді стали

дослідження Н. Загрибельної, Т. Собченко, С. Доценко, А. Боярської-Хоменко, які розглядали практичну та методичну складову процесу використання нейромереж саме у мовно-літературній освітній галузі [2; 6].

Розглянемо більш детальніше приклади використання нейромереж у зазначеній освітній галузі, а саме на уроках української мови, української літератури та зарубіжної літератури:

- *створення текстів* - ШІ стає у нагоді генерування текстів на будь-які теми та жанри, що дасть змогу розширити кругозір учнів у написанні творів, есе, діалогів тощо;

- *перевірка знань та вмінь учнів* - учитель може скористатися цифровими засобами для створення тестів, які допоможуть закріпити знання з пройденого матеріалу;

- *перевірка помилок* - новітні технології наділені можливостями перевіряти тексти на граматичні, орфографічні, лексичні та пунктуаційні помилки;

- *модернізація фото* - за допомогою нейромереж можна осучаснити чорно-білі фото письменників за допомогою кольорових ефектів, які буде запропоновано;

- *ефект «оживлення»* - використовуючи різноманітні застосунки, можна оживити будь-якого персонажа твору або його автора для більш цікавого сприйняття матеріалу учнями;

- *ілюстрування* - ШІ також може стати у нагоді при створенні ілюстрацію до будь-якого художнього твору;

- *«чат із видатним діячем»* - під час ознайомлення класу з певним автором, для урізноманітнення та більш цікавого проведення заняття, можна створити чат з цим письменником, у якому можна буде спитати будь-що;

- *аналізування текстів* - нейромережі можуть слугувати помічником не лише вчителям, а й учням, де вони зможуть більш ретельно підготуватися до уроку та дізнатися багато цікавого про текст.

Тож, зваживши на все вищезазначене, можна дійти висновку, що використання нейромереж в мовно-літературній освітній галузі створює безліч нових можливостей для покращення освітнього процесу. Впровадження інтерактивних засобів навчання набагато більше зацікавлює учнів та мотивує їх до навчання, тим самим покращуючи їхні навчальні результати. У свою чергу, педагогам необхідно не лише самим ознайомлюватися із нейромережами, а й залучати дітей до їхнього освоєння. Сучасні вчителі нового покоління, як ніхто повинні просувати та активно впроваджувати сучасні технології в освітній простір, задля того, щоб рухати нашу країну вперед на міжнародній арені та розвивати її в освітньому плані.

Література

1. Доценко С., Собченко Т. Оптимізація освітнього процесу закладів вищої освіти України засобами штучного інтелекту. Молодь і ринок. Вип.2 (222). 2024. С.7-12. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.297530>

2. Загрибельна Н.В. Використання штучного інтелекту на уроках української мови та літератури. URL: <https://docs.google.com/document/d/19NZRiw22x3wz6MeAYRgF3NvNFtj5gc6o/edit?usp=sharing&oid=116280569863938973322&rtpof=true&sd=true>

3. Певень К., Хміль Н., Макогончук Н. Вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання: аналіз технологій для забезпечення ефективності індивідуальної освіти. Перспективи та інновації науки. 2023. Вип.11 (29). С. 306-316. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5496>

4. Собченко Т.М. Штучний інтелект в освітньому процесі: можливості та ризики. матеріали II Всеукраїнських науково-практичної конференції «Цифрова трансформація освіти та науки» (14-15 берез. 2024 р.) / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків. 2024. С.46-49.

5. Собченко Т.М., Доценко С.О., Боярська-Хоменко А.В. Штучний інтелект в освітніх галузях (мовно-літературна та математична освітні галузі): навч.-метод. посіб. 2023. Ч 1. 76 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13588>

6. Штучний інтелект в освітніх галузях (мовно-літературна та математична освітні галузі) : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.), другого (магістер.) рівнів вищ. пед. освіти, наук.-пед. працівників закл. вищ. пед. освіти та пед. кадрів закл. заг. серед. освіти / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [уклад.: Т. М. Собченко, С. О. Доценко, А. В. Боярська-Хоменко]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023. Ч. 1. 76 с.: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/13588>

Колесніченко Олена

Горлівський інститут іноземних мов

м. Дніпро

МЕТА-ЖАНРИ У ЧЕСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ

Національні парламенти мають значний політичний і соціальний вплив, що особливо помітно при переході від однієї політичної системи до іншої. Наприклад, у 1989 році, під час так званої Оксамитової революції, зміни відбулися на всіх рівнях чеського суспільства. Процес переходу до некомуністичної влади: редемократизація, відновлення плюралістичної партійної системи, нове законодавство та зміни в принципах суспільної комунікації призвели до оновлення політичної культури в цілому.

Чеський парламент також відіграв важливу роль у цьому процесі, а підготовка до вступу в Європейський Союз (ЄС) вимагала адаптації чехословацької правової системи до правової системи ЄС. Історичне значення цього періоду відзначається розпадом Чехословацької Федеративної Республіки 1 січня 1993 року і членством Чеської Республіки в НАТО (1999) та ЄС (2004).

Першу монографію про чеський парламент у складі законодавчої влади

було опубліковано Сілловою [7]. У роботі представлено історію і законодавчий процес обох палат: вибори, організаційну структуру, взаємодію з іншими державними інститутами, надано спостереження і докладні статистичні дані про роботу чеського парламенту за період з 1992 по 2007 рік. Проте, недостатньо вивчені чеська парламентська мова і взаємодія. Одним з аспектів мови, який був предметом детальнішого аналізу, є використання гумору і ввічливості для пом'якшення потенційних конфліктів і розбіжностей, що обговорюється як у статті Хоффманнової [3], так і в дослідженні Й. Брутеїг, яка проаналізувала жанрову систему під впливом зміни політичного режиму, що ґрунтується на матеріалах з 1948 по 1953 рік [2].

Крім того, низка досліджень була присвячена створенню нових систем політичних партій і нових законодавчих органів, які побачили світ, коли регіон Центральної та Східної Європи пережив демократичний перехід після 1989 року. Слід згадати такі публікації з політичної/парламентської культури: Олсон і Нортон, Плассер і Пріберскі [4; 1996; 5; 1996]; праці з політичного дискурсу в перехідний період: Чилтон, Ільїн і Джейкоб [6] та з політичних змін: Берглунд, Екман і Аареброт [1].

У нашій розвідці, щоб визначити моделі взаємодії між різними парламентськими ролями, було розглянуто аспекти ввічливості, конфронтації на сесіях та особливості чеського стилю дебатів. Особливу увагу було приділено теоретичним міркуванням про те, яке місце адресат посідає у двох піджанрах дискусій і запитів. Побудова адресата в парламентських взаємодіях аналізується шляхом застосування теорій Празької школи про комунікативних партнерів і літературних теорій про адресата.

Концепція парламентських сесій як жанрової системи дає змогу краще враховувати жанрові взаємовідносини, особливо під час аналізу організаційного чи інституційного дискурсу. Наприклад, у Чеській палаті депутатів знаходимо такі послідовно впорядковані жанри, що становлять систему: внесення законопроекту (*uvedení návrhu zákona*) - відкриття дебатів (*zahájení rozpravy*) – дебати (*rozprava*) - завершення дебатів (*ukončení rozpravy*) - голосування (*hlasování*) - проголошення ухвалення закону (*vyhlášení přijetí zákona*). Розглянемо жанрову палітру, яка може з часом змінюватися під впливом безлічі чинників (організаційних, політичних, культурних тощо).

1. Парламентські мета-жанри. Важливу роль у системі жанрів парламентських сесій відіграють складові тексти, які забезпечують основу для діяльності кожного парламенту. У випадку Чехії цими текстами є Конституція та закони про правила процедури: Правила процедури Палати депутатів від 1995 року (що встановлюють правила, які стосуються діяльності Палати депутатів, описують організацію сесій і включають дещо нові статті щодо розгляду питань, пов'язаних з ЄС) і Постійні правила Сенату від 1999 року. Глава друга Конституції встановлює законодавчу владу, структуру і робочу структуру обох палат, а також парламентські вибори. Деякі аспекти парламентських сесій описані дуже докладно; наприклад, формулювання присяги нових депутатів і сенаторів, висунуте в Конституції, ст. 23. Крім того, у

кожному парламентському дискурсі є низка неписаних правил, так званих звичаїв і практик.

2. Парламентські дебати. Кожна дискусія орієнтована на теми, і списки тем для кожної зустрічі заздалегідь надсилають депутатам. Конкретний порядок денний для обговорення і порядок тем пропонуються і голосуються на початку кожного засідання. Загальні парламентські дебати (*robná/obecná parlamentní rozprava*) складаються з трьох основних розділів: процедура відкриття, обговорення і закриття дебатів. Відповідно до Правил процедури, що застосовуються в палатах депутатів після 1990-х років, Голова може закрити дебати тільки після того, як усім зареєстрованим промовцям нададуть слово.

3. Інтерпеляція. Право робити запити уряду зберігається тільки за членами палати депутатів. Слухання запитів є фактично єдиним постійним пунктом порядку денного Палати. Парламентські сесії є частиною сфери інституційної політики і, як такі, вони складаються з вузькоспеціалізованих, інституціоналізованих політичних жанрів. Водночас парламентські виступи – це тексти з чіткими ідеологічними елементами, що відображають позиціонування партій по всьому чеському політичному спектру.

Іншим важливим аспектом парламентської взаємодії є той факт, що пленарні засідання, як правило, є відкритими: вони відкриті для будь-яких зацікавлених громадян, які бажають слухати їх «наживо» і бути присутніми в Палаті. Результати парламентських дискусій (наприклад, ухвалення законів) мають прямий політичний і соціальний вплив на життя громадян. Крім того, депутати представляють символічну еліту і, отже, мають владу впливати на громадську думку з певних тем [6].

Участь у політичних конфронтаціях і риторичних конфліктах за визначенням є частиною роботи парламенту. У чеському парламенті це особливо проявляється під час дебатів, коли стикаються різні політичні позиції, а також у тих випадках, коли опозиція ставить запитання уряду. Водночас депутати використовують різні стратегії для зниження рівня конфронтації, наприклад, гумор: *Poslanec Jan Bartošek: Děkuji za slovo, pane předsedo. Volně navážu na svého předřečníka. Pane kolego Kováčiku prostřednictvím pana předsedajícího, zábavu pro lid lze určitě zajistit jiným způsobem než předhazováním křesťanů lvům. Myslím, že stačí pozvat lidi, aby se podívali na surikaty, a splní to účel stejně* (Депутат Ян Бартошек: Дякую за слово, пане Президенте. Я трохи продовжу виступ свого попередника. Пане Ковач, від імені Президента, безумовно, є інший спосіб розважити людей, ніж кидати християн на поталу левам. Я думаю, що достатньо запросити людей подивитися на сурикатів, і це буде не менш ефективно. 10 січня 2018 р.).

Таким чином, концепція парламентських сесій є жанровою системою, набір жанрів використовується для досягнення мети, що дає нам змогу враховувати жанрові взаємовідносини під час аналізу інституціонального дискурсу, такого як парламентський дискурс. Особливо важливими в парламентському дискурсі є мета-жанри, такі як правила процедури та конституція, які забезпечують основу для парламентської взаємодії.

Література

1. Berglund S., Ekman J., Aarebrot F. The diversity of post-communist Europe. *Handbook of political change in Eastern Europe* / ed. by S. Berglund, J. Ekman, F. H. Aarebrot. Cheltenham: Elgar, 2004. P. 1-12.
2. Bruteig Y. Parliamentary genres and political change: Textual developments in debates of the Czechoslovak Parliament 1948-1953. *Beiträge der Europäischen Slawistischen Linguistik* / hrsg. von N. Tieleman, E. Graf, R. Zimny. München: Otto Sagner, 2008. S. 142-150.
3. Hoffmannová J. Veřejné mluvené projevy v Poslanecké sněmovny: humorný konflikt a konfliktní humor // Jazyk, media, politika / ed. S. Čmejrková, J. Hoffmannová. Praha: Academia, 2003. S. 40-79.
4. Olson David M. and Norton Philip (eds.). The new parliaments of Central and Eastern Europe. *Journal of Legislative Studies* 2. 1996. S. 15 –27
5. Political culture in East and Central Europe / ed. by F. Plasser, A. Pribersky. Aldershot: Avebury, 1996. 239 p.
6. Political discourse in transition in Europe 1989-1991 / ed. by P. A. Chilton, M. V. Ilyin, J. L. Mey. Amsterdam: John Benjamins, 1998. 272 p.
7. Syllová J. et al. Parlament České republiky. Praha: Linde, 2008. 477 s.

Компанієць Вікторія

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Починок Л. І.**
м. Кам'янець-Подільський

НАТАЛЕНА КОРОЛЕВА І УКРАЇНА: ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ

Прозова творчість Наталени Королевої є вражаючим феноменом української літератури ХХ століття. Унікальний підхід до письма робить твори авторки надзвичайно цікавими та важливими для розуміння літературної спадщини доби. Наталена Королева поєднувала у своїй творчості різноманітні жанри та стилі, традиції і культури, створюючи оригінальну стильову парадигму, яка може прикрасити будь-яку європейську літературу. Її твори варті пильного вивчення та глибокого аналізу, оскільки вони мають значний вплив на розвиток українського письменства та процес його зближення із загальноєвропейським літературним простором.

Осміслення життєтворчості Наталени Королевої в літературознавстві та критиці почалось ще за життя письменниці, а наукове дослідження її творчості триває і досі. Серед найвідоміших студій про Наталену Королеву відзначимо праці О. Бабишкіна, Л. Биковського, Р. Завадовича, Ю. Коваліва, О. Мишанича, І. Набитовича. Творчий спадок мисткині аналізується як у контексті її епохи, так і в новітньому методологічному студійному полі сучасного літературознавства, що дозволяє кожного разу знаходити у творчій лабораторії письменниці нові, раніше не помічені аспекти та цінності. Спробуємо також долучитися до осміслення концептуальних питань у світоглядному і творчому

просторі Наталени Королевої, акцентувавши свою увагу на проблемі національної ідентичності.

Кармен-Альфонса-Естрелья-Наталена Королева народилася 3 березня 1888 року у селі Сан-Педро де Карденья біля міста Бургос у Північній Іспанії. Її мати, Марія-Клара, що померла під час пологів, походила зі старовинного іспанського роду Лячерда. Образ матері Наталена бачила лише на портреті у медальйоні, який завжди мав при собі її батько, граф Адріан-Юрій Дунін-Борковський. Батько був ученим-природознавцем та археологом, походив з давньої польської родини, відомої на українських теренах ще за княжої доби та козацьких часів. Предки батька входили до складу вищої козацької старшини, а родовий маєток родини розташовувався у селі Великі Борки на Волині.

Після смерті матері дівчинку забрала до себе бабуся з батькового боку, у якої вона жила до п'яти років. Проте невдовзі бабуся також померла, і маленьку Наталену знову забрав до Іспанії її дядько по матері, іспанський священник Еугенію. Але Еугенію не міг залишити племінницю у себе, тому що не мав господині й навіть прислуги. На одинадцятому році Наталену забрала до себе тітка по матері Інес. Восени 1904 року, по смерті тітки, шістнадцятирічна дівчина переїхала до Києва, де на той час мешкала нова родина батька, і вступила до Київського інституту шляхетних дівчат.

Пізніше Наталена навчалася в Петербурзі, де закінчила археологічний інститут, зацікавилася єгиптологією та водночас відвідувала заняття в Петербурзькій мистецькій академії. А згодом, у Парижі, студіювала медицину. Отож Кармен-Альфонса-Естрелья-Наталена мала три дипломи про вищу освіту: археології, малярства та медицини. Письменниця була людиною високої культури та освіти, вихована на культурах Іспанії, Франції, Греції, Риму, України. Славилась як талановита артистка та співачка, виступала в опері у Венеції, і володіла дев'ятьма мовами. Крім того, Наталена проживала в різних країнах: Іспанії, Україні, Франції, Італії, Росії, Персії, відвідувала Єгипет, Вірменію. Як археолог брала участь у розкопках біля Десятинної церкви у Києві, у Помпеях та в Єгипті, і вивчала єгиптологію та стародавню історію Сходу.

Як стверджує Наталена Королева у своїх спогадах, *«за молодих літ я себе за українку не вважала <...> не знайшлося нікого, хто підитовхнув би мене до національної самосвідомості»* [1, с. 12]. Так тривало, аж доки вона не познайомилась зі своїм майбутнім чоловіком. За словами Г. Шелест, *«у Празі Наталена зустріла Василя Королева-Старого, якого вона знала ще з Києва як письменника, культурного та громадського діяча, видавця. Хоча за фахом він був ветеринарним лікарем, саме він переконав її працювати перекладачем в Українській місії. Під його впливом і завдяки його порадам Наталена почала писати українською мовою з 1919 року. Молоде подружжя оселилося у місті Мельніку під Прагою»* [5, с. 397]. Василь Королів-Старий відіграв вагому роль у формуванні національної ідентичності Наталени Королевої, оскільки саме він прищепив їй інтерес і любов до української мови. Цей вибір став важливим кроком і для збереження та пропагування в Європі української культури та

мови.

Зауважимо, що Наталена Королева завжди залишалася відданою своїй першій батьківщині – Іспанії, але ставлення письменниці до України, її народу і культури поступово поглиблювалося: на землі свого батька вона виявляла відлуння античної культури, що надавало їй нових вражень. У своїх спогадах мисткиня так осмислює процес свого зближення з українським світом: «Чому я стала українською письменницею? Бо як побачила Волинь, то закохалась в екзотиці. А як побачила Київщину – власне Київ з його соборами, народом, то не могла позбутись думки – ні, пересвідчення – що ці люди нащадки стародавньої Еллади. На березі Чорного моря ще більш у цьому впевнилась <...> Так блудний лицар знайшов свою духовну землю, свій чарівний перстень, щоб сповнити істотне завдання у житті: творити мистецькі цінності для добра української нації» [2].

Наталена Королева ставилась до України з особливою теплотою і поетичністю. Вона порівнювала Україну з «куточком грецької Аркадії, країною Психеї – Аркадійки. Для неї Україна була місцем, де залишилося більше відгуків Еллади, ніж у сучасній Греції» [3, с. 638]. Як зауважує В. Передерій, «в її душі прокинулося приспане зміною поколінь глибинне почуття своєї причетності до минулого великого слов'янського народу. Вона не була українкою за походженням чи вихованням, але вплив симпатій батька до української культури, навчання в Київському інституті давали добрий ґрунт для розвитку її зацікавлень Україною» [4, с. 8].

На українському літературному просторі Наталена Королева ініціювала та розгорнула нові теми з античного і європейського світу, продовжуючи традиції Лесі Українки. Письменниця у своїх творах активно використовувала історичні та біблійні мотиви, відновила жанр історичної повісті і літературної легенди, здійснивши синтез східних і західних культур, язичництва і християнства, а також елементів романської, арабської, греко-римської і слов'янської традицій.

Творчість Наталени Королевої є надзвичайним явищем в історії української літератури. Протягом тривалого часу її спадок, відокремлений від культурного процесу, перебував на маргінесах літературознавства. Це створює необхідність проведення комплексного наукового дослідження та виявлення новаторських тенденцій як художнього експерименту авторки, так і впливу української національної традиції на її оригінальний підхід до письма.

Література

1. Королева Н. Автобіографія. Без коріння. Во дні они. Quid est Veritas? : повість, роман, новели, оповідання, спогади. Дрогобич: Відродження, 2007. 672 с.
2. Мараєв В. Наталена Королева – українська письменниця іспанського роду. *Український інтерес*. 03.03.2024. URL: <http://surl.li/sareg> (дата звернення 15.03.2024).
3. Наталена Королева – найекзотичніша постать в українській літературі: біографічна довідка / укл. Л. Гріщенко. Черкаси: «РОМЦ БКР», 2018. 16 с.

4. Передерій В. Наталена Королева. Львів, 2003. 108 с.

5. Шелест Г. Наталена Королева – маловідомий класик української літератури. *Мова і культура*. 2018. № 21. Т. 2. С. 397–401.

Корольова Аліса

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Тітова О. Б.**

м. Дніпро

ДОДАТОК LEXONOMY ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Головна мета навчання української мови в школі – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості. Одним із завдань досягнення поставленої мети є ознайомлення здобувачів із мовною системою й формування на цій основі базових лексичних умінь та навичок [3]. Як зазначає Л. Рускуліс, вивчення лексикології в шкільному курсі української мови має «магістральне» значення [4].

Роль словників у формуванні мовної особистості важко переоцінити. Адже навчаючи мови, необхідно створювати умови й для розвитку зацікавленості розмаїттям її лексичного фонду, і для усунення з мовлення ненормативних слів та висловів.

Продуктивним способом засвоєння лексичних особливостей української мови є сьогодні використання електронних словників. Традиційна бібліотека в добу шаленого розвитку цифрових технологій уже не виступає головним джерелом інформації. Обсяги мультимедійних словників є значно більшими за будь-які друковані видання, оновлення матеріалу відповідно до змін у мові відбувається набагато швидше. Отже, використання такого типу словників дозволяє знайомити учнів з реальною мовною ситуацією, створює основу для формування прямого зв'язку образ – слово – значення, а також сприяє підвищенню цифрової грамотності здобувачів.

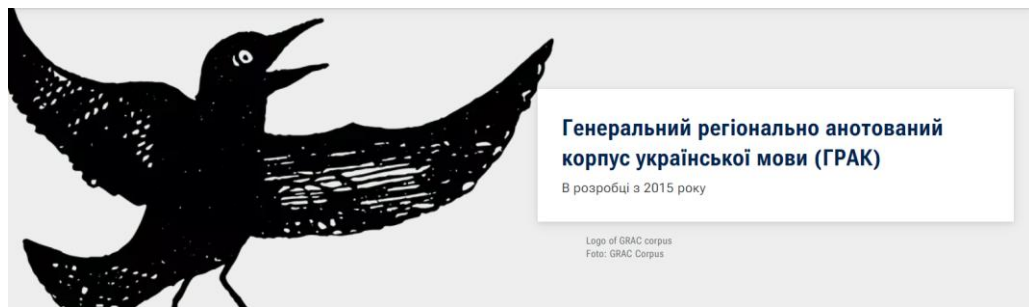
Безумовно, важливим етапом формування та розвитку лексикографічної грамотності здобувачів є також створення ними власних мультимедійних словників. У процесі роботи учні мають аналізувати семантику слів та особливості їхнього вживання, добирати ілюстративний матеріал, що активізує зацікавленість у вивченні мови, заохочує до дослідження, творчості та креативності.

Lexonomy – це вебплатформа для написання та публікації словників. Її мета – бути інструментом, що допомагає при підготовці лексикографічних проектів маленького та середнього розмірів, полегшує процес роботи зі словом та оформленням словникових статей. У порівнянні з іншими системами для написання словників, Lexonomy не потребує встановлення на цифровий пристрій або знань і навичок із програмування та є безкоштовною [3, с. 1]. Саме тому її дуже зручно використовувати під час вивчення лексикології на уроках

української мови, особливо для активізації дослідницької діяльності учнів.

Оскільки жоден словник не може існувати без ілюстративного матеріалу, як базу для пошуку слів варто використовувати Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) [1], що постійно поповнюється текстами з різних ресурсів: як друкованих, так і цифрових. Його оновлення відбувається лише вручну, тому кількість огривів є значно меншою.

Алгоритм створення словника за допомогою вебплатформи Лехоному

Перший етап: проєкт словника

1. Визначення теми, формулювання мети та вибір типу словника.
2. Створення попередньої схеми в Лехоному, щоб пізніше було легше її заповнити.

Другий етап: збір матеріалу

1. Створення підкорпусу в ГРАКу за тим матеріалом, що необхідний для формування конкретного словника / Пошук блогів, форумів тощо за темою роботи.
2. Пошук ключових слів за допомогою функції Keywords / Пошук необхідних слів за допомогою перегляду речень. У порівнянні з роботою за допомогою ГРАКу, ця процедура є значно довшою.
3. Відбір із переліку лексем, необхідних для словника.
4. Добір ілюстративного матеріалу.

Третій етап: пошук значення слів

Робота з довідковим матеріалом, пошуковими системами, електронними словниками, енциклопедіями тощо.

Четвертий етап: створення таблиці Excel

Створення таблиці Excel відбувається за такими атрибутами:

1. Слово в його початковій формі.
2. Етимологія – необов'язково.
3. Головний критерій словника (тлумачення, частотність тощо).
4. Приклад використання досліджуваного слова – ілюстрація.

5. Джерело ілюстративного матеріалу: сайт, корпус, назва твору тощо.

П'ятий етап: фінальний

1. Перенесення даних із таблиці Excel до схеми Lexonomy, створення таблиці.

2. Зміна дизайну словникових статей: колір, шрифт, фон, контур, розмір шрифтів (за бажанням).

Як бачимо, створюючи власні електронні словники, школярі оволодівають уміннями формувати коректні пошукові запити, взаємодіяти з різними електронними пошуковими системами, здійснювати суцільну вибірку, зіставляти отримані результати із метою та завданнями роботи, що сприяє розвитку як критичного мислення, так і медіакомпетентності.

Література

1. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК). М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, М. Возняк, М. Крук та ін. Київ, Львів, Єна, 2017–2024. URL: uas Corpus.org

2. Галько Марія. Модель комп'ютерного словника okazionalizmів Оксани Забужко. *Мовний простір сучасного світу: тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених, 26 травня 2023 р.* С. 58-62. URL: <http://surl.li/soeib>

3. Інститут модернізації змісту освіти. Українська мова 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://surl.li/swswe>

4. Рускуліс Л. В. Формування лексичної компетентності учнів 10–11 класів (профільний рівень). *Педагогічний альманах*, 2021. В. 49. URL: <http://surl.li/ugxaa>

5. Семенов О. Лексикографічна компетенція як показник мовної культури особистості. 2008. URL: <http://surl.li/rdmob>

6. Michal Měchura. *Introducing Lexonomy: an open-source dictionary writing and publishing system*, 2017. P. 1-9. URL: <http://surl.li/rdlvq>.

Надольська Юлія,

Байтерякова Наталя

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя

ІКТ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Розвиток освіти у сучасному суспільстві залежить від багатьох чинників, що формують кваліфікованого фахівця у професійній діяльності, вільне володіння іноземною мовою, уміння будувати діалог зі співрозмовником, бути здатним до міжкультурного професійного спілкування тощо.

Зазначимо, що іноземна мова, як освітній процес, має значні можливості для створення умов культурного та особистісного становлення здобувача. На

сьогодні особистість здобувача, його мотивація до участі у міжкультурній комунікації, уміння самотійно оволодівати знаннями та вдосконалювати їх є основною метою вивчення іноземної мови.

Безумовно, комунікативність – є основною функцією іноземної мови, яка більш повно використовується як у лінгвістичному, так і в концептуально-тематичному спрямуванні, коли мотивація стає найбільш значною. Зважаючи на це, засоби інформатизації, які породжують нові можливості для застосування їх на заняттях, що, у свою чергу, сприяють формуванню професійної спрямованості в умовах сучасної освіти є невід’ємною складовою в освітньому процесі.

Застосування ІКТ у різних галузях освітнього процесу розглядали у свої працях сучасні педагоги та методисти-практики як-от: О. Міщенко, С. Ніколаєва, О. Олійник, Г. Островська, Е. Полат, О. Тарнопольський, І. Тригуб І.Шахіна та інші. Дослідники зазначали, що використовуючи ІКТ на заняттях, відбувається перезавантаження, а саме відхід від традиційної форми навчання на більш інтерактивне та сучасне навчання; модифікується мета, зміст, форми навчання; підвищується індивідуалізація навчальної діяльності здобувачів, що спонукає до мотивації навчатися та опановувати нові знання

Однією з ключових особливостей розвитку педагогічної освіти є активний пошук нових підходів до змісту, форм, методів та технологій навчання, які сьогодні інтенсивно використовуються при навчанні іноземної мови.

Сучасні технології, а саме Інтернет-технології є частиною загальної інформативної культури викладача та здобувача, метою яких є розширення зон індивідуальної їх активності, вдосконалення комунікативної компетентності, де, у свою чергу, здобувач відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Це, передусім, інформаційне середовище, в якому, є і освітня галузь, що повністю відображає можливості глобальної мережі, всі її послуги, які задовольняють користувача в різноманітних сферах та аспектах освіти, значна кількість освітніх та навчальних платформ, відео контентів, підкастів, чатів тощо. Все це відіграє значну роль на сучасному етапі навчання іноземної мови і може використовуватись при дистанційному навчанні.

Зауважимо, що дистанційна освіта – це освіта, яка реалізується за допомогою використання комп’ютерних і телекомунікаційних технологій, що забезпечують передавання та сприйняття інформації у віртуальному середовищі між викладачем та здобувачем [1, с. 103-104]. Провідними ознаками такого навчання є актуальність, гнучкість, зручність, інтерактивність, швидкість, можливість співпраці з великою кількістю учасників. Наразі, саме ці критерії уможливають безперешкодне впровадження вивчення іноземної мови у дистанційному форматі.

Використання гнучкої багатфункціональної дистанційної навчальної платформи «*Moodle*» дозволяє викладачеві різнобічно підходити до розподілу та обсягу навчального матеріалу для кожного заняття окремо, розподіляти завдання для самотійної роботи та контролю й оцінювання навчальних

досягнень здобувачів. Платформа побудована таким чином, щоб у першу чергу було зручно здобувачам отримувати навчальну інформацію та виступати у ролі активних діячів освітнього процесу, які постійно включені у виконання різного виду діяльності: пошукової, дослідницької, творчої, проєктної тощо. Використовуючи різні інструменти «Moodle», а саме: відеоконференцію BigBlueButton, зворотній зв'язок, урок, чат-форумів, тест тощо, викладач може розробляти завдання різних типів, наповнюючи їх лекційними матеріалами, практичними завданнями, додавати гіперпосилання на відеоматеріал тощо.

Залежно від мети викладач поступово додає завдання на онлайн сервісах релевантних до теми заняття. Наприклад, віртуальні дошки «Padlet», «Jambord», «Miro» тощо допомагають візуалізувати різні типи навчальної інформації, дають змогу робити дописи з текстовою інформацією, зображеннями, аудіо-, відеозаписами, гіперпосиланнями, а також прикріпляти інші файли. Зазначені дошки підходить для проведення опитування після вивчення лексико-граматичних тем, перегляду відеороликів/відеофільмів або аудіоповідомлень. Викладач може не тільки перевірити досягнення здобувачів, але й надати коментар, додати текст, посилання або мультимедійний файл. Цифровий канал комунікації не просто перевіряє навички у граматичній та лексичній компетентностях, але й стимулює здобувачів до пошукової та креативної діяльності, оскільки вони зможуть додати власні коментарі, поділитися враженнями та фактами, знайдені ними самостійно.

Онлайн-сервіси «Screencast-o-matic» та «Edpuzzle» багаті на безліч цікавих навчальних відео за тематичними аспектами для здобувачів різного рівня знання іноземної мови. Особливостями зазначених платформ є створення власних відео-підкастів на почитаний твір, перегляд відео з читанням тексту та виконанням завдань до нього, редагування відео з YouTube та поєднування з іншим відеоконтентом та відправлення його в інший веб-сайт.

Плідно працюючи у цьому напрямку, викладач повинен основну увагу спрямовувати на ґрунтовну підготовку здобувачів: ознайомлення з відповідним лексичним матеріалом, інформацією країни, мова якої вивчається, літературними постатями тощо. Залежно від мети заняття відео-підкаст може сприяти висвітленню актуальної проблематики в межах політики, науки, здоров'я, культури, соціальних питань тощо. Використання цих сервісів надає можливість здобувачам поділитися власними думками, ознайомитись зі спеціальними та загальноживаними лексичними одиницями, ідіомами, метафорами, синонімами та мати змогу навчатися самостійно.

Таким чином, використовуючи дистанційну навчальну платформу з рідними інструментами та онлайн-сервісами на заняттях з іноземної мови, у здобувачів підвищується мотивація до пошукової та творчої діяльності, читання та інтерпретації автентичних текстів, перегляду та запису власних відео-підкастів, за допомогою яких у здобувачів формуються навички критичного мислення, посилюється креативний та індивідуальний підхід до вивчення мови, країна якої вивчається. Уміле застосування інформаційно-комунікативних технологій навчання сприятиме не тільки популяризації

іноземної мови, а й розвитку творчого та інтелектуального потенціалу в майбутніх фахівців.

Література

1. Карпенко М. Розвиток дистанційного навчання як відповідь на сучасні виклики для України. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 4 (33). С. 102-105.

Назаренко Микита

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

HYPERDOCS У ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО

Традиційні методи вивчення літератури, з їхньою орієнтацією на лекційний виклад, підручники та текстовий аналіз, не завжди відповідають динамічним потребам сучасних учнів. Змішане навчання, яке поєднує в собі онлайн- та офлайн-активності, дозволяє зробити процес навчання більш інтерактивним, цікавим і результативним. На думку американських дослідників, онлайн-викладання – це майбутнє освіти [2]. Впродовж останніх років спостерігається стрімке зростання популярності онлайн-навчання в Сполучених Штатах. Це підтверджується статистикою та дослідженнями, які свідчать про значне збільшення кількості шкіл, що пропонують онлайн-курси, та про зростаючу кількість учнів, які їх обирають.

Ось деякі ключові цифри:

- 2017-2018 навчальний рік: 21% державних шкіл та 13% приватних шкіл пропонували принаймні один онлайн-курс для учнів.
- Осінь 2020 року: 75% з 50 найбільших шкільних округів країни розпочали навчальний рік повністю онлайн.
- Тисячі інших шкільних округів: використовують гібридну модель навчання, що поєднує в собі онлайн- та офлайн-заняття [2].

Зростання онлайн-навчання дослідники пояснюють низкою факторів, серед яких такі:

- зручність (онлайн-курси дають учням можливість навчатися в будь-який час і в будь-якому місці, що робить їх гнучкими та доступними для учасників освітнього процесу з різними розкладами та потребами);
- доступність (онлайн-курси часто бувають дешевше, ніж традиційні курси, що робить їх більш доступними для сімей з низьким прибутком);
- різноманітність (онлайн-платформи пропонують широкий спектр курсів, які не завжди доступні в традиційних школах);
- персоналізація/індивідуальна освітня траєкторія (онлайн-навчання може бути більш персоналізованим, адже воно дозволяє учням навчатися в своєму темпі та отримувати індивідуальну підтримку);
- технологічний розвиток.

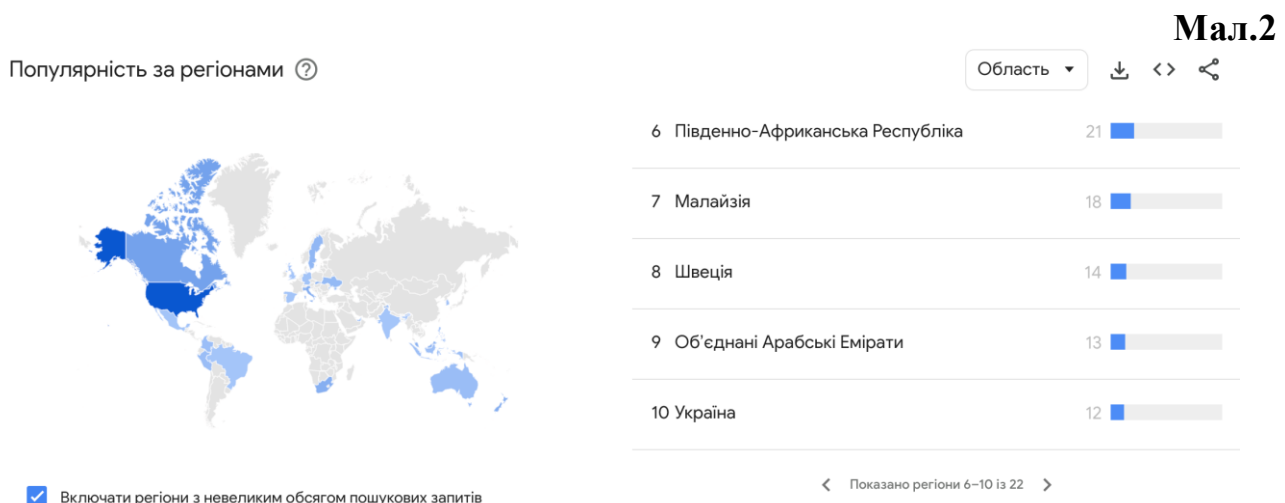
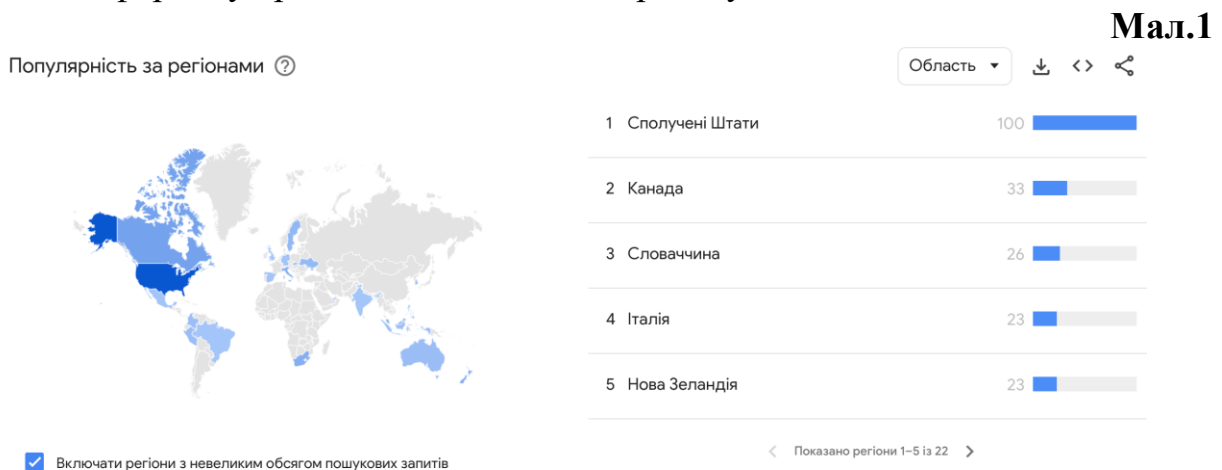
Україністика: нові імена в науці

Важливо зазначити, що онлайн-навчання не є панацеєю. Воно має як переваги, так і недоліки, і не підходить для всіх учнів.

Викладачі Ліза Хайфілл, Келлі Хілтон і Сара Лендіс створили HyperDocs у 2013 році, прагнучи розв'язати проблему, з якою часто стикаються вчителі: як змусити учнів бути креативними, співпрацювати, критично мислити та спілкуватися, водночас змушуючи їх сидіти тихо та виконувати формальні завдання. Вони навмисно обирали інструменти, які дають можливість учням досліджувати, пояснювати, застосовувати, ділитися, розмірковувати, розширювати навчання.

Розглянемо сучасний інструмент, який стане у пригоді вчителям і учням ЗЗСО для використання у змішаному форматі викладання / навчання. За останні п'ять років термін «HyperDoc» набув широкої популярності в окремих країнах. Ми зробили виборку через GoogleTrends (мал.1).

Варто відзначити, що він тільки набуває широкої популярності в Україні (мал.2) – **10 місце**, а його практична цінність буде помітною за використання будь-якого формату організації освітнього процесу.

HyperDoc – це не просто документ, а інтерактивний простір, що інтегрує в себе різноманітні ресурси та активності: текст, відео, аудіо, зображення, інтерактивні завдання, посилання та інші ресурси. Цей гнучкий формат дозволяє створювати динамічні та захоплюючі уроки, що відповідають

потребам та інтересам кожного учня. **Інтерактивні онлайн-документи** створюються на платформі Google Docs, Slide Deck, My Maps та Forms.

HyperDocs дають учням доступ до всього контенту та матеріалів для навчання в одному зручному цифровому просторі. Це економить час та полегшує навігацію; інтегрують відео, аудіо, зображення, інтерактивні завдання, посилання та інші ресурси, що робить навчання більш динамічним та захоплюючим; дозволяють створювати персоналізовані навчальні маршрути, що відповідають індивідуальним потребам та стилю навчання кожного учня; стимулюють активну участь учнів у процесі навчання, заохочуючи їх до дослідження, аналізу, синтезу інформації та висловлення власної думки; сприяють розвитку навичок XXI століття – критичного мислення, спілкування, співпраці та творчості учнів.

Наведемо приклад шаблону HyperDoc на тему: «ПОЕЗІЯ ХАЙКУ» [1].

HAIKU POETRY

	<p align="center">ENGAGE: Why is poetry important?</p>
	<p align="center"><u>Why People Need Poetry</u></p>

	<p align="center">EXPLORE: What are some types of poetry?</p>
	<p align="center">Click here to find out the answer to...<u>What is a haiku poem?</u></p> <p align="center">Click here to find out some more about haiku poems... <u>4 Common Characteristics of a Haiku</u></p> <p align="center">Want some inspiration?</p> <p align="center">a. <u>Haikus from the Masters</u></p> <p align="center">b. <u>10 Spring Inspired Haikus</u></p>

	<p align="center">EXPLAIN: How can I write my own haiku?</p>
	<p align="center">Click here to answer this question...<u>How do I write one?</u></p>

	Did you hear the word syllables a lot in that last video? Need a reminder on what syllables are? Click here to get a refresher
--	--

	APPLY: I am going to write my own haiku.
	Are you ready to create your own haiku? Click here for your assignment!

	SHARE: I am going to share my haiku.
	View our class google slides portfolio here

	REFLECT: I am going to read haikus from my classmates and comment on one of my choosing.
	Go to our class portfolio and find a poem that really impresses you. Find the comment box underneath the slide and write your name. Then write one thing that the poet did well and one detail that you really impressed you.

	EXTEND: I am going to use my skills to write a haiku about another subject.
---	--

	<p>All done? Try your awesome Haiku skills out again and focus on an describing an emotion (happiness, sadness, excitement, surprised, sorrow, loss, etc.)</p> <p>Then decide how you want to publish your poem. You can use <u>haiku deck</u>, <u>canva</u>, or create a video version of your poem using iMovie.</p> <p>Here are some video tutorials on how to use each of these tools if you never have before.</p>
--	--

Отже, **HyperDocs** – це потужний інструмент, який може значно збагатити та покращити процес навчання за будь-яких форматів навчання. Вони дозволяють учням ознайомитися з матеріалом перед прямим навчанням, що дає їм можливість краще його засвоїти; інтегруються в лекції, роблячи їх більш динамічними та цікавими. Цифрова співпраця розроблена таким чином, щоб кожен учень міг висловитися та мати можливість бути почутим однокласниками. За допомогою пов'язаних між собою різноманітних практичних завдань розвиваються критичне мислення, навички вирішення проблем; учні мають можливість створювати власні інтелектуальні продукти, щоб показати, що вони знають, а також поширити їх для ширшої аудиторії.

Література

HyperDocs Templates for Getting Started. URL: <http://surl.li/tiega> (дата звернення: 01.03.2024).

10 Reasons Why Teaching Online is the Future of Education. URL: <http://surl.li/tichr> (дата звернення: 01.03.2024).

Науменко Лілія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО

Навички в галузі цифрових технологій сьогодні стають дедалі актуальнішими, тому одним із головних завдань ЗВО стала підготовка майбутніх фахівців, здатних розв'язувати проблеми та шукати рішення, включно з цифровою компетентністю як життєво важливим набором навичок.

Наразі пропонуються різні стратегії, що стосуються інновацій у сфері освітніх технологій. В умовах цифровізації освіти та активного впровадження цифрових технологій в освітній процес, вимоги до учителів закладів освіти також змінюються. Особливо помітно це стало за останні два роки, коли українські школи перейшли на дистанційний формат навчання.

Одним із актуальних завдань на сьогодні є створення інноваційного середовища в закладах загальної середньої освіти, яке має важливе значення для модернізації освітніх послуг, забезпечення їхньої якості, підвищення рівня навчально-методичного супроводу підготовки компетентних фахівців.

Стратегічними напрямками державної політики у сфері освіти визначено такі: модернізація структури, змісту та організації освіти на основі компетентнісного підходу; підвищення якості освіти на інноваційній основі; удосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення освіти й науки тощо. Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних цифрових технологій, що забезпечують вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

У цьому процесі важливого значення набуває цифрова компетентність учителя та учнів, оскільки володіння нею є необхідною умовою ефективної освітньої діяльності у ЗЗСО.

Питання структури та змісту інформаційно-цифрової компетентності досліджували О. Бойцова, Н. Дика, Н. Морзе, О. Миронова та ін. Узагальнення теоретичних напрацювань з проблем упровадження цифрових технологій в освіті стали об'єктом досліджень О. Жильцова, О. Кузьмінської, О. Співаковського.

Для того, щоб професійно-педагогічна діяльність вчителів-словесників відбувалася на якісно новому рівні, необхідно їх до цього готувати в межах професійної освіти, зокрема доцільно та креативно використовувати електронні освітні ресурси. За нашими спостереженнями, використання цифрових технологій в учителів літератури часто зводиться до розробки та демонстрації комп'ютерних презентацій (Microsoft Power Point), перегляду відеороликів, деякого пошуку інформації в мережі Інтернет, спілкування учнів з учителем через електронну пошту або месенджери.

Сучасні дослідження свідчать, що більшість учнів не люблять читати. Щоб залучити учнів до процесу читання художніх творів, можна запропонувати їм вести *електронний читацький щоденник*. Електронний читацький щоденник – це своєрідний електронний ресурс, який залучає учнів до систематичного читання художніх творів і допомагає їм узагальнювати та систематизувати прочитане в електронному вигляді.

Ведення електронного щоденника як процес є стимулюючим для учнів і сприяє розвитку інформаційної грамотності, інформаційної культури, вмінню адекватно спілкуватися в Інтернеті та самостійно відбирати необхідну інформацію. Такі електронні щоденники дають змогу вчителю української літератури ефективно працювати з учнями на відстані, забезпечуючи

двостороннє спілкування та творчу співпрацю. Створити електронний читацький щоденник допоможуть ресурси **Blogger** або **Genialy** (мал.1).

Окрім вдумливого читання змісту програмових творів учні мають навчитися аналізувати тексти. Тому вчителям-словесникам потрібно використовувати такі нетрадиційні методи та види навчальної діяльності, які не лише цікаві учням, а й спрямовують їхню діяльність в інформаційно-цифрове поле.

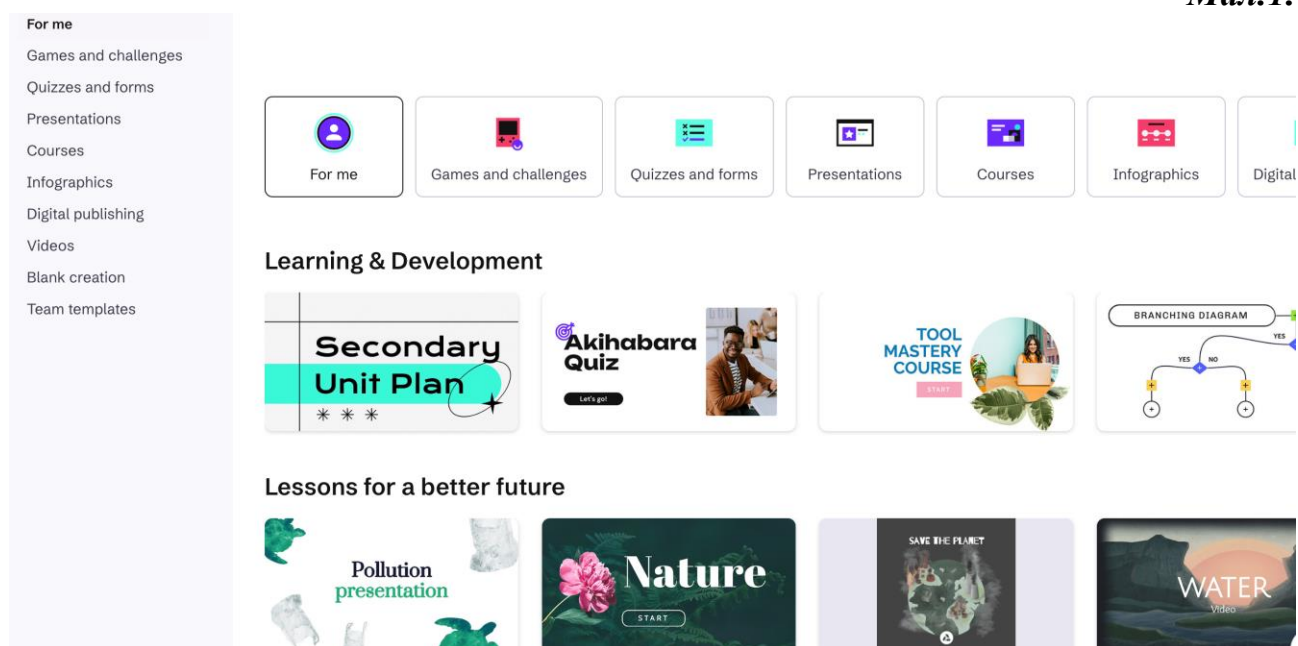
Додатки **WorgPress** (для мобільних пристроїв), **Pages** (для створення різноманітних таблиць і діаграм), **Blogger** (електронні журнали) та **Evernote** (допомога з посиланнями) дозволяють учням вести власні літературні блоги та писати статті. Написати власні твори на різні літературні теми здобувачам освіти допоможе ресурс **Portent**. Відстежити кількість користувачів, які прочитають учнівський твір, допоможе моніторинговий сайт <http://ru.readability.io/>.

Закріпити вивчений літературознавчий матеріал учням старшої школи допоможуть різні сайти, на яких розміщено:

- літературні ігри, творчі вправи, тестові завдання в електронному форматі, інтерактивні картки, тематичні вікторини (<http://nearpod.com/>, <http://educaplay.com/>, <http://www.studystack.com/>);
- електронні навчальні літературні курси (<http://smart-builder.com/>, <http://studystack.com/>, <http://jimbo.com/>) [1].

Отже, використання проаналізованих інноваційних цифрових інструментів у викладанні української літератури є ефективним і сприяє поступовому формуванню в учнів інформаційно-цифрової компетентності, нових знань, практичних умінь і навичок. Виконуючи низку завдань, які дає вчитель-словесник, учні уявляють себе частиною великого віртуального світу, в якому важливу роль відіграють романи, книги та читачі.

Мал.1.

Література

1. Назаренко Л. А. Урок літератури з використанням інформаційних технологій: науково-методичний посібник. Миколаїв: «Шамрай», 2011. 136 с.

Онишко Анна

Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща)
Науковий керівник – д-р габілітований, професор **Фроляк Л. Д.**
м. Люблін

УКРАЇНСЬКЕ МОВЛЕННЯ ПОЛЯКІВ МІСТА КАМ'ЯНСЬКОГО ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мовознавчі дослідження, присвячені проблемам розвитку і функціонування мови поляків поза межами їхньої етнічної території, на так званих „кресах”, мають майже столітню історію. Це насамперед праці, які описують мову поляків Південно-західної України: розвідки В. Гаргали про польську мову мешканців Львівщини, К. Дейни та С. Грабця про польську мову на Тернопільщині, праці М. Лесіва про взаємовпливи польської і української мов, дослідження польської мови Львова, здійснене З. Курцовой, а також польської мови Житомирщини та Поділля, яким присвятив свої праці В. Варенич, багатоаспектний аналіз лексики польських говірок Хмельницької та Житомирської областей у працях Л. Непоп [5], опис мови мешканців Дрогобича у дослідженні А. Буриш [2]. У першому десятилітті ХХІ ст. з'явилися монографії Г. Красовської „Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie” (2012) [4] та А. Бонуська і О. Сухомлинова „Польська спільнота Бердянська” (2008) [1], присвячені полякам Південно-східної України і їхній мові.

У мовознавчих дослідженнях знайшли також місце праці, присвячені впливу української мови на польську мову мешканців України. Так, питання польсько-української міжмовної інтерференції знаходимо в працях: Я. Рігера [7], К. Хандке [3], Г. Поповської-Таборської [6] та ін.

Згадані вище праці підготували міцну теоретичну платформу для комплексного дослідження мови поляків Східної України. Зважаючи на те, що польська мова функціонує в обмежених сферах мовленнєвої діяльності українців польського походження, які в більшості доменів послуговуються українською мовою, актуальним постає питання про ієрархію польської та української мови у свідомості їх носіїв, а також про особливості взаємодії цих мов в усному та писемному мовленні осіб польського походження, зокрема тих, які проживають у місті Кам'янському Дніпропетровської області.

Актуальність і новизна проблеми підсилюється ще й тим, що досі предметом вивчення як в українському, так і в польському мовознавстві, переважно була польська мова представників цієї національної меншини в Україні, а праці про місце і роль української мови у їхньому мовленні обмежувалися описом лексичної та граматичної інтерференції, прояви якої

спостережено в усних чи писемних текстах. Не була предметом дослідження також українська мова поляків міста Кам'янського, польська громада якого має досить давню історію.

Польська спільнота Кам'янського не є однорідною як з погляду на специфіку використання польської та української мови у різних сферах мовленнєвої діяльності, так і щодо лексичних і граматичних особливостей обох мов, які співфункціонують у комунікації поляків міста всередині спільноти і поза її межами. Така неоднорідність знаходить своє пояснення, з одного боку, в історії формування польської спільноти Наддніпрянщини загалом, а Кам'янського зокрема, а з іншого боку – вона зумовлена соціо-культурними умовами розвитку української літературної і діалектної мови та мов національних меншин на Східній Україні до набуття Україною незалежності.

Історія формування польської спільноти міста Кам'янського пов'язана з будівництвом Дніпровського заводу в с. Кам'янському, яке з 1802 р. стає частиною Катеринославської губернії і перетворюється згодом на крупний промисловий і культурний центр півдня Росії. Дніпровський завод, який швидко розвивався, потребував постійно нових робітників. У середині 1890-х років у Кам'янському проживало вже 1500 польських сімей. До першого січня 1913 року в Кам'янському налічувалося 40407 жителів, з них – 14175 поляків. Саме для поляків за наказом першого директора-розпорядника І. Ясюковича були побудовані Верхня і Нижня колонії. Так у селищі Кам'янському утворилися дві етносоціальні групи: адміністрація заводу, інженерно-технічні робітники, робітнича аристократія склалися в основному із поляків; робітники заводу – в основному місцеві селяни-українці.

Таким чином, вже перші поселенці-поляки, хоч і були компактно заселені, опинилися в україномовному оточенні, а їхня мова поступово зазнавала впливу українських нижньонаддніпрянських говорів української мови. Внаслідок впливу домінуючої у побутовому спілкуванні української мови, а також у результаті мішаних шлюбів мова нащадків перших поселенців поступово змінюється, вбираючи в себе елементи українських говорів як на лексичному, так і на граматичному рівнях. На сьогодні мова польська нащадків перших робітників-поляків Дніпровського заводу значно редукована, її вплив зберігається лише у родинному спілкуванні, а українська мова в таких родинах відзначається лексичними та граматичними полонізмами.

Слабшого асимілятивного впливу мови і культури корінного населення Наддніпрянщини зазнали переселенці з Польщі, які прибули до України під час та після Другої світової війни. Внаслідок мовної політики радянських часів більшість поляків, які поповнили національну спільноту Кам'янського (тоді Дніпродзержинська), поза межами родини спілкувалися російською мовою. Незалежно від цього, вплив російської мови на їхнє польське мовлення був незначним, у мовленні відзначаються елементи польсько-української інтерференції, що можна пояснити, з одного боку – системною близькістю української та польської мов, а з іншого – особливостями польської мови вже

сформованої спільноти, яка у своєму розвитку зазнала впливу переважно української діалектної мови.

Розглядаючи специфіку функціонування української мови та її місця в ієрархічній системі мов у середовищі поляків Кам'янського, варто також звернути увагу на відмінності у розподілі мов між сферами мовленнєвої діяльності, які притаманні представникам різних вікових генерацій польської спільноти міста.

Беручи до уваги обидві групи представників польської спільноти щодо ступеня мовно-культурної асиміляції та узагальнюючи результати спостереження за розподілом ними мов за сферами мовленнєвої діяльності, можна стверджувати, що на сьогодні українська мова на рівні з польською мовою виконує функцію родинної мови, є носієм культури і генератором морально-культурних цінностей, які старше покоління передає молодшим.

Активне використання польської мови зберігає переважно найстарше покоління у спілкуванні в межах родини, з польськомовними представниками польської спільноти на зустрічах польського товариства та у костелі. Середнє покоління респондентів на щодень послуговується українською мовою, а донедавна також російською. Українська мова представників середнього покоління зберігає значно більше полонізмів, ніж мова їхніх дітей. Наймолодше покоління у всіх сферах своєї мовленнєвої діяльності послуговується українською мовою, яка містить ті полонізми, що вживаються старшими поколіннями родини. Це переважно назви предметів побуту, побутових дій, назви спорідненості й свояцтва тощо.

Таким чином, вивчення українського мовлення та ролі української мови та її місця в ієрархії мов, якими послуговуються представники польської меншини в Кам'янському, показало, що важливими чинниками, які впливають на результати дослідження є історія формування національної спільноти, мовно-культурні умови функціонування спільноти, а також відмінності у ієрархічній структурі мов представників різних вікових генерацій поляків в Україні. На увагу заслуговує також питання польсько-української інтерференції та її вияву в українському мовленні нащадків поляків Наддніпрянщини.

Література

1. Бонусяк А., Сухомлинов О. Польська спільнота Бердянська. Виклики сучасності. Донецьк, 2008. 253 с.
2. Buryś A. *Polszczyzna mieszkańców Drohobycza: rozprawa doktorska*. Lublin: UMCS, 2012. 266 s.
3. Handke K. *Interferencja wewnątrzjęzykowa a świadomość użytkowników. Interferencje w językach i dialektach słowiańskich*. Łódź, 1997. S.7-12.
4. Krasowska H. *Mniejszość polska na południowo-wschodniej Ukrainie*. Warszawa, 2012. 435 s.
5. Непоп Л. Лексичні особливості польських говірок на території Хмельницької та Житомирської областей. Київ, 2004. 210 с.
6. Popowska-Taborska H. *Niełatwy problem interferencji językowych w dociekaniach etymologicznych. Interferencje w językach i dialektach słowiańskich*.

Łódź, 1997. S.20-24.

7. Rieger J. Isterferencje ukraińskie w gwarach polskich na Podolu. *Interferencje w językach i dialektach słowiańskich*. Łódź, 1997. S. 134-140.

Орел Марія

учениця 9-го класу Приватного підприємства
Приватного закладу освіти «МудрАнгелики»
Науковий керівник – вчитель української мови
та літератури **Голубцова О. О.**
м. Чернігів

ТРАГІЗМ ГЕНІАЛЬНОСТІ КОБЗАРЯ

На одному щаблі зі словом «Україна» завжди перебуває ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Ці слова тотожні, і розірвати їх неможливо. В чому ж полягає безсмертність і святість цієї постаті, і чому творчість Кобзаря вивчається в Україні з дитинства? Будемо відвертими, авжеж письменницький доробок Тараса Григоровича Шевченка складається й із творів, написаних російською мовою [4]. На це були свої причини. По-перше, політична сторона існуючого ладу була не на користь творцям з українським корінням, і царат пильно стежив аби жодна реакційна сила не сколихнула стабільність тотальної системи суцільного підпорядкування великій Російській імперії. По-друге, в українському оточенні геній Шевченка як художника і поета був вже давно визнаним. Та попри це, найпотужніша частина творчої спадщини Шевченка складається виключно з творів, написаних українською – рідною мовою. Внесок Шевченка безумовно значний. Будучи членом Кирило-Мефодіївського братства з 1845 по 1847 роки [5], Тарас Григорович до цієї організації увійшов не просто як рядовий учасник, а як ініціатор і засновник цієї української таємної політичної спілки. На відміну від ліберальних поглядів соратників Шевченка, він протиставив себе як радикал.

Політична позиція Шевченка з'явилася не раптово. Посіяна добрим зерном на підґрунті дитячих пошуків правди в біблійних книжках посеред покріпаченого селянства, виплекана хрещеним батьком та за сумісництвом «бабцею повітухою» модерної української літератури Євгеном Гребінкою [1] й естетикою «Карла Великого» (Карла Брюлова), дбайливо підперезана мудрістю та знаннями історика, етнографа, фольклориста М.І. Костомарова [2], вона забуяла в Кирило-Мефодіївському братстві, що стало потужним каталізатором для розквіту геніальності Шевченка. Митець потрапив на благодатний простір реалізації себе як творчої особистості. Випущений на свободу із тісної клітки вітер уже не міг уявити, що невдовзі повернеться в ще більш тісну. На відміну від членів братства (Микола Костомаров отримав рік ув'язнення, Микола Гулак отримав три – в Шлюссербурзькій фортеці, Пантелеймон Куліш – три роки заслання до Тули, Олександр Навороцький – півроку у В'ятцькій тюрмі, Білозерський Василь спокутував свою «провину» перед імперією десятьма

роками в Петрозаводському губернському правлінні), Т. Шевченко 30.05.1847 року отримав найтяжче покарання – поету довелося провести свій десятирічний шлях на Голгофі без права писати й малювати. Попри сувору заборону, Тарас Григорович знаходив можливості творити. Починаючи з циклу «В казематі» 1847-го року, пронизаному наскрізь шаленою любов'ю до України, болем до «обкраденої» російським пануванням Батьківщини, мріями про кращу долю своєї рідної землі, 27-и «захалавних зошитів», й завершуючи такими геніальними поемами, як «Марія», «Княжна», «Царі» та незакінченою поемою «Юродливий», що мала попередню назву «Сатрап і Дервіш», ми маємо безцінний поетичний скарб, створений під невсипущим наглядом російської «інквізиції». Становище обтяжувалося тим, що, як згадував сам Шевченко в «Щоденнику», йому довелося займатися тим, до чого його душа не лежала – бути солдатом: *«За дитячих літ, оскільки я пам'ятаю, мене не цікавили салдати...»*, бо *«...коли тверезий, то неодмінно неук і хвалько; коли ж хоч із малою іскрою розуму і світла, то теж хвалько та ще до того й п'яниця, циндра й розпусник»* [6; 7; 3].

Незважаючи на те, що сам «Щоденник» Тарас Григорович писав російською мовою, цінність його не зменшується. Нотатник Кобзаря, що він ретельно вів з 12-го червня 1857-го по 13-е липня 1858-го, насичений подіями, роздумами, спогадами. Умовно інформативне наповнення «Щоденника» можна поділити на кілька частин:

- Спогади про період до ув'язнення.
- Спогади подій за час, проведений в Новопетровській фортеці до 12-го червня 1857-го року.
- Події, що відбуваються впродовж періоду ведення «Щоденника».
- Опис міст, місцевості.
- Роздуми автора.
- Поезія безпосередньо Шевченка.
- Поезія інших авторів.

На перший погляд здається, що період заслання – це повна ізоляція людини. Однак «Щоденник» вказує нам на те, що автор, переживаючи душевні муки самотності, був не сам. Його підтримували друзі, які залишилися по той бік неволі, і ті друзі, що з'явилися в період його заслання. Щоденник наповнений іменами видатних історичних постатей, які були і залишилися вірними «братчиками» для Тараса Шевченка. Перебуваючи в Астрахані, в очікуванні на пароплав, Шевченко надає можливість зробити записи своїм друзям по інституту: Степану Незабитовському, Івану Клопотовському, Євгену Одинцову та Федору Чельцову. Люди, які прагнули звільнення митця, вселяли віру в швидке повернення додому. Щоденник став тим рятівним кругом, що утримував Шевченка від зневіри та розпачу. Шевченко в цей період чекає на наказ, що навмисно затримують. Читаючи записи нотатника, можна побачити, що автор часто звертається до теми смерті, описує ритуали поховання самогубців різних народів, кульмінацією його розпачу є нервовий зрив, що описує в цьому ж щоденнику капітан пароплава «Князь Пожарський» В.

Кішкін.

Шевченко не покидає поезію. Він має можливість занотувати «кілька животрепетних віршів невідомих авторів, зокрема й *«Кающуюся Россию»* Хомякова. До нотатника потрапляють «Собачий пир» Анрі Барб'є у перекладі російською, *«ще одного вірша з заповідного портфелю нашого предоброго капітана... «Русскому народу» 1854 року», «трьохкуплетовий вірш Ф. Тютчева... «Эти бедныя селенья...»*, вірш без заголовка З. Тура та багато інших. Т. Г. Шевченко із задоволенням сприймає й ділить місце в своєму «Щоденнику» як уже з відомими поетами Росії й інших держав, так і з новими іменами. Це свідчить про прогресивність поглядів Кобзаря, його вміння аналізувати літературу, виокремлюючи поміж всього розмаю найкраще, найактуальніше. Поет вдосконалюється, як він сам і висловився: *«і чужому научайтесь і свого не цурайтесь.»* Вінцем же «Щоденника» Шевченка стає вірш «Сон. На панщині пшеницю жала...», датований 13 липня 1858 року. Вперше ця поезія була надрукована в журналі «Русская правда» № 3 за 1859 рік, уже з присвятою Марку Вовчку.

Багатий внутрішній світ, роздуми про свою Батьківщину червоною стрічкою проходять крізь увесь нотатник. Глибоко віруюча людина, Тарас Григорович, постійно звертається до Бога, розмірковуючи про долю народу і про своє призначення в цій історії. *«Після безпутьно проведеної ночі я відчув потяг до віршословія; спробував і без найменшого зусилля написав оцю річ. Чи це не наслідок подразнення нервів?»*. Так, 9-го лютого 1858-го року в «Щоденнику з'явився триптих «Доля. Муза. Слава»

Шевченко – геній українського духу. Його життя пройшло в цілодобовій боротьбі за правду. І саме в пошуках себе і правди, як істини, й полягає трагізм геніальності Кобзаря. Як висловився Іван Франко, «Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури».

Література

1. Голод Ігор. «Євген Гребінка – хрещений батько Кобзаря і автор «Очей черных»» Інтернет-видання «Історична правда». URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/02/1/70939/>.
2. Костомаров М. Автобіографія. Ізборник. Спогади про Тараса Шевченка. Київ : Дніпро, 1982. С. 148-153. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/spog33.htm>.
3. Портал Шевченка. «Щоденник». URL: <http://kobzar.ua/item/show/4114>.
4. Тихолоз Богдан. Проза Шевченка. Чому Кобзар писав російською. URL: <https://artefact.org.ua/artefact-libroom/proza-shevchenka-chomu-kobzar-pisav-rosiyskoju.html>.
5. Український інститут національної пам'яті. «Кирило-Мефодіївське братство (товариство). URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/kirilo-mefodiivske-bratstvo-tovaristvo>.

6. Шевченко Тарас. «Щоденник». URL: <https://taras-shevchenko.com.ua/ua/diary/schodennik-1857-06.htm>.

7. Шевченко Т.Г. Дневник. М.-Л. : Academia. 1931. URL: <http://surl.li/ugupa>.

Орлянська Ольга

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Науковий керівник – асистент кафедри історії української літератури та
компаративістики **Трофимюк О. Ю.**
м. Кам'янець-Подільський

ЧОТИРИ ТИПИ КОХАННЯ В ПОЕЗІЇ ЛІНИ КОСТЕНКО

Дослідження теми кохання в поезіях Ліни Костенко залишило значний відбиток у сучасній літературознавчій науці. Один із важливих внесків у розуміння авторського поетичного світу мисткині зробила К. Дюжева у своїй праці «Поетика вираження почуттів у ліриці Ліни Костенко» [2]. У студії авторка досліджує способи, за допомогою яких поетеса виражає свої почуття у ліриці, розкриваючи тонкі нюанси поетичного мистецтва та індивідуальний стиль Ліни Костенко. У свою чергу, дослідниця З. Висоцька у праці «"Моя любове, я перед тобою..." (словесний образ любові у поезії Ліни Костенко)» [1], зосереджуючись на специфіці вираження почуттів та образів кохання, розкриває глибину і поетичну майстерність Ліни Костенко, сприяючи кращому розумінню творчого спадку поетеси та осмисленню її внеску у розвиток української особистісної лірики. Зробимо спробу долучитись до окреслених студій і простежити специфіку вияву у поетичному просторі Ліни Костенко широкого спектру почуттів.

Ліна Костенко, неперевершена майстриня слова, мистецтвом своїх віршів утілює найглибші таємниці людської душі. Її поезія – це погляд на світ через призму кохання, яке переплітається з різними його виявами та вимірами. У своїх творах Костенко розкриває перед нами не лише власні переживання, а й універсальність кохання у всій його різноманітності. Опитаючись на античну філософію любові [4], простежуємо у творчості поетеси відтінки Еросу – пристрасної закоханості, Агапе – безкорисливої любові, Сторге – почуття обов'язку перед коханими, та Філію – дружньої прив'язаності. Розглядаючи ці чотири види кохання у поезіях Ліни Костенко, ми пізнаємо не лише відтінки людських відносин, але й глибину душі, яка виблискує у найтонших моментах поетичної мови.

Ерос – це один із видів кохання, що характеризується пристрасним, інтенсивним прагненням до іншої особи. Він виявляється у бажанні володіти іншою людиною, насолоджуватися її присутністю та інтимними моментами, а також у ідеалізації відносин. Саме еросу у прозі Ліни Костенко найбільше, чудовий прикладом може бути вірш «*Не знаю, чи побачу Вас, чи ні*». Цю поезію можна віднести до еросу, адже він описує пристрасну та закохану думку про

іншу особу. У вірші виражена спрага за коханням, емоційна складова, яка фокусується на тому, що навіть якщо не можна бути разом, все ж є свідомість про присутність цієї особи в житті, що принесло радість і зробило світ яскравішим. Така почуттєва глибина та інтенсивність кохання свідчать про пристрасність, характерну для еросу.

Ще один приклад еросу можна побачити у вірші: «*Я ніколи не звикну*». У вірші Костенко виражає свою безперервну пристрасну прив'язаність до коханого, підкреслюючи, що ніколи не звикне до нього, а кожного дня відчуває нову хвилю емоцій та пристрасті. Ця безперервна відданість і бажання бути поруч із коханою особою, незалежно від усіх труднощів та зайнятості у повсякденному житті, свідчать про цей чуттєвий тип кохання.

Агапе – це один з найвищих видів кохання, який відзначається безкорисливістю та відданістю. Ця форма любові проявляється у безумовній прихильності, турботі та жертвності. Хоча велика безкорисливість та відданість можуть здаватися позитивними рисами, вони також можуть призвести до дисбалансу відносин. Коли одна зі сторін стає вічним донором, відданим до такої міри, що забуває про себе і свої потреби, це може призвести до виснаження та втрати особистої ідентичності:

*Дощі випадають нечасто –
поникла трава, поникла...
Ти дуже схожий на щастя,
а я до щастя не звикла.
І знову мовчу наостанку,
дивлюсь, як проходиш мимо...
Так діти малих полустанків
проводять поїзд очима [3, с. 38].*

Поезія відображає відчуття туги і незадоволення, тому його можна віднести до виду кохання, відомого як агапе. У вірші Ліна Костенко виражає свою неспроможність звикнути до щастя, яке вона асоціює з іншою особою, і водночас відчуває пониклість і невпевненість у своїх почуттях. Ці почуття можуть бути пов'язані з відданістю та прив'язаністю до іншої особи, але при цьому відчувається відсутність взаємності або недолік у взаєморозумінні. Таке становище часто спостерігається в аспекті агапе, коли людина віддається безкорисливо, але не завжди отримує відповідь.

Філію – це форма кохання, яка ґрунтується на дружбі та гармонії душ. Це кохання без стихійної пристрасті чи почуття обов'язку, але з сильним підґрунтям взаємного розуміння, спільних інтересів і поділу життєвих цінностей.

Вірш «*Простіше простого – зустрітись*» відображає складнощі та випробування, які можуть виникнути в стосунках між двома людьми, тому його можна зарахувати до виду кохання, відомого як Філію. У вірші авторка описує складний шлях до досягнення щастя в стосунках. Замість того, щоб просто зустрітись і полюбитися, вони повинні були пережити різні випробування та труднощі протягом багатьох років. Це може вказувати на те, що вони дійсно

зрозуміли значення та цінність один для одного лише після переживання різних життєвих ситуацій і випробувань, яке ґрунтувалося не на коханні, а на великій дружбі. Таке розуміння і взаємна підтримка є основним для Філіо.

Сторге – це форма кохання, що ґрунтується на почутті боргу і відданості, а не на стихійній пристрасності чи романтиці. Це специфічний тип взаємин, де дві людини зливаються в єдине органічне сплетіння, будучи не просто партнерами, але і нерозривними співробітниками у будівництві спільного життя.

Поезія «*Розкажу тобі думку таємну*» описує любов, засновану на почутті боргу та спільного пройденого часу. Вірш відображає глибоке відчуття взаємності та відданості між двома особами, тому можна віднести до виду кохання, відомого як Сторге. У вірші авторка виражає свою впевненість у тому, що незважаючи на час і різні переживання, вони залишатимуться в серцях один одного, будучи завжди разом. Це показує глибоку зв'язаність і спільність долі між двома людьми, яка досить характерна для типу кохання, яке сприймає відданість та вірність один одному навіть у важкі часи.

Це дослідження демонструє, що кохання, незважаючи на його різноманітність, залишається вічною темою, яка живе у кожній строфі та слові творчості Ліни Костенко. Лірика поетеси відбиває широкий спектр почуттів і відносин, від пристрасного інтимного кохання до безкорисливої відданості та дружби. Поезія мисткині відображає глибокі емоційні зв'язки між людьми, а також складнощі та випробування, які можуть виникати в стосунках. Творчість Ліни Костенко створює віддзеркалення різноманітних аспектів людських відносин і кохання, що забезпечує актуальність її поезії в українській літературі.

Література

1. Висоцька З. «Моя любове, я перед тобою...» (словесний образ любові у поезії Ліни Костенко). *Культура слова*. 2020. Вип. 92. С. 101–113.
2. Дюжева К. Поетика вираження почуттів у ліриці Ліни Костенко. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. Вип. 18. С. 85–92.
3. Костенко Л. Вибране. Київ: Дніпро, 1989. 246 с.
4. Туренко В. Антична філософія любові: монографія. Київ: Вадекс, 2017. 288 с.

Павлова Любов

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

ПРО КРИЗУ ЧИТАННЯ ТА МІНІМІЗАЦІЮ ЇЇ НАСЛІДКІВ

Одним із ключових показників успішного національного розвитку, конкурентоспроможності держави на світовому ринку є рівень культури та освіти кожного її громадянина. Головною ознакою, що визначає цей рівень,

завжди було і залишається читання, яке можна розглядати як ключ до інформації.

Сьогодні, коли специфікою соціуму є тотальна інформатизація, невідпинний розвиток високих технологій, ціна малограмотності чи невміння читати й аналізувати інформацію стає надто високою. Конкурентоспроможність країни залежить від рівня освіти населення, його здатності постійно підвищувати інтелектуальний рівень і кваліфікацію [3, с. 11].

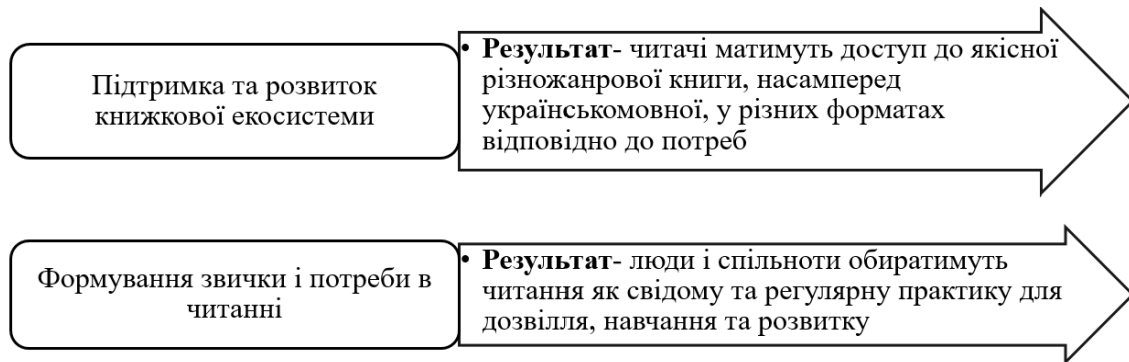
Крім того, в умовах російської навали, насадження шовіністичних ідеологем «руського миру», масштабного поширення російської пропаганди в українському інформаційному просторі, формування стійкого інтересу до читання української книги як ніколи стає потужною зброєю проти російської всебічної агресії і набуває ознак проблеми, яку необхідно вирішувати як на національному рівні, так і на індивідуальному, починаючи з розвитку читацьких умінь у школі.

Проблема читання є не лише педагогічною, а й соціальною, загальнодержавною проблемою, тому необхідно розглядати читання як життєву стратегію кожної людини, яка має початок своєї реалізації починаючи з закладу загальної середньої освіти і продовжувати протягом дорослого свідомого життя кожного громадянина нашої країни.

На державному рівні Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію розвитку читання на період до 2032 року (далі – Стратегія) «Читання як життєва стратегія» і затвердив операційний план її реалізації на 2023-2025 рр. (розпорядження КМУ від 03.03.2023 № 190-р) [5]. Стратегія визначає мету, цілі та основні завдання, на виконання яких повинна бути спрямована реалізація державної політики щодо підтримки і розвитку читання. Новацією нової Стратегії є підвищення уваги до питань інформаційної безпеки і створення національного культурного продукту, а також визнання, що необхідно розвивати всі сегменти книжкового ринку, пропагувати книги на різних носіях, створювати цифрові ресурси для збереження культурної спадщини та для інформування спільноти й фахівців про нові та/або доступні у мережі видання.

Варто нагадати, що це не перша така державна стратегія – їх періодично ухвалювали всі уряди незалежної України, а передбачені планами цих стратегій заходи здебільшого так і залишались на папері через брак фінансування. Однак ситуація в Україні є особливо гострою: надто замала кількість виданих книжок на душу населення, а показники кількості населення, що читає, стрімко падають [1]. Крім того, читання для задоволення та розвитку як життєва практика почало поступатись споживанню «швидкої» інформації із соціальних мереж, доступному відеоконтенту і телебаченню. Тож розроблення Стратегії зумовлене потребою кардинально змінити підходи до промоції читання. Ця активність має стати усвідомлено обраним дозволям, освітньою практикою та способом саморозвитку українців. Саме для подолання кризи читання і мінімізації її наслідків Стратегія передбачає реалізацію за двома напрямками (схема 1).

Схема 1.
Напрями та очікувані результати реалізації Стратегії

Варто зазначити, що проблема читання є стратегічним напрямом розвитку не тільки на національному рівні, а також є однією з найважливіших і в навчально-освітньому процесі в школі. Уміння читати починають і фактично закінчують формуватися в учнів початкових класів на уроках читання. Для поширення читання як практики дуже важливим є читання у родині, особливо у такій, де зростають діти. Саме сприйняття читання в дитинстві має вирішальний вплив на частоту читання у дорослому віці [4, с. 156].

Також уміння читати і розуміти прочитане мають загальноосвітній характер, тому сформованість їх в учнів основної школи сприятиме ефективній навчальній діяльності з усіх предметів. Натомість недостатній розвиток читацьких умінь може призвести до серйозних труднощів у навчанні і стати причиною неуспішності учнів. Тому актуалізація теми читання в школах є критично важливою темою для української освіти [2]. В цьому контексті заклади загальної середньої освіти відіграють дуже важливу роль. Адже кожен навчальний заклад відповідно до загальнонаціональної Стратегії має розробити свою власну стратегію і підходи до розвитку системи читання серед учнів та заходи мотивації.

Одним із шляхів подолання кризи читання на індивідуальному рівні – розвиток творчого мислення на уроках. Сприятливий розвиток творчого мислення залежить від правильного підходу учителя до організації творчої діяльності школярів. Ірина Скляр пропонує такі шляхи розвитку творчого мислення: «*«переглянути» / (про)читати тексти крізь досвід переживання нової життєвої ситуації; підготувати лонгріди на актуальну тематику з метою подальшої публікації в медійному просторі; долучитись до культурно-освітніх проєктів у якості організаторів, модераторів, амбасадорів; розв'язати проблемну ситуацію з почерговим у використанні різних за форматом книг (паперові, електронні, аудіокниги) і жанром тексти та їхньої екранізації; віднайти нові ідеї, здійснити аналіз та критично оцінити події окремої публікації в документалістиці, науково-популярному виданні, в літературі з саморозвитку, фаховій..»* [6, с. 73-74]. На нашу думку, запропоновані шляхи будуть ефективними на уроках літератури в 10-11 кл. ЗЗСО, а окремі з них навіть у 8-9 кл.

Криза читання, з одного боку, це розлад, занепад процесу розвитку читацьких навичок, який сприяє стагнації всіх сфер держави і нації загалом. З іншого боку, будь-яка криза – це переломний момент, який сприяє розвитку. В умовах повномасштабної військової агресії проти України, актуальність читання як життєвої стратегії набуває свого розвитку. Продукування технологій та генерування інновацій, які можна запропонувати світу, унікальні гуманітарні смисли у мистецтві та креативних індустріях нашої держави на пряму залежать спочатку від читання учня, а в майбутньому і громадянина вільної держави.

Література

1. Бондаренко Н. «Читання як життєва стратегія»: реалізація державної політики книгочитання-2032 у підручникотворенні. *Problems of the modern textbook*. 2023. № 30. С. 19–31. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-19-31> (дата звернення: 10.03.2024).
2. Круглов В. Читання книжок як стиль життя та життєва стратегія. Блоги про бізнес, політику, юридичну систему. *LIGA*. URL: <https://blog.liga.net/user/vkruhlov/article/42143> (дата звернення: 10.03.2024).
3. Мильниченко Л. Вторинна неграмотність – наслідок кризи читання. *Вісник Книжкової палати*. 2022. № 2. С. 10–19. URL: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.2\(307\)](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.2(307)) (дата звернення: 10.03.2024).
4. Моляко В., Гулько Ю., Ваганова Н. Особливості функціонування творчого мислення дітей в умовах інформаційної невизначеності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Психологія*. Т. 34, № 1, 2023. С. 154–159.
5. Про схвалення Стратегії розвитку читання на період до 2032 року “Читання як життєва стратегія” та затвердження операційного плану її реалізації на 2023-2025 роки : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 03.03.2023 р. № 190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-p#Text> (дата звернення: 10.03.2024).
6. Скляр І. О. Криза читання та розвиток критичного мислення в освітньому середовищі ЗВО. *Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти*: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 96 с. URL: <http://surl.li/svuty> (дата звернення: 10.03.2024).

Parasotska Anastasiya
Kingsborough Community College
New York, USA

THE EXPERIENCE OF ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINIAN AND AMERICAN UNIVERSITIES

Ukrainian and American education systems have their ways of teaching and learning. They have different styles, subjects, and ways of teaching. In this article, I will explain the differences between Ukrainian and American education and talk about American colleges from my experience.

Most American colleges are big and they have a lot of different offices which can guide and support students during the education process. Kingsborough Community College has a huge territory, the college is divided into several buildings in which classes are held and offices are located. There are a lot of different offices, such as financial aid office, admission office, academic services, women's center, security office, and others. The college has a gym, pool, parking, cafeteria and art museum. College territory usually has developed infrastructure and beautiful landscapes.

Majors, subjects, classes, and learning process.

There is a huge variety of majors at every college, including Kingsborough such as science majors, art, design, computer science, criminal justice, and other majors. Every major has required classes, for example for a graphic design major a student has to learn design foundations, design and advertisement, typography, math, biology, English, and others. Also, for every major it is required to pass math, biology, and English, depending on major the number of these classes may be more or less, for example, computer science students will have 3+ math classes. Each class equals 3 credits, to graduate from Kingsborough Community College and achieve an associate degree students have to get 60 credits. In contrast to Ukrainian colleges and universities where in most cases students can't change majors in American colleges, it is possible to change majors.

Transferred students should evaluate their grades from previous colleges to go to American colleges and they can receive additional credits from their previous colleges. If a student studied in college/ university before American colleges/universities will ask him/her for his/her credit evaluation or some colleges can evaluate student's statement of grades.

Students can choose and schedule their classes for the semester, if a student is working he /she can choose online classes or evening classes. Students can choose as many classes for the semester as they want, for the Winter and Summer semesters they can choose a maximum of 2 classes as these semesters are short. Colleges also offer a tutoring program for their students so that the students can get help with their homework. There is also a big library where students can study, use, and borrow books for free.

Opportunities that the college provides.

Kingsborough and other colleges and universities provide a lot of different opportunities for their students such as work and study programs, financial aid, volunteer programs, tutoring, and others.

The Financial Aid Offices at Kingsborough Community College and other educational institutions play a key role in supporting students education by providing financial assistance to help cover tuition, fees, and other related costs. This office is committed to ensuring that students have access to the resources they need to achieve their educational goals and succeed academically. It is important for students to know that the Financial Aid Office offers a variety of financial aid programs, including grants, scholarships, loans, and work-study programs.

The mission of the Financial Aid Office is to assist current and prospective students and their families with obtaining the necessary financial resources to finance

their education. Following this mission, the office focuses on providing financial assistance and resources to students, advising them on the availability of financial aid and with the completion of financial aid forms and other required documents, and processing financial aid in compliance with federal and state regulations.

Education in colleges and universities is expensive and not affordable for many people, that is why it is vital importance that Financial Aid offices are available in many education institutions. The primary responsibility of paying for school rests with the student and his/her family, but colleges are trying to help students meet their cost of education. It is very important for students to know, that it is possible to apply for financial aid each year. Students looking for financial assistance to cover their education might not know that there is at least one aid program they can benefit from. Also, they should know that they have to prove that they can't afford studying in college to get financial assistance.

There are two main financial resources for which students can apply - FAFSA and TAP. FAFSA is a Free Application for Federal Student Aid and TAP is a New York State Tuition Assistance Program, which helps eligible New York State residents pay tuition at approved schools in New York State.

The Office of Financial Aid offers students information, assistance in applying for financial resources, aids, scholarships, grants, loans, etc. Also, the Financial Aid office workers are available to answer questions, provide guidance, and offer advice on budgeting and financial management. If a student has any problems or questions, he/she can always visit the Financial Aid office in person and get help, or can also call them on the phone, call them on Zoom or email them.

Kingsborough Community College and other CUNY universities and colleges (City University of New York) provide work and study programs (Federal work and study programs) for their students. Students can work a maximum of 20 hours per week when they are free from studying. They can work on-campus and off-campus, for example, students can work at college offices, and museums, conduct excursions about college for middle or high school students, work at several agencies off-campus, and do other work. Students get paid around 15-17+ dollars per hour.

College food and entertainment.

Usually, colleges have cafeterias, snack vending machines, and several cafes. Kingsborough Community College cafeteria offers their students a variety of different dishes that students can buy for lunch such as Asian food, burgers, pizza, salads, noodles, cakes, etc. Students can also enjoy freshly brewed coffee or tea. There are a lot of tables and chairs in the cafeteria, and big windows with a view of the ocean so that students can enjoy their meals with that incredible view.

Sometimes colleges hold small events, which can be holiday events, health care, and different teaching and entertaining events. It is usually accompanied by free gifts and snacks. Colleges sometimes have free food and snack giveaways, and sometimes the cafeteria offers free food for students.

Differences.

American and Ukrainian education have a lot of differences, for example, in Ukrainian universities and colleges students can't choose and schedule their classes,

while in American colleges students can choose classes (except required) and schedule them so that it will be comfortable for them to attend their classes when they have time for studying. In American colleges, students can choose their classes to be in-person, online, or hybrid (not all classes can be online or hybrid). American education is expensive, but people who can't afford studying can apply for financial aid programs such as FAFSA which will cover all or almost all of their studying costs while in Ukraine students can enroll in paid or free education depending on their score on entrance exams. Some Ukrainian students who study for free can also receive scholarships. American students can receive financial aid, grants, loans, and scholarships.

Colleges in the USA have cafeterias and snack vending machines while In Ukraine not all colleges and Universities have cafeterias.

In contrast to Ukrainian colleges and universities most American colleges have parking, a gym, and sometimes a pool.

In American colleges students do not have a lot of subjects at a time, for example, it can be 4+ subjects per semester - full-time student or less - part-time student while in Ukrainian colleges students have 10+ subjects per semester. In the USA students can study all year round, it can be fall, winter, spring, and summer (if a student wants, he/she can study all 4 semesters or study fewer semesters), while in Ukraine students have two semesters and winter and summer break.

Conclusion

In conclusion, the examination of the educational systems in the United States and Ukraine reveals notable distinctions in terms of design, accessibility, and approaches to learning.

Overall American students have more freedom of choice than Ukrainian. It concerns subjects, majors, their schedules etc. American students also have more support and financial assistance.

Петриченко Тетяна

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

СУЧАСНІ «ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ З ЗАДОВОЛЕННЯМ» АБО «ДОРОЖНА КАРТА ЧИТАННЯ» НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

У широкому сенсі «читання для задоволення» означає будь-який вид читання, від якого читач отримує задоволення. Воно не обмежується жодним жанром і зазвичай пов'язане з необов'язковим читанням самостійно вибраних текстів, характеризується високим рівнем залученості читача та приємним досвідом.

Читання для задоволення – поняття, яке найчастіше використовується в Англії, ніж в інших країнах. Це особистий вибір читання будь-якого виду тексту. Його описують як «вільне» / «незалежне» або «розважальне читання»

[4] «залучене читання» [1], «естетичне» [2]. У дослідженні, проведеному в Англії, було виявлено, що учні, які більше читають для задоволення, досягають вищих результатів з правопису, словникового запасу і навіть з математики. Вплив художньої літератури також покращує емпатію і знижує стрес до 68 %. Учні, які люблять читати і роблять це частиною свого життя, можуть покращити свої навички читання через практику [5].

На противагу «читанню для задоволення», «читання з навчальною метою», як правило, включає в себе тексти, що визначаються навчальною програмою з метою подальшої перевірки та оцінювання. Воно має більш структурований і цілеспрямований фокус, тоді як «читання для задоволення», як правило, визначається власними інтересами та вподобаннями читача. Зазвичай це стосується творів, які відображають власний вибір учнів, зручний для них час і зручне для них місце. Завданням вчителя у «читанні з навчальною метою» має бути: допомогти учням отримати задоволення від читання. Для цього існує велика кількість технік. Ми наведемо найбільш цікаві.

Техніка D.E.A.R (Drop Everything and Read)

D.E.A.R розшифровується як «облиш усе і читай». D.E.A.R – це методика, яку можна використовувати на уроках, щоб регулярно виділяти час на для учнів та вчителя, щоб вони могли припинити свої справи і взяти до рук книгу. Використовуючи техніку D.E.A.R в школі систематично, можна заохочувати учнів до самостійного читання і зробити його повсякденною справою або звичкою.

Техніка «Друзі по читанню» передбачає об'єднання учнів у пари для спільного читання. Парне читання може бути корисним для обох учнів, адже це навчить їх відповідальності та вмінню вести діалог. Всесвітній день книги може стати чудовою нагодою познайомити учнів з новими друзями-читачами. Створивши затишний простір, де діти зможуть разом читати, обирати та обговорювати книги, вчитель допоможе їм зрозуміти, що читання може бути цікавим і атмосферним [6]. Пропонуємо назви для подібних заходів: «Спільнота читачів», «Об'єднання любителів книг», «Товариство шанувальників літератури», «Клуб поціновувачів читання», «Гурток книголюбів», «Спілка читачів», «Об'єднання книгоманів», «Коло шанувальників читання».

Техніка «Дорожня Карта Читання»

Здатність учнів читати й розуміти матеріал на рівні певного класу не завжди є такою, якою вона має бути. Незважаючи на цілеспрямоване навчання, корекцію та індивідуальну увагу з боку вчителів, учні не можуть зрозуміти прочитане, коли їм не дають чітко викладеного матеріалу. Для цього стануть у пригоді «Дорожні карти читання» [3].

Дорожня карта читання – це інструмент, який дозволяє учням читати книгу самостійно, керуючись орієнтованими на стратегію «зупинками». Ці «зупинки» – у формі запитання чи твердження – попереджають читачів про важливі частини тексту, щоб допомогти у розумінні.

Дорожня карта читання привертає увагу читачів до ключових подій, персонажів або навіть висновків – читання між рядків. Вони дозволяють учням читати у власному темпі.

Отже, на відміну від «академічного читання» / «читання з навчальною метою», яке часто пов'язане з зусиллями та аналізом, «читання для задоволення» дарує ширшу насолоду, розглядається як важлива основа для навчання впродовж життя та соціальної та культурної участі, може сприяти покращенню стосунків з іншими, а також кращому розумінню особистої ідентичності. Але завданням учителя є перетворити «академічне читання» на «читання для задоволення», адже, читаючи книги, учні знайомляться з новими культурами, епохами, світоглядом та ідеями. Це збагачує внутрішній світ учнів, робить їх більш ерудованими та всебічно розвиненими особистостями. Вони активно залучають до роботи свою уяву, візуалізують персонажів, місця подій, переживають емоції героїв. Це тренує їхній мозок та робить його більш гнучким та креативним. Мовлення учнів більш виразним.

Література

1. Garces-Bascal R. M., Tupas R., Kaur S., Paculdar A. M., Baja E. S. Reading for pleasure: Whose job is it to build lifelong readers in the classroom? URL: <https://doi.org/10.1111/lit.12151> (дата звернення: 04.03.2024).
2. Jennifer J. Mary, Ponniah R. Joseph. Pleasure Reading Cures Readicide and Facilitates Academic Reading. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1097376> (дата звернення: 04.03.2024).
3. Map My Read: Creating Your Own Reading Road Map. URL: <http://surl.li/tiqkl> (дата звернення: 29.04.2024).
4. Ross C. S., McKechnie L. E., Rothbauer P. M. *Reading still matters: What the research reveals about reading, libraries, and community*. URL: <https://publisher.abc-clio.com/9781440855771/> (дата звернення: 04.03.2024).
5. Vogrinčič Čepič A., Mascia T., Aerila JA. Reading for Pleasure: A Review of Current Research. *NZ J Educ Stud* (2024). URL: <https://doi.org/10.1007/s40841-024-00313-x> (дата звернення: 29.03.2024).
6. World Book Day: Ideas to encourage reading for pleasure. URL: <http://surl.li/tiqkc> (дата звернення: 29.04.2024).

Пилипон Вероніка

Горлівський інститут іноземних мов
Науковий керівник – викладач кафедри української філології

Шевченко Ю.В.

м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ КАНООТ! НА ЕТАПІ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ТЕМИ «ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ» В 5 КЛАСІ НУШ

Жвавий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює необхідність модернізації освітнього простору. Ця трансформація виходить за межі технологічних викликів і охоплює врахування особливостей нового покоління, необхідність персоналізації навчання, використання цифрових ресурсів, удосконалення навичок медіаграмотності. Для формування ключових компетентностей школярів учитель XXI століття має зосередити увагу на вдосконаленні загальнопредметних умінь (робота з інформацією, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, висловлення припущень, розв'язання проблем, робота в команді, прийняття рішень, ефективне спілкування, генерація ідей тощо), поліпшення критичного мислення та емоційного інтелекту здобувачів освіти. Саме тому завдання педагога української мови полягає не лише в передачі знань, але й пошуку найбільш ефективних методів та прийомів, які б підвищували пізнавальний інтерес, сприяли розвитку самостійності, необхідних soft- і hard skills. Зважаючи на вищезазначене, актуальною видається проблема контролю засвоєння школярами конкретних знань, розвитку їхніх універсальних навичок. Система оцінювання повинна стимулювати враховувати креативний підхід до розв'язання завдань та вміння самостійно мислити. Сервіс Kahoot! може стати ефективним інструментом, якщо він буде орієнтований на оцінку результатів та процесу навчання, сприяючи при цьому розквіту творчих та критичних компетентностей особистості. Такий підхід відповідає вимогам сучасного освітнього середовища й сприяє підготовці учнів до викликів сьогодення.

Метою нашої наукової роботи є дослідження особливостей використання сервісу Kahoot! для контролю знань на уроках української мови в 5 класі НУШ. Досягнення мети є можливим за умови розв'язання таких **завдань**: описати особливості контролю знань на уроках української мови в 5 класі НУШ, обґрунтувати доцільність використання ІКТ для перевірки знань із теми «Фонетика. Графіка. Орфоєпія. Орфографія», навести конкретні приклади застосування сервісу Kahoot! на підсумкових заняттях із запропонованої теми та проаналізувати їхні переваги.

Освіта в Україні ґрунтується на компетентнісному підході, який передбачає формування учня як особистості, здатної успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти й брати участь у справах громади. У контексті навчання української мови це означає,

що школярі повинні вільно володіти державною, а також рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами. Вони повинні мати навички ефективного спілкування, розуміння й аргументації, а також здатність спілкуватися з представниками різних культур [2].

Зазначимо, що перевірка знань на уроках української мови в 5 класі НУШ відіграє дуже важливу роль, адже сприяє не лише оцінці рівня засвоєння конкретного матеріалу здобувачами, але й формуванню їхнього критичного мислення та аналітичних умінь. Цей процес дозволяє вчителю адаптувати підходи до навчання, враховуючи індивідуальні потреби кожного учня.

Безумовно, контроль варто здійснювати за допомогою різних методів і прийомів, із використанням інтерактивних інструментів, а завдання для перевірки знань мають бути диференційованими та цікавими для дітей, оцінювання має бути об'єктивним і справедливим [3]. У процесі навчання української мови в п'ятому класі за Новою українською школою (НУШ) використовуються різноманітні методи контролю знань, такі як усне опитування (фронтальне, групове або індивідуальне), контрольні роботи (комбіновані з завданнями різних типів), самостійна робота (перевірка знань, умінь і навичок) та практична робота (виконання практичних завдань для застосування теоретичних знань). При цьому важливо ефективно структурувати навчання, щоб забезпечити активну участь і захопленість учня, а також надати можливість оцінити власні досягнення. Оптимальним вирішенням цього завдання може бути поєднання традиційних методів навчання з тими, що передбачають роботу з ІКТ[4].

Використання сучасних технології для перевірки знань дозволяє вчителю активізувати пізнавальні інтереси дітей. Інтерактивні вправи та онлайн-тести можуть зробити процес контролю знань більш захопливим для учнів, забезпечивши при цьому перехід від пояснювально-ілюстративного способу навчання до діяльнісного й суб'єктно-зорієнтованого. ІКТ дозволяють школярам самостійно виконувати завдання та відразу бачити власний результат та помилки, що спрощує процедуру роботи над недоліками. Також такий різновид перевірки знань сприяє удосконаленню їхньої інтелектуальної та емоційно-вольової сфери, розвитку пам'яті, розширенню кругозору, удосконаленню вміння працювати з дидактичними матеріалами, підвищенню внутрішньої мотивації тощо [6, с. 23].

Одним із популярних сервісів для створення інтерактивних завдань є Kahoot. Цю платформу можна використовувати для оцінки умінь із будь-якої теми, зокрема «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія», адже вона є зручною у використанні, має безкоштовну версію, дозволяє створювати опитування для синхронного та асинхронного режимів роботи, надавати моментальний зворотний зв'язок, а ще розробники постійно працюють над розширенням її можливостей [5].

Зауважимо, що під час вивчення теми «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія» відповідно до Модельної навчальної програми «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти педагогу необхідно

перевірити, чи вміють учні розрізняти голосні й приголосні звуки, тверді та м'які, дзвінки та глухі, чи знають школярі правила милозвучності, вживання апострофа й м'якого знака, чи можуть ділити слова на склади тощо [1]. Відповідно на останньому занятті із запропонованої теми вчителю української мови доцільно підготувати інтерактивну вікторину-гру, що складається із 10-12 питань, які охоплюють ключові аспекти вивченого. При цьому можна обрати більш простий варіант проведення перевірки знань, який складається лише з відповідей «так» або «ні». І навпаки – підвищити рівень складності, створивши завдання з відкритими відповідями. Ще один не менш цікавий спосіб використання запропонованого сервісу – це голосування. Діти зможуть радитись один з одним, що допоможе їм згуртуватися та посприє удосконаленню вміння дослухатися думки інших й аргументувати власну.

Крім того, за допомогою Kahoot ефективно підготувати не лише інтерактивну вікторину-гру, але й хмаринки слів зі складними випадками наголошення, щоб школярам було більш зручно та цікаво запам'ятовувати їх.

Отже, Kahoot – це багатофункціональна навчальна платформа, що допоможе в організації та проведенні перевірки знань із української мови. Сервіс має безліч переваг і відповідає всім стандартам освіти, що робить його корисним помічником кожного вчителя.

Література

1. Голуб Н.Б., Горошкіна О. М. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року). *МОН*. URL: <http://surl.li/nvuxz> (дата звернення: 21.01.2024).
2. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року). *Освіта.ua*. URL: <http://surl.li/abjvt> (дата звернення: 16.12.2023).
3. Диференційований підхід до викладання навчальних предметів (українська мова та література 5 – 9 класи). *На Урок*. URL: <http://surl.li/onpaf> (дата звернення: 23.13.2023).
4. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі. *Освіта.ua*. URL: <http://surl.li/awwbv> (дата звернення: 04.01.2024).
5. Kahoot – що це, огляд сервісу. *Вчимо*. URL: <http://surl.li/qmqww> (дата звернення: 20.01.2024).
6. Харіна А., Канарова О. В. Особливості виховання морально-вольової сфери дітей при підготовці до навчання. *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 30 листопада – 1 грудня 2018 року)*. К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2018. Ч. 2. С. 22-24. URL: <http://surl.li/fuxak> (дата звернення: 14.02.2024).
7. Що таке Kahoot! і чому його варто спробувати для організації дистанційного навчання. *Вікі*. URL: <http://surl.li/atjia> (дата звернення: 21.02.2024).

Пиркін Олександр

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

«NOTION» У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ЛІТЕРАТУРИ: ІНСТРУМЕНТИ Й МОЖЛИВОСТІ

У сучасному світі цифрові платформи стають невід'ємною частиною освітнього процесу. Вони відкривають нові горизонти й у вивченні літератури, роблячи навчання більш доступним, цікавим й ефективним. Електронні книги, аудіокниги та онлайн-бібліотеки дають учням доступ до широкого спектру творів з будь-якого місця. Інтерактивні підручники, відео, ігри перетворюють уроки на захоплюючі пригоди, що стимулюють уяву та критичне мислення. Вчителі можуть створювати персоналізовані плани навчання, а учні – спілкуватися, ділитися думками та працювати над спільними проєктами. Використання цифрових платформ в освітньому процесі не виключає традиційних методів навчання, а доповнює їх, роблячи вивчення літератури більш різноманітним, цікавим та ефективним. Це дозволяє готувати нове покоління читачів, які вміють критично мислити, аналізувати інформацію та цінувати літературну спадщину.

За минулі три роки українська система освіти адаптувалася і вже може надавати знання з більш якісною ефективністю, але навіть на сьогодні є над чим працювати.

Серед ряду сучасних освітніх платформ чільне місце посідає ресурс, який допомагає учням стати більш організованими та відповідальними, а також суттєво покращити власне процес навчання.

Notion – це гнучкий інструмент для організації та керування інформацією, який поєднує в собі елементи блокнота, списку справ, календаря, бази даних та візуального інструменту для створення контенту. Ключовий функціонал включає наступні можливості:

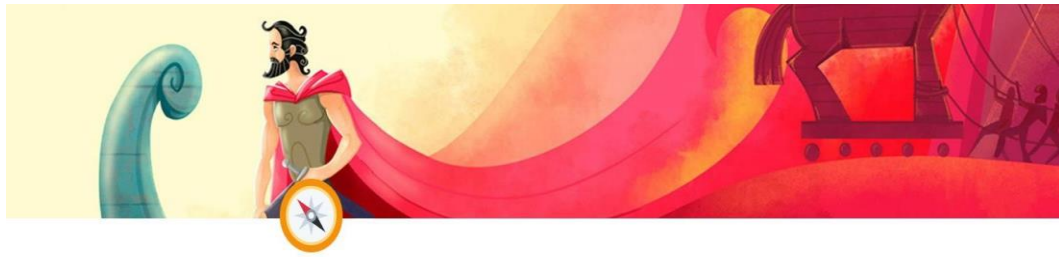
- у нотатках та статтях можна відображати власні міркування, ідеї та дослідження в багатому текстовому редакторі з підтримкою Markdown; текст можна формувати за кольором, шрифтом чи топографічною ієрархією (**рис. 1**);

- можна створювати динамічні переліки завдань, призначати терміни виконання, додавати мітки та організовувати співпрацю з іншими учасниками освітнього процесу (**рис. 2**);

- також можна організовувати справи в календарі, планувальнику з

«візуальними календарями» та «Gantt-діаграмами» (**рис. 3**);

- візуальні дошки з нотатками, зображеннями, відео та іншими елементами для мозкового штурму або планування проєктів або завдань стануть у пригоді під час власне уроків літератури;

Одіссея: Мандрівка Геракла

Aleksander Just now

Стаття до розділу: "Золоті сторінки далеких епох"

Add a comment...

Хто такий Геракл?

Геракл (Герacles) - герой давньогрецької міфології, син бога Зевса та земної жінки Алкмени. Він відомий своєю силою, мужністю та дванадцятьма подвигами, які він мав виконати, щоб спокутувати гріх, вчинений у гніві.

Подвиги Геракла

- **Вбивство немейського лева:** Цей лев тероризував околиці Немеї. Геракл задушив його голими руками.

Рисунок 1. Стаття у Notion

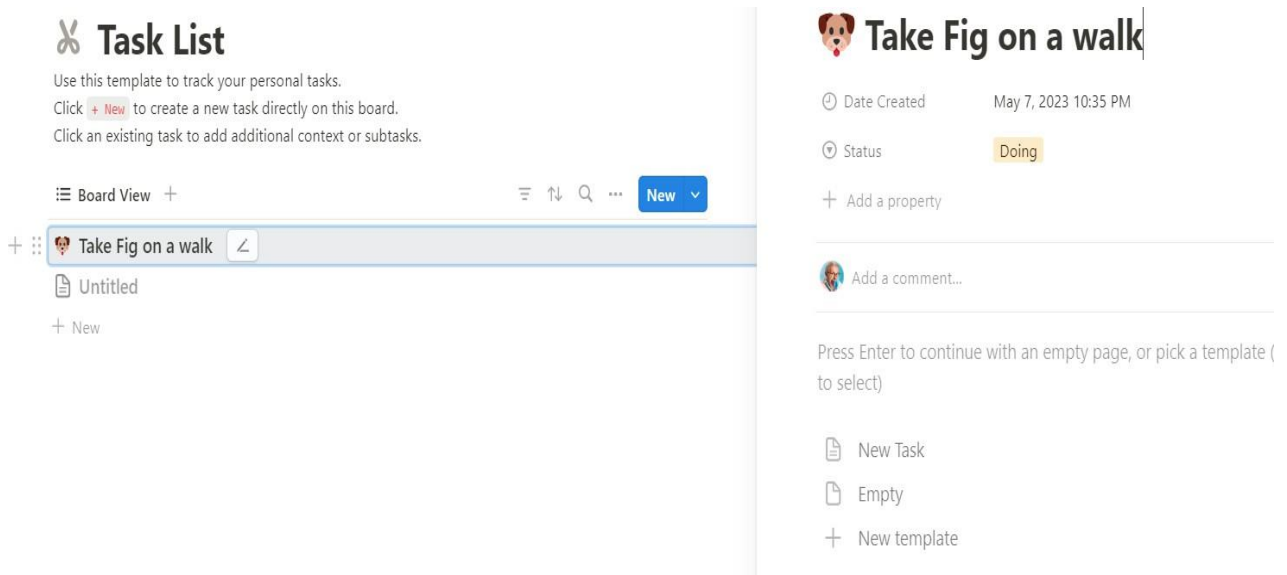

Рисунок 2. Динамічні переліка завдань

Україністика: нові імена в науці

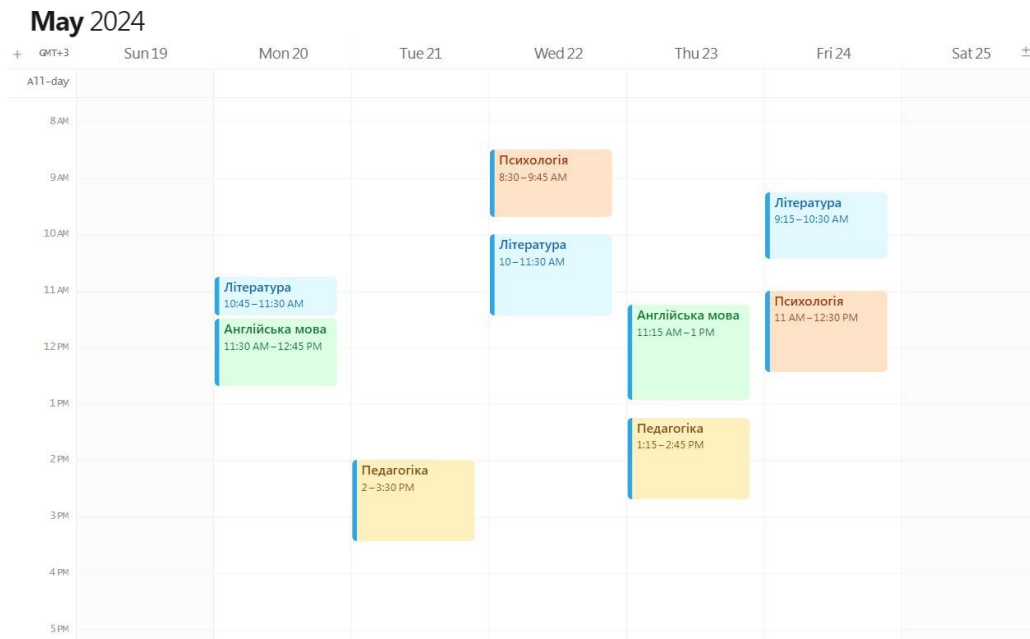

Рисунок 3. Календар та планувальник

- платформа підтримує персоналізацію інтерфейсу: для створення робочого простору, який відповідатиме вашим вимогам і потребам, можна вибрати безліч тем, шрифтів і макетів;
- можна додавати свої блоки: для цього використовується широкий спектр вбудованих блоків, таких як: таблиці, діаграми, кодове поле, вбудовані веб-сайти тощо;
- великою перевагою є можливість створювати власні шаблони або зберігати часто застосовані макети сторінок і блоків для швидкого створення нового контенту;
- важливою функцією є можливість ділитися власними сторінками: запрошувати інших учасників переглядати, коментувати та редагувати сторінки Notion (рис. 4);

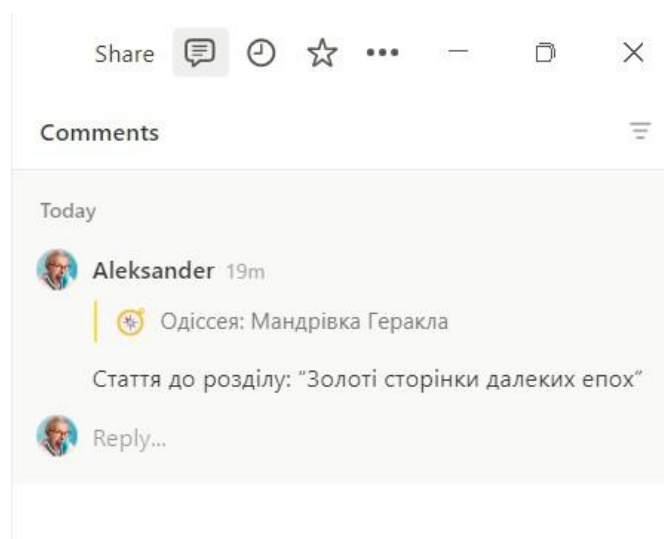

Рисунок 4. Коментування та спілкування

- функція призначення завдання допомагає доручати
- можна створити спільні робочі простори для класів, співпрацювати одним класом або групою учнів (для організації командної роботи);
- доступність: доступ з будь-якого місця до своїх сторінок Notion з будь-якого пристрою з веб-браузером, мобільним додатком (рис. 5);

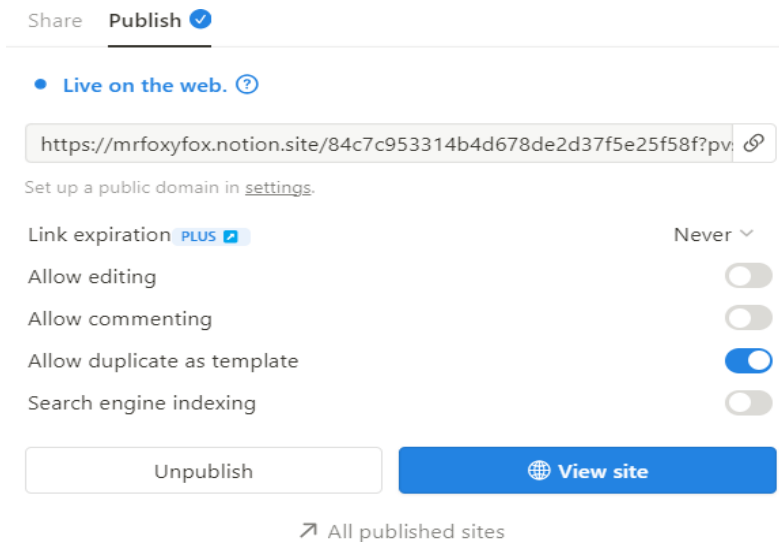

Рисунок 5. Можливість створювати веб посилання на контент

- синхронізація в реальному часі: будь-які зміни синхронізуються миттєво на всіх пристроях учасника освітнього процесу;
- безпека: Notion використовує шифрування та інші заходи безпеки для захисту даних.

Отже, Notion дозволяє учням організовувати свої навчальні матеріали, завдання, проекти та розклади в одному місці. Це допомагає їм залишатися на правильному шляху, не забувати про дедлайни та краще управляти своїм часом. Інструменти «календар, списки справ і дошки Kanban» можуть допомогти учням візуалізувати свою роботу та відстежувати свій прогрес. Notion дозволяє учням співпрацювати над проектами та завданнями з однокласниками та вчителями. Це може допомогти їм краще розуміти навчальний матеріал, ділитися ідеями та отримувати зворотний зв'язок. Функції «Коментарі, згадки та спільні робочі простори» полегшують спілкування та співпрацю. Notion може використовуватися для ведення нотаток під час занять, запису ідей, думок та рефлексій. Це може допомогти учням краще запам'ятовувати інформацію та розвивати критичне мислення. Шаблони для нотаток (до прикладу, Cornell Note) можуть допомогти учням організувати свої думки та зробити їхні записи більш ефективними. Інструменти «Бази даних та таблиці» можуть допомогти учням збирати, аналізувати та візуалізувати дані. Notion може використовуватися для створення блогів, портфолію та інших творчих проектів. Це може допомогти учням розвивати свої творчі здібності та поділитися своїми знаннями з іншими. Шаблони для блогів, портфолію та інших проектів можуть допомогти учням розпочати роботу та створити привабливий контент.

Notion може бути цінним інструментом для учнів, які хочуть покращити свою організацію, співпрацю, навички навчання та творчість.

Полях Надія

Бахмутський фаховий коледж культури
і мистецтв імені Івана Карабиця
Науковий керівник – д-р філософії **Магда П.М.**
м. Кам'янець-Подільський

ВИКОРИСТАННЯ МЕМІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Серед інноваційних технологій навчання літератури поряд з технологіями проблемного, особистісно орієнтованого, інтерактивного навчання, технологією критичного мислення чільне місце посідають інформаційно-комп'ютерні технології. Особливого розповсюдження вони набули внаслідок активізації дистанційного навчання, що було спричинено епідеміологічною та політичною ситуаціями у світі. Частина інформаційно-комп'ютерних технологій стала настільки звичною, що ми уже не можемо віднести їх до інноваційних: використання презентацій, підготовка роздаткового матеріалу, оформлення методичних карт занять та навчально-методичного комплексу з предмета, використання комп'ютерних тестів та діагностик. Проте кількість комп'ютерних інновацій постійно збільшується, наприклад, вивчаються можливості застосування штучного інтелекту на заняттях з різних предметів. На нашу думку, великий навчально-мотиваційний потенціал для вивчення літератури містить використання мемів.

Велика популярність мемів серед молоді примушує визнати наявність дидактичних можливостей їхнього використання, які були відображені у наукових працях Н. Вільхова, І. Коляди, А. Приходько, Т. Салтикової, Л. Сич, Н. Токар та ін. Так, Приходько А. відзначає такі функції мемів у освітньому просторі:

- репрезентативна (відтворення почутого, побаченого, прочитаного);
- комунікативна (мовленнєва реакція на малюнок, текст);
- креативна (творче опрацювання навчальної інформації з використанням сучасних онлайн-інструментів);
- дидактична (засвоєння знань, умінь, формування навичок);
- візуальна (реалізація дидактичного принципу наочного уявлення навчальної інформації);
- виховна (формування світоглядних позицій, переконань, принципів та ін.);
- стимулювальна (сприяння позитивному, раціональному розв'язанню педагогічних проблем);
- регулювальна (налаштування взаємодії між викладачем та учнем) тощо [3, с. 294].

Застосуванню мемів як технології популяризації української літератури серед молоді сприяють групи у мережі, такі як: «Файні меми про українську літературу» [4], «Меми про українську літературу» [1], «50 мемів про українську літературу» [5] та інші. У цих групах запропоновані як готові меми про біографічні випадки, альянзи на цитати письменників та поетів, так і шаблони для створення мемів користувачами власноруч. Запропоновані шаблони значно полегшують виконання творчих завдань здобувачами освіти та розвивають почуття гумору, навички компаративного аналізу, асоціативне мислення, операції узагальнення, конкретизації, прийоми уяви (аглютинацію, аналогію, гіперболізацію, схематизацію, акцентування та ін.). Звичайно, виконання таких завдань можливе при достатньому рівні підготовки студентів.

Завдання на створення мемів у Бахмутському фаховому коледжі культури і мистецтв імені Івана Карабиця регулярно пропонуються здобувачам освіти з нагоди мовно-літературних свят: до Міжнародного дня рідної мови у 2023 році проводився фестиваль мемів «Що я знаю про рідну мову?», до 210-ї річниці з Дня народження Тараса Шевченка здобувачам було запропоновано виконати творче завдання на створення мемів / колажів / постерів / інтерактивних буклетів «Я світу про Шевченка розповім» (вибрані роботи були представлені на Всеукраїнському творчому конкурсі «Мій Шевченко»). Експериментальним завданням для здобувачів освіти спеціалізації «Народна хореографія» було створення живого мему за матеріалами цитат з творів українських письменників та поетів: «Думи мої, думи мої, лихо мені з вами» (Т. Шевченко), «Не проміняйте неповторність на сто ерзаців у собі» (Л. Костенко), «Без надії сподіваюсь» (Леся Українка), «Не змавпся ти, двадцятий віче мій!» (М. Вінграновський), «Несе сива чорнобильська мати цю планету...Це хворе дитя» (І. Драч) та ін. Інноваційним елементом ми вважаємо поєднання засобів виразності танцю та поетичної мови, навантаження танцювальних рухів сконцентрованою вербально-емоційною інформацією.

Ми підтримуємо обмеження у використанні мемів, які виділяють у своєму дослідженні О. Павлюк та Т. Салтикова: про недоцільність частого використання мемів через зникнення елемента новизни та зацікавлення; про важливість використання мемів для навчання, а не для розваги у освітньому процесі; про необхідність дотримання етики, уникання вульгарних жартів та збереження естетичної цінності мему [2, с. 214].

Подальші дослідження будуть спрямовані на дослідження можливостей використання мемів у межах інших предметів.

Література

1. Меми про українську літературу. URL: <http://surl.li/udoor> (дата звернення 19.03.2024)
2. Павлюк О., Салтикова Т. Використання мемів у викладанні французької мови. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 61. Т. 2. 2023. С. 212-214.
3. Приходько А. Дидактичний потенціал використання Інтернет-мемів у процесі мовної підготовки здобувачів вищої освіти з числа іноземних громадян.

Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2021. Вип. 39. Т.2. С.293-298.

4. Файні меми про українську літературу. URL: <http://surl.li/udooz> (дата звернення 19.03.2024).

5. 50 мемів про українську літературу. URL: <https://osvitoria.media/news/50-memiv-pro-ukrayinsku-literaturu-yak-shkolyari-gotyuyutsya-do-dpa/> (дата звернення 19.03.2024).

Поповський Артем

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Тітова О. Б.**

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ, МОВНО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мнемотехніка (мнемоніка або мнемонічні прийоми) – це набір методів, що спрощують розуміння навчального матеріалу та сприяють збільшенню обсягу пам'яті за допомогою створення асоціативних зв'язків.

Особливо ефективною є мнемотехніка для тих, хто важко сприймає навчальний матеріал через «просте запам'ятовування», зокрема для дітей, які мають схильність до візуального та образного мислення. Наприклад, методи засвоєння кольорів веселки за допомогою яскравих образів демонструють силу мнемонічних прийомів.

Термін «мнемоніка» походить від імені Мнемозини – богині пам'яті в грецькій міфології та матері дев'яти муз. Древні греки мали значний досвід у застосуванні мнемонічних методів, що дозволяло їм вражати аудиторію під час публічних виступів, демонструючи здатність швидко засвоювати та відтворювати обсяги складної інформації [1].

Методи мнемотехніки спрямовані на підвищення ефективності переходу інформації з короткотривалої пам'яті в довготривалу.

Одним з основних принципів мнемотехніки є принцип асоціацій. Він базується на ідеї, що нова інформація краще фіксується, якщо вона пов'язана з уже наявними в пам'яті образами, асоціаціями або концепціями.

Інший важливий принцип – принцип організації та структури. Мнемотехнічні методи допомагають організувати інформацію в такий спосіб, щоб вона була легше засвоєвана та запам'ятовувалася. Це може бути створення асоціативних систем, таблиць, діаграм або інших організаційних структур.

На уроках мови мнемотехнічні засоби застосовують для вивчення нових слів, граматичних правил, розміщення акцентів тощо. Скажімо, для засвоєння нових слів доречним є метод асоціацій, коли слово зіставляється з вже відомими об'єктами або ідеями.

Сьогодні мнемоніка стала невід'ємною частиною освітньої практики.

Щоб заохотити школярів до активної участі в створенні пам'яток, на початку навчального року важливо доступно пояснити їм, як працює мозок під час засвоєння інформації. Особливо слід звернути увагу на те, що для багатьох із нас найбільш ефективною є зорова пам'ять. Також корисно ознайомити учнів з основними принципами мнемоніки, уникаючи складної термінології. Скажімо, щоб легко запам'ятати пояснення вчителя, важливо:

- активізувати всі чуття: зір, слух, дотик, навіть нюх та інтуїцію (синестезія);
- використовуючи вже знане, формувати яскраві та позитивні опорні образи (позитивне мислення, асоціації);
- для створення асоціації, що буде легко запам'ятовуватися, можна вдаватися до використання гумору, гіпербол, порівнянь тощо;
- намагатися глибоко зрозуміти матеріал, який треба запам'ятати, і не соромитися уточнювати деталі в учителя – це допоможе ефективно відтворити інформацію в майбутньому (логічне мислення, структурування інформації);
- дозволити вільно фантазувати: чим більш оригінальною та яскравою буде асоціація, тим легше її буде потім запам'ятовувати (креативність, використання кольорів).

На уроках української мови мнемоніка є незамінною. При вивченні орфографічних правил або класифікації звуків залучення учнів до малювання ключового образу є критично важливим. При цьому потрібно підкреслити, що їхні мистецькі здібності не впливатимуть на оцінку. Важливо, аби були задіяні зір і руки, і ще краще, коли до процесу долучаються нюх та слух [2].

Отже, мнемотехніка є ефективним засобом швидкого опанування та довготривалого збереження інформації, вона відіграє важливу роль у навчанні мови. Розуміння психологічних аспектів та принципів мнемотехніки допомагає вчителю ефективно використовувати ці методи на уроках, сприяє кращому засвоєнню та розумінню матеріалу учнями.

Література

1. Лашина Ю. В. Прийоми мнемотехніки як умова активізації пізнавальної активності учнів на уроках біології та екології. URL: <http://surl.li/tynbg>.
2. Сироватка О. Л. Застосування прийомів мнемоніки на уроках української. URL: <http://surl.li/tynaj>.

Поповський Артем

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Скляр І. О.

м. Дніпро

ФОРМУВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Авторство концепції про *Assessment for Learning* / Оцінювання для навчання належить Джону Хетті, професору Університету Окленда (Нова Зеландія) й директору Visible Learning Labs. Це підхід до викладання та навчання, який створює зворотний зв'язок з метою покращення успішності учнів. Вони стають більш залученими до освітнього процесу, і завдяки цьому вони набувають впевненості в тому, що від них очікується. Один із способів мислення про AFL полягає в тому, що він спрямований на «усунення розриву» між поточною ситуацією учня і тим, де він хоче бути у своєму навчанні та досягненнях, як туди потрапити. Кваліфіковані вчителі планують завдання, які допомагають учням це зробити. Учні стають більш активними у навчанні та починають «думати як учитель» [4].

Формувальне навчання та оцінювання стало ключовим елементом Нової української школи, спрямованої на всебічний розвиток учня. З метою вдосконалення освітнього процесу такий підхід фокусується на постійному зворотньому зв'язку між учителем і учнем. На відміну від традиційного підходу, де оцінювання виконує переважно контролюючу функцію, формувальне оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання, яка націлена на підтримку й стимулювання учнів у їхньому особистісному зростанні. Якщо ж порівнювати з підсумковим оцінюванням, яке визначає рівень досягнень учня на певному етапі, формувальне оцінювання спрямоване на активне залучення учнів у процес навчання, допомагаючи їм зрозуміти, чого вони вже навчилися, і що їм потрібно зробити для подальшого прогресу.

Проаналізувавши погляди сучасних вчених щодо оцінювання навчальних досягнень школярів, можна засвідчити про зміни в теорії і практиці педагогіки. Ці зміни пов'язані з зосередженням на особистісно-орієнтованому навчанні, а саме на визнанні так званої формувальної функції оцінювання, яка в науково-педагогічній літературі трактується як формувальне оцінювання [2].

Існують основні принципи формувального навчання та оцінювання: чіткі цілі та критерії оцінювання; постійний зворотній зв'язок; активна участь учнів у процесі навчання; диференційований підхід, що полягає в пристосуванні умов навчання до особливостей різних груп учнів; формування навичок самооцінювання. Методи формувального оцінювання включають: спостереження, усні та письмові коментарі, портфоліо тощо. Ці методи дозволяють учням ідентифікувати свої сильні сторони для особистого вдосконалення, а також активно брати участь у процесі навчання.

Як зазначає Олена Фідкевич, сучасне оцінювання в Новій українській

школі ґрунтується на педагогічному спостереженні вчителя за навчальною та іншою діяльністю учнів; аналізі портфоліо учнівських робіт; самооцінюванні та взаємооцінюванні досягнень здобувачів освіти в навчальній галузі; а також оцінюванні батьками індивідуального розвитку своєї дитини, її адаптації в шкільному соціумі [3, с. 10].

Нам відомо, що вчителі впроваджують формувальне оцінювання, але взаємооцінювання та самооцінювання дозволяє учням також стати суб'єктами оцінювання. Це означає, що інструменти такого оцінювання повинні створюватися школярами у співпраці з вчителем. Насамперед це стосується критеріїв, за якими діти перевіряють письмові та усні роботи. Проте в освітньому процесі можуть бути і такі ситуації, коли учні разом із вчителем обирають завдання одне для одного з певної тематики, які згодом перевіряються та оцінюються учнями за визначеними критеріями [1].

Коли ми говоримо про формувальне навчання та оцінювання на уроках української літератури, ми маємо на увазі методики, спрямовані на постійне відстеження прогресу учнів і забезпечення їхнього активного залучення до освітнього процесу. Наведемо приклади.

Створення книжкового кластера. Учитель разом з учнями обирає тему чи проблему, яку вони хочуть вивчити. Наприклад, це може бути тема дружби у творах українських письменників. Учні читають різні твори, обговорюють їх, виділяють схожі та відмінні моменти. Після цього вони спільно складають книжковий кластер з вибраними текстами, аналізують їх та обговорюють спільні теми та мотиви.

Розробка портфоліо читача. Учні ведуть особисте портфоліо, де записують свої враження від прочитаних творів, аналізують їх, обирають улюблені цитати, створюють малюнки чи колажі, що відображають ключові моменти твору. Це дозволяє учням розвивати критичне мислення та власний стиль виразності.

Порівняльний аналіз текстів. Школярі порівнюють тексти різних письменників, жанрів або епох. Це допомагає їм розуміти різноманітність української літератури та відчути історичний та культурний контекст.

Самооцінка та відгуки однокласників. Учні оцінюють свої власні роботи згідно з критеріями, розробленими разом з учителем. Після цього вони обмінюються своїми роботами з однокласниками, надають та отримують зворотній зв'язок для подальшого вдосконалення.

Ці методи дозволяють створити стимулююче освітнє середовище, де здобувачі освіти активно залучаються до вивчення української літератури і мають можливість постійно вдосконалюватися.

Формувальне навчання та оцінювання є дуже важливою складовою сучасного освітнього середовища, адже воно дозволяє учням отримати знання щодо їхнього прогресу та варіантів його удосконалення. Така освіта спрямована на те, щоб учні могли брати на себе відповідальність за власне навчання. Це сприяє розвитку їхньої здатності до самоорганізації та саморегуляції. Завдяки вищеописаним процесам вчителі можуть краще пристосовувати свої методи та

стратегії до потреб кожного учня. Це допомагає персоналізувати навчання, а оцінювання дає можливість вчасно ідентифікувати труднощі в навчанні та надавати підтримку учням. Комплексне впровадження формувального навчання та оцінювання в Новій українській школі сприятиме всебічному розвитку учнів, формуванню їхніх ключових компетентностей та забезпеченню якісної освіти. Застосування такого освітнього методу спрямовується на розвиток професійних компетентностей вчителів; залучення учнів до активної участі в навчальному процесі; створення сприятливого освітнього середовища.

Отже, формувальне навчання та оцінювання є невід'ємною частиною Нової української школи, орієнтованої на всебічний розвиток учня. На відміну від традиційного підходу, формувальне оцінювання спрямоване на активну співпрацю вчителя та учня, надання учням зворотнього зв'язку та залучення їх до процесу власного навчання. Ефективне впровадження цього підходу в Новій українській школі вимагає розвитку професійних компетентностей вчителів, активного залучення учнів, та створення сприятливого освітнього середовища. Комплексна реалізація принципів формувального навчання та оцінювання сприятиме всебічному розвитку учнів та забезпеченню якісної освіти.

Література

1. Освіторія: Оцінювання, що мотивує: формувальне, підсумкове, самостійне. URL: <https://osvitoria.media/experience/otsinyuvannya-shho-motyvuye-formuvalne-pidsumkove-samostijne/> (дата звернення: 05.04.2024).
2. Система оцінювання в Новій українській школі. URL: https://rkv.tmedu.vn.ua/nush/sistema_otsnyuvannya_v_novy_ukrainsky_shkol.html (дата звернення 06.04.2024).
3. Фідкевич О. Л., Богданець-Білоskalенко Н. І. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти» для педагогічних працівників. Київ: Генеза, 2020. 96 с.
4. What is assessment for learning? URL: <https://cambridge-community.org.uk/professional-development/gswaf/index.html> (дата звернення 06.04.2024).

Симутін Олексій

Відокремлений структурний підрозділ
«Машинобудівний фаховий коледж Сумського державного університету»
Науковий керівник – доктор філософії **Пономаренко Н. П.**
м. Суми

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Медіаграмотність є ключовою навичкою XXI століття. Медіакомпетентність для здобувачів освіти у період повномасштабного

вторгнення є необхідною. Уміння працювати з інформацією, аналізувати, довіряти, критично ставитися до неї в інформаційних потоках сьогодення – запорука формування громадянського суспільства, гуманітарної безпеки держави.

Медіакомпетентність та медійне критичне мислення є важливими якісними результатами й характеристиками навчання.

Медіакомпетентність багатогранна й має широкі перспективи, засновані на розвиненій структурі знань. Теоретично збільшувати ступінь медіакомпетентності можна упродовж усього життя, сприймаючи, інтерпретуючи й аналізуючи пізнавальну, емоційну, естетичну та етичну медіаінформацію.

Медіаграмотність – це здатність експериментувати, інтерпретувати, аналізувати та створювати медіатексти. Вона спрямована на те, щоб людина була активною та грамотною. Життя такої людини в суспільстві пов'язане з громадянською відповідальністю.

На сучасному етапі розвитку медіаосвіти «критична» складова (або теорія розвитку критичного мислення аудиторії) – ключовий елемент медіакомпетентності особистості поряд з творчою і практичною складовою.

Критичне мислення – одна з ключових технологій медіаграмотності. Це психологічний механізм медіаграмотності, здатність до сприймання повідомлень й подальшого оцінювання у відповідному середовищі та контексті. Це набір усвідомлених дій і навичок, завдяки яким ми можемо оцінювати інформацію на предмет достовірності, маніпулятивності.

Проблеми медіаосвіти достатньо вивчені в українській та зарубіжній літературі. Визначав чинники важливості використання медіаосвітніх технологій учений Л. Майстерман – медіапедагог і теоретик медіа. Він визначав такі чинники важливості використання медіаосвітніх технологій: а) насиченість сучасного суспільства засобами масової інформації; б) ідеологічний вплив медіа на аудиторію; в) інтенсивність проникнення медіа у процеси демократизації суспільного життя; г) зростання значення візуальних засобів комунікації в різних сферах; г) прогностичність освіти як її основна цінність тощо. Л. Мастерман зазначав, що центральною концепцією медіаосвіти є репрезентація/переосмислення, а її цілі полягають не тільки у вихованні критичного мислення, але й у формуванні критичної автономії особистості як необхідної передумови розвитку демократії в умовах інформаційного суспільства [1, с. 15-16].

Зарубіжні медіапедагоги розглядали критичне мислення як найважливіший результат медіаосвіти, що має і освітнє, і соціальне значення. Зокрема, французькі вчені Р. Ла Бордері, Ж. Жакіно досліджували проблеми взаємозв'язку комунікації, освіти та ідеології, аналізували проблеми медіаосвіти переважно на аудіовізуальному матеріалі. Американський вчений С. Гудмен – автор проєктів у сфері медіапедагогіки, Де Гаetano досліджував вплив телебачення на життя підлітків, Дж. Леслі, Р. К'юбі описували питання медіа і медіаосвіти, а Дж. Поттер – проблему насильства в медіа.

Медіаосвіта є складовою державної освітньої політики. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні – важлива складова модернізації освіти, яка сприяє побудові в країні інформаційного суспільства, розвитку економіки знань, становленню громадянського суспільства. Концепція базується на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. Вона сприяє розвитку: гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічній підготовки дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формування в громадян медіаінформаційної грамотності і медіакультури відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей.

Медіаосвіта – це вивчення медіа, яке відрізняється від навчання за допомогою медіа. Медіаосвіта – це пізнання того, як створюються і розповсюджуються медіатексти, як розвивати аналітичні здібності для інтерпретації й оцінювання їхнього змісту, тоді як вивчення медіа пов'язується з практичною роботою зі створення медіатекстів.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, нагальною потребою є реформування освіти, що орієнтоване та комплексне формування особистості, розробку та впровадження у освітній процес прийомів і методів, що формують навички критичного мислення, здатність свідомо та самостійно міркувати над отриманою інформацією, ставити запитання, шукати аргументи, знаходити незалежні та самобутні вирішення поставлених завдань. Основними завданнями медіаосвіти є: навчання аналізувати і виявляти маніпулятивні дії медіа, орієнтуватися в інформаційному потоці сучасного суспільства; розвивати здібності до сприйняття, ідентифікації, інтерпретації, декодування, оцінювання, розуміння, аналізу медіатекстів; розширити коло знань щодо соціальних, культурних, політичних і економічних сенсів і підтекстів функціонування медіа в соціумі; підготувати майбутніх спеціалістів до ефективного роботи в умовах демократичного суспільства; удосконалити особисті комунікативні якості здобувачів; отримати навички створення медіапродуктів/текстів.

Література

1. Masterman L. A Rational for Media Education / Media Literacy in the Information Age. New Brunswick and London: Transaction Publishers, 1997.

2. Медіаграмотність на уроках суспільних дисциплін: Посібник для вчителя / за ред. В. Іванова, О. Волошенюк, О. Мокрогуза. К.: Центр вільної преси, Академія української преси, 2016. 201 с.

Согоян Владислава

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**

м. Дніпро

ЦИФРОВА ТВОРЧІСТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО

Державна доктрина розвитку освіти України акцентує увагу на основних напрямках її розвитку та визначає головну мету як «створення умов для особистісного зростання і творчої самореалізації кожного громадянина України, формування покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства» [2]. У документі акцентується увага на необхідності затвердження Стратегії прискореного та позитивного інноваційного розвитку освіти і науки в Україні. Ще одним із пріоритетних завдань освіти називають розвиток творчих здібностей учнів. Це пов'язано з тим, що в умовах мінливого світу дедалі важливішим стає вміння швидко й ефективно адаптуватися до нових ситуацій, креативно мислити й знаходити незвичайні розв'язки завдань. Тому актуальність розвитку творчих здібностей на уроках літератури в цифровому просторі не викликає сумнівів.

Одним з основних інструментів розвитку творчих здібностей є використання цифрових технологій на уроках. Сучасні діти народились і виростили в умовах швидкоплинних технологічних реалій, тож робота з мультимедійними ресурсами, підкастами, графічними редакторами, відео- та аудіоматеріалами не лише дає змогу поліпшити пам'ять і увагу, а й підтримує позитивний настрій, інтерес учнів до освітнього процесу.

Отже, у сучасних умовах літературна освіта в середній школі зазнала значних змін і органічно інтегрується в інформаційну добу. Створюються умови для виявлення і розвитку здібностей кожної дитини, набуття нею міцних базових знань і формування особистості, здатної адаптуватися до сучасного життя.

Фундаментальні психолого-педагогічні праці дослідників Р. Вільямса, Б. Гершунського, Л. Долінера, В. Майєра, К. Макліна, Д. Матроса, Е. Машбиця, А. Назарова, Н. Пака, Є. Полат, І. Роберт, В. Стародубцева, Т. Шапошникова та ін. присвячені вивченню загальних проблем використання цифрових технологій в освітньому процесі. Дослідники підкреслюють, що впровадження цифрових технологій в освіту є важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу [3]. Проблеми цифрової трансформації освіти у школі та ЗВО тісно пов'язані з переформатуванням методики викладання та навчання, підвищенням кваліфікації викладацького складу та створенням легкодоступного контенту. Науковці зазначають, що «для подолання технологічного розриву під час переходу від традиційних моделей навчання до інноваційних необхідний доступ до освітніх ресурсів усіх освітніх організацій; складання реєстру навчально-методичних матеріалів найкращих практиків у

своїй галузі та компетентнісний набір контрольних-вимірних матеріалів для перевірки якості засвоєння матеріалу» [1].

Метою нашого дослідження є пошук оптимального використання цифрових освітніх ресурсів у шкільній літературній освіті для розвитку творчості учнів, опановування методикою їхнього застосування на уроці й спектром нових освітніх технологій, що допомагають модернізації шкільної літературної освіти.

Сучасні суспільні, соціально-економічні, політичні та культурні зміни передбачають модернізацію змісту освіти та пошук нових освітніх індикаторів, які б заохочували молодь до навчання впродовж життя. Важливою складовою цього процесу є інноваційний освітній простір, що враховує технологічний та інформаційний розвиток. У зв'язку з цим необхідно удосконалювати зміст цифрових освітніх ресурсів в сучасних закладах загальної середньої освіти, створювати зручний інформаційно-комунікаційний простір та застосовувати інноваційні методи, технології та види навчальної діяльності.

Електронні підручники розширюють доступ учнів до інформації. Наразі літературна освіта надає учням вільний доступ до електронних версій чинних підручників з української літератури для 10-11 класів, усі вони оцифровані.

Ми проаналізували чинну нормативну базу та підручники з української літератури для старшої школи, рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

У навчальній програмі з української літератури серед предметних цілей, що конкретизують загальні цілі навчання української літератури, є «формування вміння працювати з різними видами інформації, зокрема електронною, та здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність (знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати, систематизувати й порівнювати різноманітні факти та відомості)» та «інформація сьогодні». «Розвиток уміння адекватно орієнтуватися в комунікативному просторі та використовувати набуті та практичні навички на уроках літератури» [4]. Таким чином, автори чинної програми з літератури адаптували загальне розуміння інформаційно-цифрової компетентності до специфіки викладання літератури в закладах загальної середньої освіти.

Водночас учні середньої школи повинні дотримуватися загальноприйнятих етичних норм у віртуальному інформаційному просторі, ретельно опрацьовувати, аналізувати, систематизувати та критично оцінювати знайдену інформацію, а також удосконалювати свої вміння працювати дистанційно через Інтернет.

Автори підручника з української літератури для 10 класу у вступній статті стверджують, що важливо читати художню літературу, аналізувати її та інтерпретувати. Водночас зазначають, що частина навчального матеріалу лише «захована» за QR-кодами, що викликає зацікавленість старшокласників: щоб отримати QR-коди, учням потрібно встановити на свої смартфони програму для зчитування QR-кодів. Кілька розділів підручника («Путівник читача», «Запитання та завдання», «Ваш читацький проект» та «Читацьке дозвілля»)

вимагають від учнів не лише відтворення змісту матеріалу, а й активного розв'язання та відповіді на кілька завдань і запитань, поданих наприкінці кожної літературної теми. Наприклад, «Знайдіть в енциклопедіях та на тематичних сайтах інформацію, фото та відеоматеріали про екранізації творів Нечуя-Левицького. Подивіться фрагмент фільму «Кайдашева сім'я» режисера Володимира Холодька з Богданом Ступкою в головній ролі. Напишіть постер». «Складіть список фільмів з історії українського театру на каналах YouTube. Опублікуйте його в соціальних мережах зі своїми коментарями» [5, с. 41], «Проаналізуйте сюжет і складові новели «Крила сойки» та зробіть SMART-малюнки» [5, с. 77], «Підготуйте і проведіть віртуальну екскурсію до музею О. Новаківського у Львові. Попросіть однокласників поділитися своїми враженнями від екскурсії» [5, с. 113]. Як бачимо, такі завдання спонукають старшокласників поєднувати свої теоретичні знання з умінням орієнтуватися в інтернет-просторі та демонструвати творчий підхід до їх виконання. Однак, як показує аналіз, такі завдання і запитання не є поширеними і становлять лише невеликий зразок використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні української літератури.

Таким чином, автори чинних шкільних підручників з української літератури розкривають актуальність і важливість інформаційної та цифрової грамотності учнів, підкреслюють нерозривний зв'язок «художній твір – автор – читач – інформаційний простір»; автори підручника демонструють, що всевітня мережа надає широкі можливості для саморозвитку та самоосвіти учнів, є ефективним засобом індивідуального, групового та колективного спілкування і навчання; пропонують низку завдань, які вимагають від учнів роботи в Інтернеті та створення власних інтелектуальних продуктів.

Сучасні суспільні зміни та стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій вимагають від учнів адаптації до нових умов навчання, підготовки до інноваційної діяльності та створення нестандартних освітніх продуктів. Тому ми хотіли б зосередити увагу на онлайн-платформах, які є корисними як для вчителів-словесників так для учнів в ЗЗСО. Такі платформи сприяють оновленню змісту предмета «Українська література».

На платформі «Гіпермаркет знань» (<https://edufuture.biz/index.php?title/>) старшокласники можуть знайти матеріали з української мови, які допоможуть їм підготуватися до уроків української літератури та різноманітних тестів. Розробники зібрали шкільні підручники, навчальні посібники та різноманітні методичні матеріали в електронному форматі та надали їх у вільний доступ. Важливою та корисною є опція «Практика», яка дозволяє перевірити свої знання з різних предметів, зокрема з літератури. Студенти можуть виконувати практикуми, домашні завдання та вправи у зручному ігровому форматі в будь-який час дня і ночі. Такі форми завдань допомагають розвивати пізнавальну, навчальну та дослідницьку діяльність і розширювати свої знання з певної теми.

Було здійснено огляд деяких інтернет-спільнот учителів-словесників: «Ключ до Слова» (<https://www.facebook.com/groups/613261828866519>), «Лінгвістичні смаколики» (<https://www.facebook.com/groups/2143084629077287>)

). Проаналізувавши контент учителів української літератури в цих професійних об'єднаннях, ми дійшли висновку, що деякі завдання можна використовувати в межах форматів дистанційного та змішаного навчання на уроках літератури. На нашу думку, найефективнішими завданнями з літератури, які сприяють розвитку інформаційно-цифрових навичок старшокласників, можна назвати такі:

- відповісти на запитання вікторини-колажу;
- створити ментальну карту або мотиватор до твору з літератури на задану тему;
- заповнити чек-листи;
- виконати завдання для самостійної роботи із віртуального шкільного підручника тощо.

Розглянемо найбільш ефективні та інноваційні способи формування цифрової творчості на уроках літератури.

Креолізовані тексти (або інтерактивні плакати) дуже популярні на уроках сучасної літератури.

Такі візуальні відображення навчального контенту свідчать про добре організований освітній процес на уроках літератури. Для створення таких плакатів вчителі радять старшокласникам користуватися спеціальним онлайн-сервісом **Glogster**, на якому можна розміщувати текстові, графічні та відеоматеріали (є спеціальні шаблони та заготовки) та **Cacoo** (з його допомогою учні можуть створювати та будувати різні класифікаційні схеми).

Завдяки такій специфічній роботі учні мають можливість краще зрозуміти матеріал, вдосконалити навички самостійної пошукової роботи з використанням різноманітних джерел, працювати на результат і бачити його наочно.

На уроках літератури ефективними можуть бути цікаві зображення, відео та специфічні тексти, які дуже швидко поширюються в інтернеті, отримують багато переглядів і швидко втрачають популярність. Це так звані меми. Учні можуть створювати меми, демонструючи нестандартні підходи та творче мислення під час вивчення нового матеріалу. Вони можуть скористатися генератором мемів «I love img» (<http://www.iloveimg.com/>).

Цікавими для створення учнями є й **кластери**. Кластер – це графічна систематизація матеріалу, яка визначає певні ідейно-сміслові одиниці взаємопов'язаного теоретичного матеріалу і виглядає як зв'язка певного графічного грона.

В умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища можна значно урізноманітнити процес шкільної літературної освіти та зробити його більш зорієнтованим на сучасного «цифрового» школяра, відповідаючи на виклики часу та використовуючи як вітчизняний, так і закордонний досвід цифрової трансформації освіти. Учитель літератури може використовувати у своїй роботі як спеціальні матеріали Інтернету, пов'язані з викладанням літератури в школі, так і матеріали загальнокультурного плану, зробивши їх дидактичним ресурсом. Однак цифрова трансформація освіти тягне за собою і певні ризики,

оскільки спрямована на особистість учня, яка в шкільні роки ще тільки формується. Суб'єкти освітнього процесу: і вчитель, і учень – мають бути досить впевненими комп'ютерними користувачами; крім того, педагог має навчитися доносити електронну інформацію до школяра, мотивуючи його до самостійної навчальної діяльності.

Література

1. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. 2017. URL: <http://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2024).
2. Даниленко Л. І. Інноваційні пошуки в сучасній освіті. Київ : Логос, 2004. 220 с.
3. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія). К.: Освіта України, 2009. 457 с.
4. Назаренко Л. А. Урок літератури з використанням інформаційних технологій: науково-методичний посібник. Миколаїв: «Шамрай», 2011. 136 с.
5. Українська література. Рівень стандарту : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. А. М. Фасоля, Т. О. Яценко, В. В. Уліщенко, Г. Л. Бійчук, В. М. Тименко. Київ : Педагогічна думка, 2018. 192 с.

**Соколова Тетяна,
Радіонова Тетяна**

Горлівський інститут іноземних мов
м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБСЕРВІСУ LEARNINGAPPS.ORG НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У стрімкому інформаційному русі сучасного суспільства все актуальнішим стає втілення в життя нових ідей, знань, технологій, що мотивує на пошук ефективних форм освіти, навчання, набуття навичок. В інформатизованому суспільстві без оволодіння початковою комп'ютерною грамотністю й уміння використовувати технічні засоби для розв'язання певних завдань реалізація творчого потенціалу людини в науці, культурі, виробництві, ділових та інших сферах життя видається неможливою. Компетентності випускника сучасної школи передбачають уміння самостійно та активно діяти, приймати рішення, швидко адаптуватися до реалій сьогодення.

Це вимагає від педагогів не тільки досконалого володіння новітніми інформаційними та телекомунікаційними технологіями, а й уміння в процесі формування загальноосвітніх і загальнокультурних навичок роботи з інформацією ставити у центр освітнього процесу взаємодію учнів між собою та викладачами на основі продуктивних інструментів активізації навчально-

пізнавальної діяльності, що покращує якість та результативність освітньої діяльності.

Інтенсивний розвиток сучасних комп'ютерних технологій розширює спектр можливостей учителя щодо підготовки змістовних, цікавих уроків, під час яких він разом з учнями отримує задоволення від захопливого процесу пізнання, відкриває перед педагогом необмежені горизонти для застосування в освітній діяльності здобутків науково-технічного прогресу.

Тому дуже важливо використовувати допитливість і високу пізнавальну активність учнів для цілеспрямованого використання освітніх можливостей мережесервісів з метою розвитку особистості кожного здобувача освіти.

Одним із таких сервісів є LearningApps.org, який можна успішно використовувати у власній педагогічній діяльності для формування творчої особистості учня, адже він є конструктором для розробки різноманітних завдань із різних предметних галузей для використання як на уроках, так і в позаурочний час учнями різного віку. За його допомогою школярі можуть перевірити й закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їхнього пізнавального інтересу.

Використання вебсервісу LearningApps.org під час дистанційного навчання на уроках української мови сприяє розвитку в учнів мотивації та інтересу до навчання, самостійної пізнавальної діяльності, навичок мислення високого рівня, інтелектуальних умінь тощо.

У працях дослідників знаходимо висвітлення таких аспектів дистанційної освіти: психолого-педагогічні особливості впровадження дистанційного навчання вивчали Є. Долинський, З. Курлянд, В. Олійник, С. Сисоева, Р. Хмельюк, Р. Шаран та ін.; методи, форми, види самостійної роботи, вимоги до її організації досліджували А. Алексюк, П. Воловик, В. Гриценко, О. Корбут, П. Сердюков, П. Стефаненко та ін.; можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі та особливості впровадження й організації дистанційного навчання в ньому висвітлили К. Акуленко, О. Воронкін, Р. Гуревич, М. Кадемія, В. Кобися, Ю. Машбиць, Н. Ничкало, В. Осадчий, Л. Панченко та ін.

Дидактичні й комунікативні можливості веборієнтованих технологій в освітньому процесі обґрунтовані М. Жалдаком, А. Коломієць, М. Лещенко, О. Овчарук та ін. Дослідники А. Гайдаржи, М. Гулакова розкривають значні можливості вебсервісу LearningApps.org для розробки інтерактивних вправ, реалізація яких у навчальному процесі сприяє зростанню мотивації здобувачів освіти, їх активізації в обговоренні проблем, здійсненню перенесення способів діяльності в нові умови тощо.

Тому сьогодні, коли проблема впровадження дистанційного навчання в освітній процес ЗЗСО є достатньо гострою, доцільно звернути увагу на освітні веб-сервіси, призначені для створення електронного дидактичного матеріалу; розглянути та описати основні можливості безплатного онлайн-ресурсу LearningApps.org, призначеного для створення інтерактивних вправ; розкрити особливості його використання на уроках української мови в ЗЗСО.

У сучасних умовах інформаційні ресурси зазнають значної еволюції. Виходячи з цього, змінюється саме ставлення до інформації як соціального явища. Web 2.0 – Інтернет другого покоління, який характеризується інтерактивністю, можливістю взаємодії користувачів та спрощеним використанням ресурсів. Сучасні інформаційні технології навчання забезпечують високий темп уроку, наочність подання матеріалу, можливість оперативного повернення до раніше вивченого.

Комп'ютерна підтримка уроків має позитивні наслідки, оскільки реалізується особистісно-зорієнтований підхід до навчання; формуються уміння учнів самостійно здобувати знання, обирати необхідний матеріал, аналізувати, зіставляти, обирати головне; розвиваються навички комп'ютерної грамотності.

Ця технологія розвиває не тільки учнів, а й учителя: робить його роботу приємною, успішною, результативною, полегшує працю, забезпечує професійне зростання.

Завдання сучасного вчителя – навчити учнів виявляти та використовувати можливості соціальних освітніх мереж для підвищення якості навчання та розвитку інформаційної компетентності.

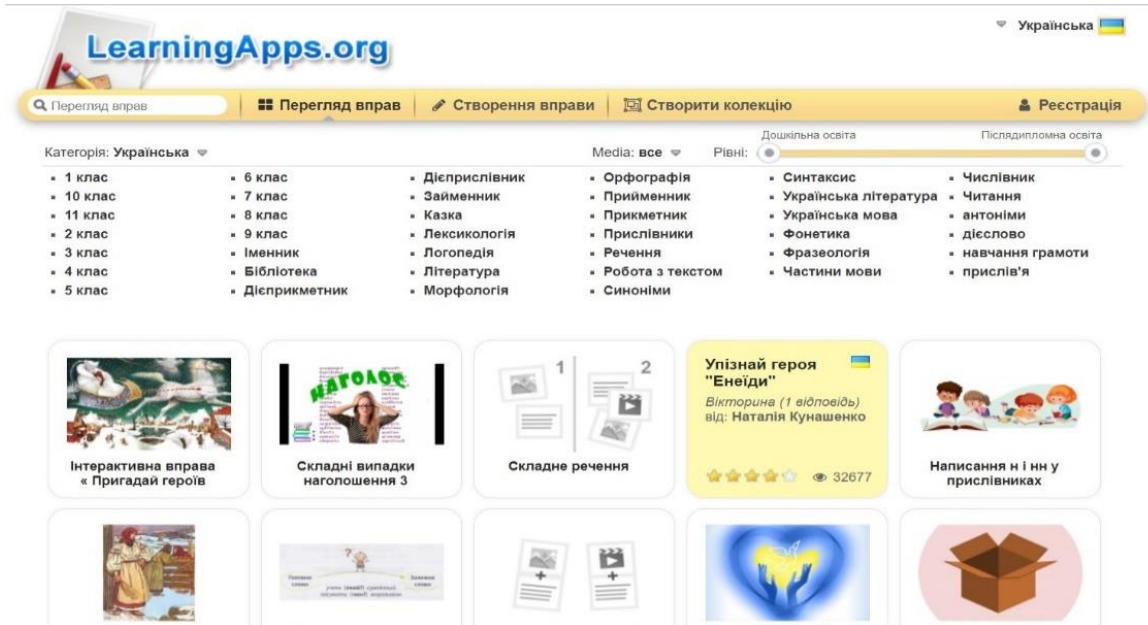
Варто зазначити, що досить зручним і простим у використанні є вебсервіс LearningApps.org, який було розроблено як дослідницький проект центру комп'ютерної освіти Педагогічного коледжу РН Верн (ін. Мікаель Хільшер, проф. Вернер Хартман) спільно з університетом м. Майнц (проф. Франц Ротляуф) та університетом ЦІ-Та/Герліц (проф. Крістіан Вагенкнехт) [4, с. 15].

Сервіс призначений для створення електронного дидактичного матеріалу. За допомогою LearningApps.org можна розробити інтерактивні завдання, що передбачають: знаходження відповідної пари; класифікацію; упорядкування; заповнення пропусків; встановлення послідовності; онлайн-ігри тощо.

З-поміж особливостей сервісу LearningApps.org виділяють такі:

- простий і доступний інтерфейс (у переліку мов інтерфейсу є українська);
- швидкість створення інтерактиву;
- можливість додавання фото- та відеоконтенту;
- моментальна перевірка правильності виконання завдання;
- можливість вбудовування завдання на сайти, блоги;
- можливість обміну інтерактивними завданнями;
- наявність додаткових інструментів для спільної роботи (голосування, чату, календаря, нотаток, дошки оголошень) тощо [4, с. 15].

Розглянемо особливості роботи з сервісом LearningApps.org під час дистанційного вивчення української мови у ЗЗСО. Для роботи з сервісом потрібна реєстрація. Позитивним є те, що, працюючи із сервісом, учитель української мови має можливість користуватися великою базою готових завдань, розроблених іншими педагогами до різних тем шкільного курсу української мови (див. скриншоти нижче).

Скриншот сторінки «Перегляд вправ»

Скриншот сторінки «Створення вправи»

Ці завдання можна використовувати під час власних уроків або ж редагувати їх чи створювати подібні.

Зареєструвавшись, можна розробляти авторські інтерактивні вправи. Сервіс містить шаблони завдань, які можна переглянути й обрати безпосередньо перед створенням власного дидактичного ресурсу.

Крім того, для кожного завдання можна встановити конкретні параметри, а саме: назву вправи, опис та формулювання завдання, додати аудіо та/або відео, підказки для учнів; текст, що буде з'являтися, якщо завдання розв'язане правильно тощо.

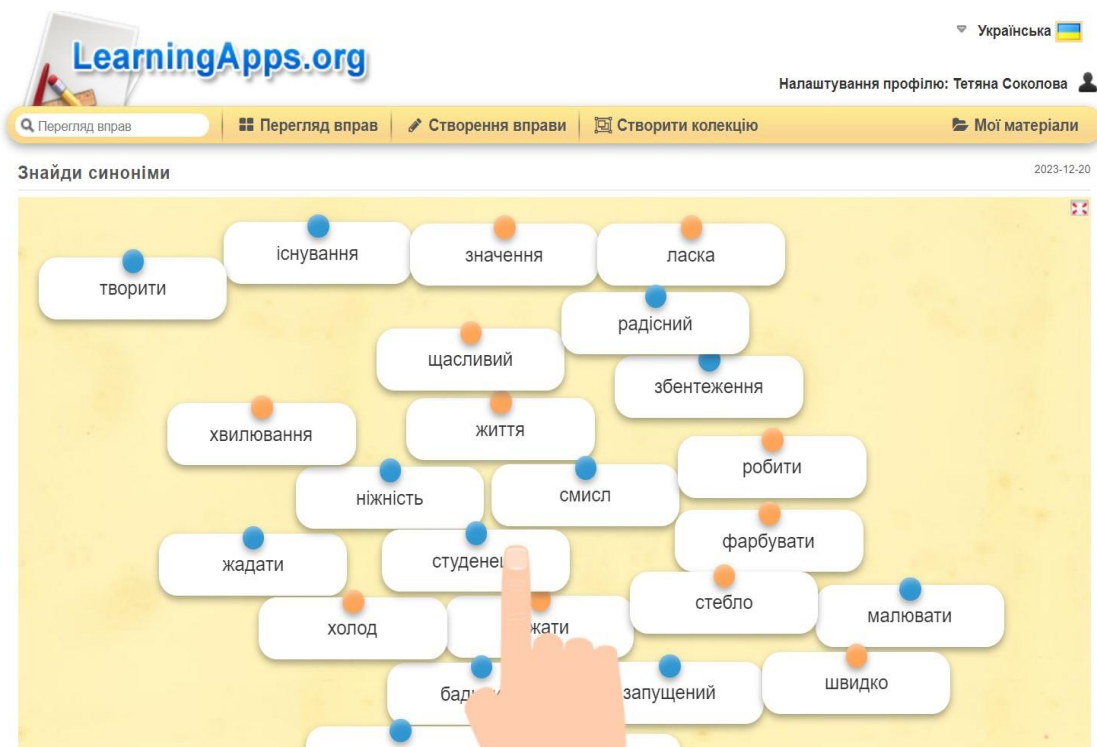
Дуже важливо, що користуватися створеними продуктами може кожний. Є можливість співпрацювати з колегами не тільки свого навчального закладу, але й усього світу. Учитель може працювати з групами учнів, швидко

створювати вправи на уроці, задавати домашнє завдання, отримувати гіперпосилання від учнів та перевіряти виконання завдань.

Процес створення вправ дуже простий та цікавий. Сервіс відкриває великі можливості для різноманітності дидактичних завдань. Створені завдання образні, барвисті й легко запам'ятовуються. Автори завжди мають можливість використовувати функцію «повернутись та виправити».

У технології створення інтерактивних завдань різних рівнів складності – вікторин, кросвордів, пазлів чи ігор – в додатку LearningApps.org використовується майже однаковий алгоритм дій, які потрібно виконати, що також є його беззаперечною перевагою.

За умов дистанційного навчання української мови в ЗЗСО впроваджуються в освітній процес різноманітні інтерактивні завдання, розроблені за допомогою вебсервісу LearningApps.org.

Вправа «Знайди пару»

The screenshot shows the LearningApps.org website interface. At the top, there is a navigation bar with the logo 'LearningApps.org', a language selector set to 'Українська', and a user profile 'Тетяна Соколова'. Below the navigation bar is a search bar and several menu items: 'Перегляд вправ', 'Перегляд вправ', 'Створення вправи', 'Створити колекцію', and 'Мої матеріали'. The main content area is titled 'ЗАПОВНІТЬ ПРОПУСКИ' and features a video player with a play button and a progress indicator '0:00/4:18'. Below the video player is a text box containing several words with empty boxes for missing letters: 'гали [] кий, прилу [] кий, калі [] тво, воя [] тво, збара [] кий, криворі [] кий, норве [] кий, запорі [] кий, убо [] о, товари [] кий, люд [] кий, брат [] кий, воя [] кий, пта [] о, хорти [] кий'.

Вправа «Заповни пропуски»

The screenshot shows the LearningApps.org website interface for a 'Classification' exercise. The navigation bar is identical to the previous screenshot. The main content area is titled 'Односкладні- двоскладні речення' and is divided into two columns: 'односкладні' and 'двоскладні'. The 'односкладні' column shows a ladybug on a daisy stem. The 'двоскладні' column shows purple bell-shaped flowers. A hand icon is pointing to a question mark above the text: 'Незабаром вони вже біля човна. (Гончар)'. A small question mark icon is also visible above the text.

Вправа «Класифікація»

Зазначимо, що вчитель може пропонувати учням самостійно створювати завдання, користуючись сервісом. Для цього достатньо застосувати посилання «Мої класи». Педагогу потрібно лише зареєструвати школярів, а сервіс автоматично згенерує пароль і логін кожному з них, після чого в учнів з'явиться доступ до власних сторінок і можливість розробляти власні завдання, які можна пропонувати виконати своїм однокласникам.

Отже, Web 2.0 – це той «інструмент», який надає вчителю простір для творчості. Працюючи з інтернет-ресурсами, педагог може організувати дослідницьку діяльність учнів, зорієнтувати в індивідуальному пошуку інформації, навчити оцінювати надійність різних інформаційних джерел,

створювати власні електронні продукти (малюнки, мультимедійні презентації, електронні моделі). Спираючись на власний досвід використання вебсервісу LearningApps.org в умовах дистанційного навчання української мови в ЗЗСО можна стверджувати, що його застосування сприяє розвитку в учнів мотивації та інтересу до вивчення української мови; самостійної пізнавальної діяльності; навичок мислення високого рівня; інтелектуальних умінь тощо.

Література

1. Гриценко В., Юстик І. Використання сервісу Google Classroom для управління освітніми процесами. URL: http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/konferentsiy/2015-10-06-06-17-54/sektsiia_4/3930-vukorystannya-servisu
2. Особливості дистанційного навчання URL: http://pidruchniki.com/1209061355085/pedagogika/osoblivosti_distantnoho_navchannya
3. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в навчанні: методика, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. VIP. 44. Київ: Вінниця: ТОВ Планер, 2016. С. 290–294.
4. Чабала Т.М. Створення вправ для інтерактивного навчання з використанням технології ВЕБ 2.0. Методичні рекомендації. Математика в школах України. 2018. № 34–36. С. 3–35.
5. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yakidopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>.

Талібов Олексій

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Круть О. В.**

м. Дніпро

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТІВ СФЕРИ МЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ментальність – (від лат. mens, mentis – розум, мислення, розважливність, образ думок, душевний склад) – сукупність соціально-психологічних установок, автоматизмів, звичок свідомості, що формують способи бачення світу, уявлення людей, що належать до психологічних установок, автоматизмів і звичок свідомості, що формують способи бачення світу та уявлення людей, які належать до тієї чи іншої соціально-культурної спільноти.

У сучасному гуманітарному знанні, слідом за В. В. Колесовим, ми розуміємо ментальність як «світогляд у категоріях і формах рідної мови, що з'єднують у процесі пізнання інтелектуальні, духовні та вольові якості національного характеру в типових його проявах» [1, с. 101].

Сфера ментальності розподіляється на «ключові поняття» або «ключові концепти», що мають високу смислову значущість, виконують символічну

функцію для великого семантичного комплексу та визначають смислові віхи. «Ключові концепти», як і «ключові слова», виступають як ядерні поняття, навколо яких зорганізовано цілі галузі знань. Концепти віддзеркалюють безперервну динаміку і розчленованість національного та групового світогляду, відмінності соціальної практики та духовної активності соціуму [2, с. 206].

За своєю внутрішньою формою в українській мові слово концепт виступає синонімом слова поняття: концепт є калькою з латинської *conceptus* – «поняття», від дієслова *concipere* «зачинати», тобто означає буквально «поняття, зачаття». Ю.С. Степанов розглядає концепт як згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини. І з іншого боку, концепт – це те, за допомогою чого звичайна людина сама входить у культуру і навіть впливає на неї. Іншими словами, концепт – основний осередок культури в ментальному світі людини [1, с. 100].

У мовній картині світу ментальні здібності людини представлені такими концептами, як розум та інтелект. Ці концепти описують одні й ті самі розумові та пізнавальні здібності людини; це близькі, але не зовсім ідентичні поняття. Розглянемо кожен із цих концептів окремо.

Розум. У тлумачному словнику цей іменник має значення «здатність людини мислити, основа творчого, розумного життя» [3].

РОЗУМ – РОЗУМОВА ЗДАТНІСТЬ: саме здатність думати й розуміти характеризується цим іменником.

Втрата розуму – це втрата цієї здатності, наприклад, втратити розум, зійти з розуму (втратити здатність думати).

РОЗУМ – РЕСУРС (обмін думками): набратися розуму, (не) вистачає розуму, вчити розуму, наставити на розум.

РОЗУМ – ОРГАН МИСЛЕННЯ: є глибока відмінність між розумом як органом, з одного боку, і душею та серцем – з іншого (розум із серцем не в ладу, розум із волею): з розумом не асоціюються жодні фізичні, зокрема больові відчуття. Можливо завдяки цьому, слово розум сприймається насамперед як позначення здатності.

Інтелект. У тлумачному словнику зафіксоване таке його значення: інтелект – розумова здатність людини, розум, рівень розумового розвитку. Виходячи з цього визначення, можна сказати, що глибина розумової діяльності, яка визначає розумові особливості, становить основу людського інтелекту. Інтелект як здатність реалізується за допомогою вміння пізнавати й мислити логічно [3].

Слід зазначити, що в мовній свідомості іменник інтелект асоціюється з якимось органом, з тілом, що підтверджується словосполученнями: розвивати інтелект, міць інтелекту, сила інтелекту тощо. Виділяють два кола вживань, пов'язаних із концептом інтелект. Це, по-перше, контексти, у яких маються на увазі розумові, інтелектуальні здібності загалом: ігри, що розвивають інтелект. По-друге, це контексти, у яких ідеться про добре розвинену здатність людини мислити творчо, здобувати принципово нове (зазвичай наукове) знання: потужний інтелект ученого. У цьому разі слово інтелект більше за обсягом,

складніше і віддалене від повсякденного, життєвого знання. Інтелект подібно до свого синоніма розум може мати якісну характеристику (наприклад, світлий розум, швидкий розум; потужний інтелект, могутній інтелект); ці синоніми можуть слугувати характеристикою конкретної людини.

Отже, кожен із розглянутих концептів посідає своє місце в системі уявлень про ментальну здатність людини. Як ми бачимо, немає принципової різниці між цими концептами, тобто одне замінюється або доповнюється іншим, проте між ними виокремлюються суттєві смислові відмінності.

Література

1. Іващенко В. Ментальна структура концепту. *Мова і культура*. Сер. «Філологія». 2003. Вип. 6. Т. 2. С. 100-108;
2. Іващенко В. Організація ментальності концепту. *Семантика мови і тексту*: Зб. статей. Івано-Франківськ, 2003. С. 202-208.
3. Тлумачний словник української мови. Харків: ФОЛІО, 2002. 543 с. URL: <https://slovnyk.ua/>.

Тарапата Єлизавета

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
аспірант кафедри української мови, спеціальності 011 Освітні педагогічні
науки
м. Київ

ВАРІАТИВНІСТЬ КОНСТРУКЦІЙ ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИСУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Питання експресивності завжди привертало увагу науковців, починаючи ще з ХХ століття. Вивчення виразності мови почалися ще в 50-х роках століття, але досі немає єдиної думки щодо її статусу та тлумачення. Експресивний синтаксис був і є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених зокрема Н. Гуйванюк, А. Загнітка, О. Чередниченка, І. Вихованця та ін. Експресивність як загальномовна категорія належить до важливих аспектів мовної системи та виявляється в одиницях на всіх рівнях мовної структури й стосується всіх сфер мови. Експресивні конструкції слугують засобом вираження емоцій, настрою, оцінок, намірів та інших психологічних аспектів мовця. Вони відображають не лише інформацію, але й почуття, ставлення та емоційний стан мовця. Синтаксична структура загалом залежить від відтворення емоцій та вияву додаткових сенсів крізь експресивність. Емоційний потенціал експресивного синтаксису загалом та експресивні конструкції зокрема дозволяють мовцю розкрити свої творчі інтенції та деталізувати опис змісту. У результаті використання таких конструкцій мовлення набуває експресивного та емоційного забарвлення [5, с. 16]. У процесі еволюції мовних систем їхнє функціонування характеризувалося економією мовних засобів. Тобто зміст сказаного повинен бути містким з точки зору переданої інформації й водночас зрозумілим попри наявність різноманітних скорочень. У розвитку мовних

систем економія досягалася шляхом збільшення інформативності речень та синтаксичних скорочень. Цей процес мовної еволюції дозволив передати широкий спектр формальних і семантичних відтінків у різних стилістичних групах.

Конструкції експресивного синтаксису виражаються в різноманітних мовних структурах, які надають мовленню емоційного забарвлення та експресивної сили. Варіативність конструкцій експресивного синтаксису в українській мові зумовлено:

- ситуаціями, у яких перебуває мовець: у неформальних розмовах мовці можуть використовувати більш емоційні вирази та ідіоми. Наприклад, замість «*Я щасливий тебе бачити!*», можна сказати «*Нарешті, ти тут!*». У формальних ситуаціях, таких як офіційні розмови або спілкування з незнайомими людьми, мовлення особи є більш стриманим та структура експресивного синтаксису не використовується активно;

- жанрами та типами текстів: мовні засоби залежно від жанру по-різному використовуються, задля досягнення певного емоційного ефекту. Наприклад, художній жанр твору передається через метафори, порівняння, уособлення, які є важливими та ключовими засобами в поезії, тоді як у прозі для створення опису світу та настрою твору використовуються різні стилістичні фігури і граматичні конструкції речень. Науковий жанр тексту може використовувати менш експресивні конструкції, оскільки вони спрямовані на передачу фактів та об'єктивної інформації;

- контекстом комунікації: мовлення, яке адресоване дітям та молоді, буде більш емоційно забарвленим та виразним, оскільки адресати більш відкриті до емоційного змісту, тоді ж мовлення, яке спрямоване на дорослу аудиторію або в офіційних ситуаціях, експресивний синтаксис мови може бути менш виразним;

- індивідуальністю мовця: кожна особа має власні уподобання та особливості мовлення. Хтось використовує більше метафор і порівнянь, хтось користується формальними конструкціями. Ця індивідуальність відображається в мові кожного мовця і сприяє її неповторності.

Отже, виявлено, що одним із головних аспектів експресивності є синтаксична структура мови, яка формує емотивно-конотативну функцію. Експресивність визначається мовною нормою, що встановлює стандарт виразності, але водночас є їй відхиленням від цих норм, бо проявляється як стилістична категорія, утворюючи структурні, семантичні та функціональні відмінності. Варіативність вживання експресивних конструкцій відображається в різних комунікативних ситуаціях, саме така варіативність збагачує мовлення, удосконалює навички красномовства.

Література

1. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.
2. Дудик П. Видільні речення в сучасній українській літературній мові.

Українська мова і література в школі. 1955. № 6. С. 10–15.

3. Загнітко А. П. Теоретична грамати́ка української мови : морфологія. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2011. 992 с.

4. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: для студ. філол. спеціальностей вищих навч. закладів. Київ : Вища шк., 2003. 462 с.

5. Мороз В. Я. Експресивний дискурс: синтаксичні засоби вираження: монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан–ЛТД», 2017. 106 с.

Федорченко Діана

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент **Муратова О.В.**

м. Дніпро

ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБКВЕСТУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Реалізація Концепції Нової української школи передбачає «наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій» [1] в освітньому процесі. Однією з таких технологій, що навчає шукати й знаходити потрібну інформацію, аналізувати й систематизувати її задля розв'язання поставлених завдань, є технологія вебквестів.

З-поміж сучасних методистів, які у своїх наукових працях приділяють значну увагу застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема й вебквестів, на уроках української літератури, варто назвати імена О. Харіної, І. Сокол, Л. Харлаш та ін.

На сьогодні у педагогіці існують різні тлумачення поняття «вебквест»: 1) проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються Інтернет-ресурси; 2) форма проведення уроку, спрямована на розвиток пошукової, пізнавальної діяльності здобувачів освіти шляхом використання ресурсів Інтернету; 3) дидактична структура уроку, у межах якої вчитель удосконалює пошукові навички учнів, окреслюючи параметри пошуку необхідної інформації та проміжок часу на її пошук.

З огляду на зазначене вище, розуміємо, що за таких обставин учитель перестає бути джерелом знань, а стає фасилітатором, який створює необхідні умови для самостійного пошуку й обробки інформації учнями. Це, в свою чергу, перетворює учнів із пасивних об'єктів на активних суб'єктів освітньої діяльності, сприяє підвищенню мотивації до навчання, усвідомленню рівня відповідальності за результати своєї діяльності, сприяє формуванню в них уміння працювати в команді, творчо виконувати поставлені завдання, самостійно приймати відповідальні рішення, критично мислити, допомагає вихованню ініціативності та лідерських якостей. Відтак застосування технології вебквесту забезпечує умови для самореалізації учнів у пізнавальній діяльності та особистісного самовизначення в сучасному інформаційному просторі загалом.

На думку Т. Яценко, результативність упровадження цієї освітньої технології в процесі вивчення літератури в школі визначається дотриманням певних психолого-педагогічних та методичних положень, а саме: а) урахування принципу адаптивності (відповідність програмного забезпечення комп'ютера індивідуальним можливостям учня); б) позиціонування вчителя як головного суб'єкта в системі організації пізнавальної діяльності учнів; в) використання комп'ютера як допоміжного засобу педагогічної та навчальної діяльності, важливого чинника активізації пізнавальної діяльності учнів на уроці літератури; г) умотивоване використання аудіовізуальних можливостей Інтернет-ресурсів для уникнення диспропорції в розвитку конкретного й абстрактного мислення учнів-читачів; ґ) оптимальне застосування ІКТ на різних етапах вивчення навчального матеріалу; д) урахування суб'єкт-суб'єктного принципу навчання літератури; е) раціональне поєднання індивідуальних і групових форм роботи; є) застосування інтерактивних форм і методів у процесі вивчення літератури; ж) інтенсифікація навчальної діяльності учнів під час виконання різних видів навчальних завдань; з) забезпечення психологічного комфорту учнів у процесі роботи з комп'ютером [7, с. 272-273].

Варто пам'ятати, що основним об'єктом вивчення на уроці літератури є художній текст та осягнення учнями його образних компонентів, тож застосування технології вебквесту повинно сприяти цьому. На думку А. Ситченка, «побудова вебквестів в умовах технологізованого навчання літератури має спиратися на основні дидактичні принципи навчально-технологічної концепції шкільного літературного аналізу» [3, с. 132-138].

Сучасними дослідниками розроблена орієнтовна структура вебквесту: - вступ (визначення ролі кожного з учасників, план роботи, огляд усього квесту); - ключове завдання задля досягнення результату самостійної роботи (актуалізуються окремі питання та загальна проблема, що потребує розв'язання); - список інформаційних ресурсів, необхідних для виконання завдання (друковані джерела, компакт-диски із відео- та аудіоматеріалами, адреси вебсайтів); - опис етапів самостійної роботи учасників вебквесту; - критерії й параметри оцінювання вебквесту; - презентація результатів виконаної роботи; - висновок (підсумок досвіду, отриманого учасниками вебквесту); - оцінювання результатів.

На думку О. Мхитарян, «методичними умовами оптимального застосування вебквестів у шкільному курсі української літератури є: – урахування специфіки вивчення предмета літератури, що безпосереднім об'єктом для опрацювання під час проведення веб-квестів визначає текст художнього твору; – дотримання відповідності вікових психо-розумових особливостей учнів та їхніх індивідуальних можливостей програмному забезпеченню комп'ютера; проектування вебквестів із опорою на основні дидактичні принципи навчально-технологічної концепції шкільного літературного аналізу та розроблену дослідниками орієнтовну структуру вебквесту; – виправдане логікою навчального процесу застосування вебквестів

на різних етапах вивчення художнього твору; – раціональне поєднання індивідуальних і групових форм роботи та різних видів завдань, доцільних під час проведення літературних вебквестів; – оптимальна взаємодія нетрадиційного вивчення літератури на основі вебквестів із засобами традиційного навчання; – оптимізація системи оцінювання літературних вебквестів завдяки рекомендованим критеріям; – забезпечення психологічного комфорту учнів у процесі роботи з комп'ютером» [2, с. 79-80].

Аналіз наявної науково-методичної літератури з проблеми дозволяє визначити такі особливості технології застосування вебквестів на уроках української літератури: - спрямованість на розвиток пізнавальної, пошукової, самостійної або групової діяльності здобувачів освіти у мережі Інтернет; - наявність елементів рольової гри, інтерактивний характер; - спонукання школярів до пошуку нового значного обсягу інформації, поглиблення, розширення інтеграція знань; - форма гіпертексту, презентації чи вебсайту; - орієнтовна структура та етапність реалізації; - короткочасність або довгостроковість; - виконання ролі засобу індивідуалізації, диференціації та нетрадиційного навчання; - спрямування на формування ключових компетентностей самонавчання й самоорганізації, роботи в групах, уміння розв'язувати проблемні ситуації, здатності до публічних виступів; - сприяння удосконаленню навичок інформаційної діяльності школярів, формуванню позитивного емоційного ставлення до процесу пізнання, підвищенню мотивації навчання та якості засвоєння знань із предмета, формуванню загальнонавчальних умінь оволодіння стратегією засвоєння навчального матеріалу, розвитку творчого потенціалу, лідерських якостей, конкурентності та навичок колективної роботи.

Узагальнюючи зазначене вище, доходимо висновку, що технологія вебквестів є сучасною та перспективною, має ряд переваг і заслуговує на широке впровадження в освітньо-виховний процес.

Література

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf/>.
2. Мхитарян О., Олійник О. Особливості використання технології вебквесту на уроках української літератури. *Педагогічний вісник*. 2018. № 4 (63). С. 75-81.
3. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу: монографія. Київ : Ленвіт, 2004. 304 с.
4. Сокол І. «'Вебквест' як інноваційний метод формування творчої особистості». URL: <https://prezi.com/tf7lzsyfhd09/presentation/>.
5. Харіна О.О. Вебквест як сучасна технологія навчання на уроках літератури. URL: http://www.confcontact.com/2013-rol-ukrainovedeniya/6_harina_web.htm3.
6. Харлаш Л.М. Технологія «Вебквест» у методичному арсеналі сучасного вчителя. URL: <http://mk.osvita-dnepr.com/vprovadzheniya->

innovatsijnikh-tehnologij/26tehnologiya-veb-kvest-u-metodichnomu-arsenali-suchasnogo-vchitelya.

7. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.

Фролова Інга,
викладачка української мови та літератури
Державний навчальний заклад «Бахмутський центр
професійно-технічної освіти»

ПОРІВНЯЛЬНА МОДЕЛЬ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ДІМ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Концепт «ДІМ» перебуває у центрі уваги різних дисциплін: соціології (В. Козирьков), семіотики (Л. Невська, Т. Цив'ян), психології (З. Фрейд), історії, міфології, культурології (Ф. Брокгауз, Б. Мілічіч). У лінгвокультурній концептології ДІМ, репрезентований фразеологічними засобами англійської мови, розглядається як макростноконцепт, що складається з концептів «HOUSE» і «HOME» (С. Чернобай). Концепт «ДІМ» є одним із найголовніших для всього людства й для української ментальності зокрема. Наша мета полягає у створенні порівняльної моделі репрезентації концепту «ДІМ» в українській та американській лінгвокультурах.

Для репрезентації концепту «ДІМ» в українській лінгвокультурі звернемося до академічного тлумачного словника української мови й з'ясуємо вихідні прямі лексичні значення слова дім: 1) будівля, призначена для житла або для розміщення різних установ; будинок; 2) приміщення, в якому живуть люди; житло; 3) приміщення, люди, що в ньому живуть, та їх господарство.

Переносні лексичні значення слова дім в академічному тлумачному словнику української мови представлені наступним чином: 1) про сім'ю або людей, що живуть в одному приміщенні; 2) *рідко*. монархи одного роду, що послідовно замінювали один одного; 3) *заст.* Божий дім – церква; 4) дім розпусти; публічний дім – у капіталістичному суспільстві – будинок, де живуть і приймають відвідувачів проститутки; 5) *заст.* жовтий дім – лікарня для психічнохворих [1, с. 306].

Отже, ми можемо визначити п'ять ключових значень концепту «ДІМ» в українській лінгвокультурі:

1. Будинок, в якому живуть люди.
2. Будинок, в якому людина почувається затишно й захищено.
3. Родина, люди, що проживають спільно.
4. Дім, де людина народилася та провела своє дитинство.
5. Будівля, призначена для житла або розміщення різних закладів і установ.

Порівнюючи концепт «ДІМ» в українській лінгвокультурі з концептом

«ДІМ» в американській лінгвокультурі, слід зауважити, що часткова синонімія лексем-полісемантів *house* (п.) і *home* (п.) призводить до формування понятійного дублета, який покладено в основу цього концепту. Але тут слід брати до уваги, що і в українській лінгвокультурі існують лексеми *дім* і *будинок*, які лінгвістика трактує як складні випадки українського слововживання. Так, іменник *будинок* має значення «будівля» або «приміщення державної, громадської, торговельної, наукової, культурно-освітньої установи, закладу». Вживається зі словами: (будинок) інвалідів, відпочинку, побуту тощо. Іменник *дім* найчастіше виступає у значенні «квартира», «сімейне вогнище», «родина», «господарство, що ведуть мешканці». Таким чином, ми можемо припустити, що в обох лінгвокультурах наявні понятійні дублети.

За узагальненими даними словників [2, 3] ми можемо виділити наступні концептуальні полісемічні значення лексеми *home*, різні лексико-семантичні варіанти якої профілюються у межах трьох доменів: 1) Місце знаходження людини – житло людини; організація, яка здійснює певний вид діяльності; 2) Місце знаходження рослини чи тварини; 3) Місце знаходження неживого об'єкта. Зауважимо, що концептуальні полісемічні значення лексеми *house* репрезентовано у межах чотирьох доменах: 1) Місце знаходження людини; комерційна організація; адміністративний орган; заклад; 2) Місце знаходження тварини; 3) Місце знаходження неживого об'єкта; 4) Музика.

Здійснений нами аналіз мовної реалізації вищезгаданих концептів репрезентуємо у вигляді концепту «ДІМ», структурні елементи якого складатимуть наступні зони: 1) ядро; 2) приядерна зона; 3) периферія. Звернемо увагу на рис. 1.

рис. 1

Створена нами порівняльна модель репрезентації концепту «ДІМ» в українській та американській лінгвокультурах, дає змогу говорити про те, що мовна реалізація досліджуваного концепту відбувається насамперед на семантичному рівні: концепт становить поєднання кількох семантичних полів, які у своїй єдності становлять лінгвокультурний мегасмисл. Імена концепту, що розкривають основні концептні значення утворюють ядро концепту «ДІМ» в

українській та американській лінгвокультурах. Так, усі п'ять вищезгаданих концептних значень «ДІМ» в українській лінгвокультурі можна умовно поділити навпіл: дім як матеріальний об'єкт, тобто те, що в американській лінгвокультурі має назву *house*, і дім як духовна сфера життя людини – *home*. Дім як споруду з певним функціональним призначенням репрезентують іменники *будинок, будівля, дім, квартира, кімната, помешкання, споруда, хата*. Іменники *житло, оселя, домівка, родина, рід* втілюють семантику дому як родини, сімейного притулку, захисту. Такі назви, як *обійстя, господи, маєток, подвір'я, садиба* позначають приміщення, в якому живуть люди та їхнє господарство. Обидва концепти «HOUSE/HOME» в американській лінгвокультурі мають у своїй структурі когнітивний шар, утворений шляхом метонімічного перенесення ядерного значення і позначають «групу людей», проте для концепту «HOUSE» – це група людей, які проживають в одному будинку, тобто знаходяться у просторовій близькості один до одного; для концепту «HOME» – це група людей, які проживають в одному будинку і знаходяться в спорідненій, емоційній, психологічній близькості один до одного.

Приядерну зону концепту «ДІМ» можна розглядати у трьох напрямках. Перший – це взаємини дому і його мешканців, це номінація людей за їх відношенням до певного дому. Другий – це дім із середини, його внутрішня будова, дім як організм і як структура. Третій – це будинок зовні, тобто різновиди дому за функціональними, соціальними і психологічними критеріями.

Розгалужену периферію концепту утворюють семантико-стилістичні синоніми, які є рідковживаними та застарілими лексемами, фразеологічними одиницями, авторськими неологізмами, художніми тропами тощо. Слід відзначити, що зображені на рис.1 дефініції слів *дім* і *house/home* інтегральні та диференційні лексико-семантичні варіанти. Так, диференційним лексико-семантичним варіантом буде *батьківщина*, усі інші – інтегральні. Проте, тут слід зауважити, що вони є інтегральними в межах єдиного концепту «ДІМ». Так можна говорити, що варіанти диференціюються у тій чи іншій приналежності до трьох зон концепту (ядро, приядерна зона, периферія), в залежності від загальнолюдських, національних та особистісних смислів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у порівняльному вивченні концепту «ДІМ» на основі фразеологічного корпусу неблизькоспоріднених мов, що внесе значний вклад у розвиток лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики та в рішення проблем, пов'язаних із міжкультурною комунікацією.

Література

1. Словник української мови: в 11 т. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т. 2. С. 306.
2. Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow Pearson Education Ltd., 2000. 1668 p.
3. Longman Dictionary of English Language and Culture. Filth Impression with corrections. England, 2002. 1568 p.

Хричикова Вікторія

Горлівський інститут іноземних мов

Науковий керівник – канд. іст. наук, доцент Муратова О. В.

м. Дніпро

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В РОМАНІ МАРІЇ ТКАЧІВСЬКОЇ «ОБЕРЕЖНО, ДІТИ!»

Література для дітей – це перше уявлення про світ навколо, яке отримує дитина на шляху свого становлення як особистості. Література стає одним із основних агентів впливу на формування гендерної ідентичності дитини, оскільки в процесі читання/слухання книги, паралельно з дешифруванням прихованого змісту твору, дитина свідомо або несвідомо отримує безмежний матеріал для виховання/самовиховання, зокрема й гендерного.

Занурюючись у світ вигаданих персонажів, юнаки й дівчата, розум яких ще не здатний до всебічного об'єктивного аналізу побаченого, почутого або прочитаного, можуть переймати модель поведінки авторитетних або успішних на їх погляд людей, гендерні стереотипи тощо.

Читаючи дебютний роман сучасної української письменниці Марії Ткачівської «Обережно, діти!», ми занурюємося в світ пригод міського хлопчика, який, будучи від природи допитливим і кмітливим, намагається пізнати і зрозуміти світ дорослих.

У творі можна побачити розповсюджені гендерні стереотипи, як-от: лише дівчата ходять з довгим волоссям, а для хлопця це неприйнятно: *«відверто кажучи, мені не подобалося, що в мене... довге, мов у дівчинки, волосся»*; чоловіки не показують свої емоції, а тим паче не плачуть, бо плачуть лише дівчата: *«Навіть хотів закричати з розпачу, та стримався. То лиш дівчата розпускають нюні»*, *«А плакати будеш? – Хіба я дівчинка?»*, *«Що не зробиш заради дівчат? Почнуть зараз нити й плакати!»*, *«Коли я присів, відчув, що сиджу на їжаку. Мене добряче запекло, але про це не сказав нікому. Я ж не дівчинка»*.

На прикладі головного героя – Марка та його старшої сестри – Софійки можна побачити, що Софійку зображено як більш легковажну й таку, що думає лише про хлопців, вечірки та красиві вбрання: *«У мене є сестра Софійка... Їй тепер дванадцять, і тільки хлопці в голові»*, *«Зате знаю, що на вечірці буде Тарас із 8-А, і що Софійка зараз буде приміряти свою вишневу блузку, потім – голубу й рожеву. Що в неї – тупі штани, які мама купила місяць тому, і що вона взагалі не має в що одягнутися»*; натомість Марку приписуються такі «чоловічі» риси, як стриманість, відповідальність, кмітливість, розум, його цікавлять комп'ютер, машинки, літаки, він мріє про власний будинок і хоче стати справжнім чоловіком: *«Моє улюблене заняття – комп'ютер. Ще я хочу мати власний будинок... Із подвір'ям і величезною гойдалкою»*, *«Я вирішив не втручатися. Хоча все залишив під контролем. Мало що: це в шостому класі заміж вийде»*, *«Ми щодня ходили з дідом до іграшкової крамниці, і дід дарував*

мені гоночні машинки», «Дід дістав із полиці товстелезну книжку «Літаки і їх конструкції». Мої пальці прилипили до книжки. Я гортав сторінку за сторінкою. – От якби у мене був такий!».

Також у тексті можна побачити уявлення хлопчика щодо «жіночих» та «чоловічих» справ: «...а от хореографія – то не для мене. Хай стрибає собі з дівчатками, які саме для цього народилися. А хлопцям треба чогось серйознішого. Наприклад, бокс чи футбол», «...завжди виходив з хати, коли мама міняла підгузки. «Це не чоловіча справа», – повторював я, і зі мною не сперечався навіть тато», «– Бееее, і як це чоловіки п'ють?! – Ви, жінки, не розумієтеся на таких справах...», «До весілля я вирішив не готуватися. Навіть нічого не приносив і особливо не брав участі в підготовці: зрештою, це жіноча справа», «Ми посадили маленьку Катрусю в машину.... Вона сиділа, як лялька. Швидше Анжеліна Джолі, а не гонщик авторалі. Не мій смак. Коли я дивився на неї, розумів, що машини – то не жіноча справа», «Шкода, що Лінка не народилася семимільярдною. Їй би подарували шестиядерний геймерський комп'ютер із відеокартою на два гігабайти, з процесором ІНТЕЛ і жорстким диском на два терабайти, та джойстик за вісімдесят вісім гривень. Оскільки дівчата в цих справах не дуже, усе б перейшло мені в спадок».

Марко на прохання Лінки спробувати порибалити відповів, що: «Це не жіноча справа», на що дідусь відповів: «Ви зараз мені всю рибу розженете... Давайте, цю чоловічу роботу я зроблю сам».

Також під час роботи на дідовому городі всією компанією було показано, як вправно дівчата впоралися з цим завданням, натомість хлопці працюють повільніше і не так якісно: «Здається, це все таки жіноча робота, – спробував виправдатися я».

Можна побачити у тексті й гендерні стереотипи, що стосуються вибору кольорів. Так, наприклад, Марко наголошував, що має парасольку і «вона – хлопчача, бо зелена. Якби була дівчача, була б червона або рожева».

Коли молодша сестричка Марка Лінка плакала та вередувала, хлопчик: «вирішив показати їй Софійчину блузку», бо «всі жінки реагують на шмаття. І справді, це спрацювало».

Також Марко має певні упередження щодо жінок: «У жінок завжди хибна уява про чоловічі наміри», «Дід Мартин – величезний і завжди веселий. Баба Марина – маленька і любить командувати. Що лиш скаже – дід відразу робить. Я б не хотів мати таку жінку. Я б хотів, щоб у мене все було навпаки. Я кажу, а вона все робить. Клас!», «Жінки часто перебільшують і кажуть, що в усьому винні чоловіки», «треба купити дві банки протеїнів і ще якоїсь там анаболіки (я таке слово по телевізору чув) і підживити трохи біцепси. Жінки таке люблять», «Жінки! Хіба їм догодиш!».

Дід Орко розповідав хлопчику про «десять таємниць чоловічого успіху», де: «Перша таємниця – сила. Чоловік завжди сильніший від жінки і не повинен це показувати», і наголошував на тому, що: «Жінки завжди добиваються свого. Чоловіки мають бути пильні, щоб їх не перехитрили...Але про це не треба розповідати жінкам. Таємниця!». Також: «Жінкам треба прощати» бо

«чоловік – дужчий...Він тільки про це не каже жінці. Жінка – слабка істота, вона тільки не хоче цього визнати.... Чоловік часто мудріший від жінки, але цього їй не показує». Наступна таємниця полягала в тому, що: «чоловік – фундамент і має завжди нести відповідальність за родину... Відповідальність – то чоловіча справа!», «Стриманість і відсутність паніки», «Чоловіки повинні мати очі, щоб їх не перехитрили жінки».

Узагальнюючи викладене вище, доходимо висновку, що дитяча література може бути ретранслятором стереотипів, особливо гендерних, які впливають на уявлення про суспільні ролі хлопчиків та дівчат. Зауважимо, що улюблені твори можуть мати значний вплив на майбутній спосіб життя дитини, зокрема, через ідентифікацію з улюбленими літературними персонажами.

Література

1. Качак Т. Б. Сучасна українська дитяча література: аспекти гендерної інтерпретації. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія «Лінгвістика і літературознавство»*: міжвуз. зб. наук. ст. 2009. Вип. XX. С. 425–436.

2. Кизилова В.В. Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс. Специфіка моделювання гендерних стереотипів у літературі для дітей та юнацтва: навчально-методичний посібник для студ. вищих навч. закл. Старобільськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 236 с.

3. Ткачівська М. Обережно, діти! : роман. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 240 с.

Шевченко Юлія,
викладач кафедри української філології,
Тітова Ольга,
канд. філол. наук, доцент
Горлівський інститут іноземних мов
м. Дніпро

МОТИВАЦІЙНІ ТРИГЕРИ В ОСВІТІ: КОНЦЕПЦІЯ ТА ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ

З огляду на суспільно-політичні події в Україні, цифровізацію всіх сфер людського життя нагальним постає питання пошуку інноваційних методів та прийомів підвищення мотивації, які б відповідали вимогам сьогодення й психологічним особливостям школярів нового покоління. Сучасні діти обожають гаджети, захоплюються соціальними мережами, створюють власні медійні продукти, відкриті до експериментів, але водночас їм притаманні пасивність, апатичність, тривожність. Завдання вчителя – створити умови, за яких учням було б комфортно здобувати знання, удосконалювати необхідні навички й компетенції, розвивати свої творчі здібності. На допомогу педагогу приходять тригери, підготовлені за допомогою різноманітних застосунків та платформ.

Розвиток змішаного й онлайн-навчання зумовив зміни в освітній парадигмі, зокрема й щодо добору засобів підвищення пізнавальних інтересів учнів, адже частину знань діти почали здобувати самостійно за допомогою електронних ресурсів.

Незважаючи на низку переваг, зокрема гнучкість, індивідуалізацію, інтерактивність, прозорість системи оцінювання змішане навчання має і свої нюанси. По-перше, зменшується особистісна взаємодія між учителем та учнями, дітей поміж собою, що може викликати почуття ізольованості. По-друге, існує висока ймовірність низької самодисципліни школярів та відсутності зовнішнього контролю. По-третє, недостатня готовність працювати з цифровими інструментами, проблеми зі здоров'ям через тривале перебування за комп'ютером тощо [9, с. 477-478].

Зазначені недоліки впливають на зниження навчальної мотивації, саме тому, на нашу думку, доцільним є застосування мотиваційних тригерів.

Поняття «тригер» є широкоживаним у психології й маркетингу та позначає «пускові гачки», які непомітно впливають на емоції, підштовхують людину до певних дій [1]. Добір тригерів відбувається з урахуванням цільової аудиторії, її психологічних особливостей, тому педагогам варто зважати на вік, здібності й інтереси школярів, їхній життєвий досвід, темп роботи. До того ж для створення тригерів існує низка застосунків та платформ, наприклад, Canva, Mind Meister, Padlet, Word Art, Word Wall, Learning.Apps.

Кожен із мотиваційних тригерів має свої додаткові функції, особливості створення та використання. Скажімо, онлайн-платформу графічного дизайну під назвою Canva можна застосувати для підготовки презентацій, афіш, листівок та іншого візуального контенту, який може бути корисним для підвищення інтересу учнів. Наприклад, для повторення біографії Лесі Українки діти можуть самостійно дібрати факти з життя письменниці, спираючись на листівку з QR-кодом, розроблену завчасно вчителем.

Ще одним засобом підвищення мотивації учнів є ментальні мапи та інтерактивні дошки, створені за допомогою таких застосунків, як, наприклад, Mind Meister та Padlet. Вони не лише дозволяють краще зорієнтуватися у великій кількості інформації, але й усвідомити зв'язки між різними явищами та процесами, що, звісно, активізує пізнавальний інтерес дітей, стимулює логічне мислення.

Чудово мотивують та розвивають асоціативне й логічне мислення, спрощують запам'ятовування хмари слів і дидактичні картки за темою уроку. Серед популярних сервісів для генерування хмар слів – Word It Out, Word Cloud Generation та Word Art. Підготувати дидактичні картки допоможе Quizlet. Перевагою цього сервісу є наявність семи режимів роботи, серед яких – дві гри. А ще користувач може сортувати власні дидактичні матеріали, створювати теки для різних дисциплін і тем.

Онлайн-ігри стали невід'ємною частиною життя кожної дитини, тож якщо учні їх так любляють, чому б не перетворити навчання на гру?

Гейміфікація – це процес поширення гри на різні сфери освіти, який

дозволяє розглядати її і як метод навчання, і як форму виховної роботи [5, с. 251]. При цьому доречними є впровадження окремих ігрових елементів у перебіг уроку, повноцінна розробка вивчення однієї чи кількох тем у вигляді безперервного вебквесту.

Серед інструментів впливу для підняття внутрішньої мотивації здобувачів освіти за допомогою гейміфікації найбільш цікавими є Word Wall, Learning.Apps і Classcraft.

Word Wall – це сервіс для створення онлайн-ігор, а також завдань, які легко зберегти у вигляді PDF-файлу та роздрукувати для проведення самостійних і контрольних робіт. Він пропонує низку шаблонів різного призначення: «Вікторина», «Колесо фортуни», «Випадкові карти», «Сортування за групами», «Анаграма», «Відкрийте коробку», «Пошук слова» та багато іншого. Наприклад, під час вивчення творчості Лесі Українки розподілити завдання між учнями дає змогу «Колесо фортуни».

Освітня платформа Classcraft надає можливість створити повноцінний вебквест на основі фентезі та є найбільш ефективною під час опрацювання творів із пригодницькими або міфологічними елементами («Енеїда» Івана Котляревського, «Дорогою ціною» Михайла Коцюбинського, «Мандрі Гуллівера» Джонатана Свіфта, «Острів скарбів» Роберта Льюїса Стівенсона).

Вебквест – це «гачок» розвитку навичок життєстійкості, адже поетапне проходження довгого ігрового шляху виховує такі риси, як наполегливість і цілеспрямованість.

Натепер діти проводять дуже багато часу в соціальних мережах, переглядають фото- та відеоматеріали, публікують і поширюють різноманітну інформацію, переписуються з однолітками. Проте Instagram, TikTok й інші застосунки створені не лише для спілкування та розваг, але й для навчання. При цьому діяльність учнів може бути різноманітною: ведення сторінки відомого вітчизняного або зарубіжного письменника, підготовка дописів із нагоди державних свят, запис коротких відео на різноманітні теми. Подібні завдання стимулюють розвиток загальнонавчальних умінь та навичок, критичного й креативного мислення.

Справжнім освітнім трендом цього року став ChatGPT, адже він є корисним для генерації ідей для заняття, створення вправ, підготовки різноманітних дидактичних матеріалів тощо.

Використання штучного інтелекту в освітньому процесі має кілька цінних переваг. По-перше, ChatGPT сприяє підвищенню мотивації учнів, адже дає відповіді на різноманітні запитання, пояснює складні концепти або пропонує приклади для кращого розуміння матеріалу. По-друге, допомагає школярам удосконалити навички письмового спілкування, оскільки для отримання відповіді важливо ставити чіткі запитання й точно висловлювати свої думки. По-третє, надає додаткову підтримку дітям із різними стилями навчання. Зауважимо, що штучний інтелект ніколи не замінить роботу людини, взаємодію з реальними педагогами та співрозмовниками. Варто застосовувати його як доповнення до традиційних методів навчання для більш ефективного засвоєння

матеріалу. Наприклад, під час опрацювання поезії «Contra spem spero!» діти запитують штучний інтелект щодо ідей її візуалізації, а потім разом обговорюють і втілюють найкращі в життя.

Отже, мотивація відіграє важливу роль в освітньому процесі, особливо в умовах змішаного й онлайн-навчання. З метою підвищення інтересу учнів до тієї чи іншої дисципліни педагог може використовувати різноманітні тригери, як-от: презентації, листівки, ментальні мапи, інтерактивні дошки, хмаринки слів, дидактичні картки, онлайн-ігри, відео- та кіноматеріали, психологічні тести, онлайн-опитування тощо. При цьому варто пам'ятати, що вчитель має застосовувати їх тільки як допоміжні ресурси, обов'язково дотримуватися запланованої поетапності роботи та готувати завдання відповідно до мети уроку.

Література

1. Вісім психологічних тригерів, які допоможуть підвищити продажі. *AG Marketing*. URL: <http://surl.li/iubld> (дата звернення: 05.07.2023).
2. Галаєвська Л. Роль мотивації навчальної діяльності у розвитку комунікативних умінь учнів на уроках української мови. URL: <http://surl.li/ijxtk> (дата звернення: 05.07.2023).
3. Методичний путівник Нової української школи: мовнолітературна освітня галузь: збірник науково-практичних матеріалів / Т. Байдаченко, С. Гарна, О. Головіна, Т. Попова, І. Ціко, І. Шингоф, В. Щербатюк та ін. ; за заг. ред. І. Ціка. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 215 с. URL: <http://surl.li/jbbpf> (дата звернення: 02.08.2023).
4. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, наукова бібліотека ; уклад. : Грущенко С. І. ; вступ. ст. та бібліограф. ред. Неудачиної Т. І.; відп. ред. Коробкіна О. Г. Харків : ХНПУ, 2019. 40 с. URL: <http://surl.li/hnuez> (дата звернення: 05.07.2023).
5. Переяславська С. О. Гейміфікація як сучасний напрям вітчизняної освіти / С. О. Переяславська, О. О. Смагіна. *New Pedagogical Approaches in STEAM Education : Electronic Scientific Professional Journal Open Educational Environment of Modern University*. 2019. Special Edition. P. 250-260. URL: <http://surl.li/ljqng> (дата звернення: 12.07.2023).
6. Тренінги з популяризації робітничих професій, Луцьк, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Волинській області, 2020. 147 с. URL: <http://surl.li/kmcfb> (дата звернення: 26.08. 2023).
7. Чернишова С.В. Використання відеоматеріалів на уроках української мови та літератури під час дистанційного навчання. *Сучасна освіта: методологія, теорія, практика. V Всеукраїнська науковопрактична конференція (з міжнародною участю) (31 травня 2022 року / 1 січня 2023 року)*. Дніпро: Акцент ПП. 2022. С. 201-204. URL: <http://surl.li/jifhf> (дата звернення: 22.07.2023)
8. Чернявська А. Маленькі секрети мотивації навчальної діяльності на уроках української мови та літератури. *На Урок*. URL: <http://surl.li/ijxyu> (дата звернення: 05.07.2023).

9. Шелестов Л. В. Переваги й недоліки змішаного навчання у початковій школі. *EDITORIAL BOARD*. 2021. С. 487-489. URL: <http://surl.li/iub1q> (дата звернення: 05.07.2023).

**Шлапаков Олег,
Радіонова Тетяна**
Горлівський інститут іноземних мов
м. Дніпро

ТЕКСТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК

У сучасному освітньому середовищі велика увага приділяється розвитку мовленнєвих умінь та навичок учнів, враховуючи їхню важливу роль у формуванні всебічно розвиненої особистості. Одним із ключових аспектів цього процесу є текст як складова, що визначає ефективність комунікації та розуміння мови. Відомо, що текст – це є складна система, що несе інформацію, сприяє розвитку критичного мислення та забезпечує високий рівень мовленнєвої компетентності. Саме через вивчення структури, особливостей та правил використання тексту учні розвивають навички аналізу, синтезу та тлумачення інформації. Розуміння механізмів функціонування тексту допомагає вдосконалювати мовленнєві вміння, що є надзвичайно важливим у сучасному світі. Вивчення впливу тексту на формування мовленнєвої компетентності стає необхідною ланкою в удосконаленні якісної освіти та підготовці нового покоління мовців для активної участі в сучасному суспільстві.

Дослідження у галузі лінгвістики тексту та мовленнєвих жанрів представлені в працях Тен Ван Дейка, О. О. Селіванової, А. Р. Габідуллої, Ф. С. Бацевича, Дж. Свейлза, М. І. Пентилюк, М. О. Гвенцадзе та багатьох інших.

Актуальність цього дослідження визначається необхідністю виокремлення ключових аспектів впливу тексту на розвиток мовленнєвих умінь і навичок учнів. Дослідження тексту як основи формування цих умінь допомагає впроваджувати нові педагогічні стратегії, спрямовані на вдосконалення мовленнєвої компетентності та підготовку особистості до викликів сучасного інформаційного світу.

Мета дослідження полягає в розгляді значення тексту в процесі формування мовленнєвих умінь та навичок учнів. Основні завдання статті включають аналіз структурних та лінгвістичних аспектів тексту як засобу комунікації; виявлення впливу вивчення тексту на розвиток критичного мислення, уміння аналізу та інтерпретації інформації; висвітлення сучасних методик та підходів до викладання та вивчення текстової структури з метою підвищення мовленнєвої компетентності учнів.

Формування мовленнєвих умінь і навичок учнів пов'язане зі спеціальними завданнями навчання української мови в школі, а саме з формуванням мовної, комунікативної та лінгвістичної компетентностей учнів. Задля формування зазначених компетентностей необхідно розв'язати проблему поєднання знань учнів про мовну систему та формування мовленнєвого розвитку, тобто необхідна реалізація мовного матеріалу через мовленнєву діяльність учнів. Для оволодіння мовленням у достатньому обсязі необхідно активізувати засоби мови в різних формах їх прояву, засвоїти механізми мовлення, які можуть бути засвоєні тільки в практичній діяльності: в процесі сприйняття мовлення та висловлювання своїх думок в усній та письмовій формах. Це дозволяє виокремити такі основні напрями, які є складовими компонентами процесу мовленнєвого розвитку школярів: усвідомлення мовних одиниць, засвоєння норм української літературної мови, розвиток зв'язного усного та писемного мовлення.

Текст, що використовується під час навчального процесу та формує мовленнєві уміння й навички, доцільно розглядати на тлі поняття про *навчально-педагогічний дискурс*, який почали ґрунтовно вивчати в другій половині ХХ ст. у зв'язку із загальною антропоцентричною спрямованістю лінгвістичних досліджень.

До середини 60-х років ХХ ст. склався особливий напрям прикладної лінгвістики – «лінгвістика освіти», або «педагогічна лінгвістика» (Educational Linguistics). Утилітарна мета цього напрямку – виробити для вчителя певний обсяг систематизованих знань про мову та мовлення та основні вміння самостійно аналізувати лінгвістичні явища з метою оптимізації спілкування з учнями. Було запропоновано «моделі мови», спеціально адресовані педагогам і, на думку авторів, реально корисні для вчителя в його професійній діяльності. У 70–80 роках ХХ ст. педагогічна лінгвістика вивчала такі проблеми, як взаємовідношення мовлення і навчання, особливості дитячого мовлення, розвиток мовлення дитини тощо. Предметом особливої уваги були проблеми слухання й аналізу «усної мовленнєвої продукції» учнів [3, с. 8].

Текст як завершене повідомлення із власним змістом, організоване за однією з абстрактних моделей, наявних у мові, яке характеризується своїми відмінними ознаками, постає в навчально-педагогічному дискурсі як посередник у спілкуванні між комунікантами, як матеріальна форма комунікативної події і є результатом синхронізації когнітивних дій комунікантів, безперервно взаємодіє з їхньою навчальною (школярі) або методичною (вчитель) діяльністю, що оформлюється в когнітивно-комунікативних стратегіях і динамізує текстову систему, включаючи її у простір семіозису.

У навчально-педагогічному дискурсі виразно виділяються *навчальні*, *дидактичні* та *конверсаційні* види текстів.

Навчальні тексти мають такі особливості:

– відповідність логіці програми навчання;

– адаптованість, спрощення тексту «науки» в процесі переходу до тексту

навчання з метою його розуміння і залежно від адресата;

– послідовне розгортання контексту від відомого до невідомого (нового), від простого до складного, від часткового до загального, від посилок до висновків (як правило);

– повнота і глибина розгляду матеріалу, опису досліджуваного питання, реалізації процесів або існування об'єктів розгляду та їхніх властивостей. На прикладі аналізу якого-небудь правила – формулювання, формальний запис, приклади дії, межі застосування, гіпотези тощо;

– аранжування тексту питаннями для засвоєння й закріплення знань, здобутих під час читання підручника або слухання пояснень вчителя (лише питання і завдання перетворюють інформаційний текст на навчальний);

– надмірність тексту: текст, як правило, включає емоційні елементи впливу (порівняння, метафори, гіперболи), що дозволяють «робити своєрідні паузи від напруги», сприяючи фіксуванню прочитаного в «голові» читача (приклади, цитати, факти, етимологічні екскурси тощо). Цю ж роль відіграють «картинки» в тексті, дублюючи текст графічними засобами. Отже, навчальний текст – найчастіше полікодовий текст. Крім вербальних знаків (морфем, слів, речень), у ньому використовуються піктографічні зображення, шрифтове виділення, зміна кольору тощо.

Дидактичні тексти – це художні, публіцистичні, офіційно-ділові та інші види текстів української лінгвокультури – оригінальні або адаптовані, пов'язані інтертекстуальною прецедентністю, що вивчаються на уроці. Вони використовуються на заняттях з української мови з метою формування в учнів соціокультурної компетенції і мають не лише освітні, а й виховні функції. Дидактичні тексти ще несуть на собі відбитки, «відгомони» природної комунікації, але, будучи зануреними в навчальне середовище, набувають специфічних рис, стаючи предметом інтерпретації, відтворення і зразком для побудови вторинних текстів учнів.

Окрім навчальних і дидактичних текстів, у навчально-педагогічному дискурсі функціонують конверсаційні (інтерактивні) тексти. Диференціацію навчальних і конверсаційних текстів можна здійснити за такими лініями:

– навчальні тексти можуть поставати як відчужуваний продукт мовлення; конверсаційні тексти не можуть самостійно функціонувати поза комунікативною ситуацією, що їх породила;

– основним призначенням навчального тексту є формування у школярів наукової картини світу (з предмета), накопичення і збереження когнітивної інформації; конверсаційні тексти націлені на передачу переважно індексальної та регулюючої інформації;

– навчальні тексти спрямовані як на реального, так і на віртуального адресата; акти породження і сприйняття цих текстів можуть бути роз'єднані в часі і просторі; конверсаційні тексти мають реального адресата, об'єднані в часі і просторі;

– навчальні тексти характеризуються продуманістю, усвідомленою організованістю, що дає їм можливість автономно функціонувати поза

контекстом, що їх породив; конверсаційні тексти є результатом мовленнєвої поведінки комунікантів, мають реактивний і нерідко спонтанний характер, тому не можуть бути відтворені вдруге;

– за допомогою навчальних текстів учасники навчально-педагогічного дискурсу реалізують стратегії управління пізнавальною діяльністю; за допомогою інтерактивних текстів здійснюються конверсаційні стратегії [2, с. 11].

Конверсаційні тексти мають форму контактовстановлювальних, оцінних, емотивних, директивних та інших жанрів мовлення.

У процесі формування мовленнєвих умінь і навичок та комунікативної компетентності школярів загалом основну роль відіграють дидактичні тексти.

Для формування комунікативної компетентності необхідно, по-перше, навчити школярів аналізувати готовий текст; по-друге, створювати свій власний. Текст наочно показує закономірності функціонування мовних засобів. Використання текстового матеріалу сприяє засвоєнню таких понять, як тема, ідея, абзац, композиція тощо. Учні краще запам'ятовують текст як зразок, що сприятливо позначається на розвитку мовлення, загальної культури школярів, формує любов до мови та літератури. Аналіз мовних одиниць, їхніх граматичних особливостей сприяє не тільки взаємозв'язку вивчення одиниць мови різних рівнів, але й тому, що вивчення граматичних явищ стає доступним і цікавим. На уроках вивчення граматики велику увагу необхідно приділяти зразковим текстам, щоб учні могли тренувати свої мовленнєві здібності та набувати мовленнєвих умінь. У процесі такої роботи не лише пізнається граматична система української мови, а й відбувається мовленнєвий розвиток учнів. Текст, що об'єднує в собі всі мовні рівні, є засобом, що дозволяє навчити дітей мислити не формально, а системно, виходячи зі змісту та контексту. Текст наочно показує закономірності функціонування мовних засобів [5].

Використання дидактичних текстів у навчально-педагогічному дискурсі викликано низкою причин: тексти формують мовленнєві навички та вміння спілкуватися мовою, що вивчається; розвивають пізнавальну активність учнів; стимулюють розумову діяльність учнів, коли вони зіставляють ці тексти зі своїм життєвим досвідом; розвивають творчі здібності учнів; за допомогою художніх текстів учні знайомляться з національною культурою народу, з його способом життя та традиціями.

Тексти на уроках української мови мають відповідати таким вимогам: змістовна цінність, інформативна насиченість; доступність; достовірність (наприклад, відображення історичних відомостей); перспективність (можливість використання під час комунікації).

Працюючи над текстом, необхідно враховувати, що текст як готовий продукт мовленнєвої діяльності має складну ієрархічну структуру, тому аналіз тексту дозволяє простежити динаміку мовленнєвої діяльності, тобто простежити сам процес формування думки – від задуму до конкретних мовленнєвих реалізацій. Крім того, аналіз тексту дає можливість його розчленування на вихідні компоненти, вчить правилам побудови

висловлювання, в результаті чого формуються комунікативні вміння, що полягають у володінні зв'язковими елементами тексту, у правильному виборі порядку слів у зв'язному контексті, у логічній та ритміко-інтонаційній правильності, у виборі оформлення висловлювання, мовних засобів у зв'язку з комунікативними завданнями та умовами комунікації, у достатній повноті розкриття теми. У поетапному формуванні зв'язного висловлювання доцільно виділити чотири рівні роботи над текстом: змістовно-логічний, мовний, мовленнєвий та комунікативний.

Найбільш ефективна така організація процесу формування зв'язного мовлення школярів на текстовій основі:

- спостереження за різними типами текстів, з'ясування особливостей їхньої семантики та структури;
- виявлення мовних засобів та аналіз їхнього функціонування в тексті;
- інтерпретація цього тексту з метою з'ясування значущості змін формальної сторони тексту (лінгвістичний та стилістичний експерименти, редагування);
- побудова текстів за зразками, за моделями;
- складання самостійних текстів на задану тему.

Описані нижче нестандартні види уроків активізують інтелектуальну та мовленнєву діяльність, сприяють здійсненню особистісного підходу до учнів: уроки-дослідження, семінари, практикуми, ділові ігри, дискусії, інтегровані уроки. Такі уроки мають включати аналітичну роботу з текстом і мати можливість вибору учнями як самого тексту, так і завдань довідкового матеріалу, форми виконання роботи тощо; створювати умови для прояву індивідуальних дослідницьких і творчих здібностей, задоволення освітніх потреб та інтересів школярів.

Виявлення особливостей будови та функціонування одиниць зв'язного мовлення уможлиблює навчання правил їхньої реалізації в мовленні, створює умови для вдосконалення його комунікативної правильності. Одночасно формується і спонтанне мовлення, що впливає на вдосконалення умінь у самостійному створенні зв'язних висловлювань. Саме тому комунікативний підхід до навчання мовних одиниць потребує уважного ставлення до вибору текстового матеріалу, що здійснює на учнів великий емоційно-смісловий вплив, і запитання, поставлені щодо нього вчителем, викликають у школярів бажання брати участь в обговоренні проблем, порушених у тексті, розпочати бесіду, дискутувати. Потреба висловити думку, що виникла внаслідок читання тексту чи роботи з ним, викликає, у свою чергу, потребу в мовних засобах, необхідних для її висловлення. Текст у такому разі стає стимулом для функціонального засвоєння мовленнєвих одиниць, сприяючи розв'язанню однієї з найважливіших завдань навчання мови у школі – формуванню соціально активної особистості.

Використання на уроках української мови тексту, у якому інтегруються, об'єднуються, синтезуються всі елементи мовної системи, надає необмежені можливості для розвитку мовлення учнів: дозволяє поєднати системне

вивчення мови та ідеї функціональної граматики; активізує пізнавальну діяльність учнів; посилює розвивальний потенціал шкільної дисципліни, підвищує інтерес до її вивчення; вчить школярів користуватися рідною мовою не тільки як засобом спілкування, а й засобом пізнання світу та себе в ньому.

Література

1. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генеалогія: проблеми і перспективи. Львів: Паіс, 2005. 264 с.
2. Габідулліна А. Р. Навчально-педагогічний дискурс: категоріальна структура та жанрова своєрідність: Автореф. дис. д-ра філол. наук. К., 2009. 31 с.
3. Гвенцадзе М. А. Коммуникативная лингвистика и типология текста. Тбилиси: Ганатлеба, 1986. 315 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
5. Dijk van T. A. Some Aspects of Text Grammars. The Hague. Paris: Moulon, 1972. 375 p.
6. Sinclair J., Coulthard M. Towards an analysis of Discourse // Advances in Spoken Discourse Analysis. London; New York, 1992. P. 79–88.
7. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 260 p.

Щербина Юлія

Горлівський інститут іноземних мов
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент **Скляр І. О.**
м. Дніпро

КЕЙСБУК МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Розвиток аналітичного та критичного мислення учнів є однією з ключових мет у сучасній освіті. Здатність аналізувати тексти, висловлювати обґрунтовані думки та аргументи, а також критично оцінювати інформацію є промисловими навичками, які допомагають учням не лише у навчанні, а й у подальшому житті. Українська література, як ключовий предмет у шкільній програмі, надає унікальні можливості для розвитку цих змін.

У цій кейсбукі ми розглянемо різноманітні методи та прийоми, які можна використовувати на уроках української літератури для стимулювання аналітизму та критичного мислення учнів. Ці методи і прийоми спрямовані на активізацію уваги учнів, розвиток їхнього критичного мислення, сприяють формуванню вмінь аналізувати текст, виокремлювати головну думку, розрізняти факти від оцінок, а також стимулюють обґрунтування висловлювання власної думки.

Українська література є елементом культурної продукції українського народу, тому розуміння та аналіз її творів сильно учням краще зрозуміти

історію, культуру та цінність українського народу. Такий підхід до вивчення української літератури не лише розвиває аналітичне та критичне мислення учнів, а й ускладнення формування патріотичних почуттів та національної самосвідомості [3].

Використання активних та інтерактивних методів навчання є ключовим елементом сучасного освітнього процесу школи. Згідно з дослідженнями вчених, таких як А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер, вони зазначають, що застосування активних методів сприяє більш повному засвоєнню матеріалу учнями та розвитку їхнього критичного та аналітичного мислення. Ці методи стимулюють учнів до самостійного мислення, рефлексії та аналізу, що сприяє їхньому активному навчанню та здатності застосовувати знання в реальному житті. Отже, застосування активних методів навчання важливо для створення ефективного навчального середовища, що сприяє розвитку критичного та аналітичного мислення учнів [1].

Далі ми розглянемо конкретні приклади методів і прийомів, які можна використовувати на уроках української літератури для досягнення цих цілей.

Етап уроку	Назва методів і прийомів	Уміння, що розвиваються в процесі застосування визначених методів і прийомів
1.Етап актуалізації знань та мотивації навчальної діяльності учнів	асоціативний куш, займи позицію, кластер, кошик ідей, кубування, мозковий штурм, правильні та хибні висловлювання, ромашка запитань Блума, таблиця «З-Х-Д»	концентрація уваги учнів на проблемі, розвиток пізнавального інтересу до нової теми, розвиток умінь аналізувати інформацію з різних джерел, зіставляти її, порівнювати, класифікувати
2.Етап сприймання й осмислення навчального матеріалу в процесі практичної діяльності	асоціативний куш, бортовий журнал, двосторонній щоденник, дерево передбачень, займи позицію, кластер, концептуальна таблиця кошик ідей, кубування метод 6 W, мозковий штурм, навчаючи – вчуся, правильні та хибні висловлення, прес, таблиця «З-Х-Д», Т-таблиця, «Фішбоун», шість капелюхів	розуміння учнями змісту їхньої діяльності, розвиток уміння робити логічні умовиводи на основі самостійного синтезу отриманої інформації, узагальнювати, формулювати самостійні судження й будувати переконливу аргументацію

3. Етап консолідації знань, умінь і навичок	асоціативний куц, бортовий журнал, двосторонній щоденник, діаграма Венна, займи позицію, картографування тексту, кластер, концептуальна таблиця, кошик ідей, кубування метод, ПМЦ, метод 6 W, правильні та хибні висловлення, прес, РОФТ, сенкан таблиця «З-Х-Д», Т-таблиця, «Фішбоун», читання з маркуванням тексту, «INSERT» шість капелюхів	уміння узагальнювати вивчений матеріал, основні ідеї, самостійно інтерпретувати визначені ідеї, обмінюватися думками, виявляти особисте ставлення до окреслених проблем, здійснювати рефлексію, самооцінювання та коригування пізнавальної діяльності
---	--	---

Метод «Концептуальна таблиця» покликаний навчити учнів систематизувати об'єми інформації, розвивати навички аналізу та порівняння різних об'єктів чи явищ. Цей метод ефективно використовується на етапах активного сприйняття та осмислення навчального матеріалу, а також на етапі закріплення здобутих знань та вмінь.

Процедура виконання методу включає такі кроки:

- Крок 1: створіть таблицю, де по горизонталі розташуйте об'єкти або явища, які аналізуються чи порівнюються, а по вертикалі - різноманітні характеристики та властивості, за якими відбувається аналіз чи порівняння.
- Крок 2: визначте по вертикалі критерії порівняння – характеристики, за якими проводиться порівняння об'єктів або явищ. Учні самі формулюють ці критерії. Вчитель, якщо це перше застосування методу, може запропонувати учням критерії для порівняння.
- Крок 3: заповніть горизонтальні рядки таблиці відповідно до учнівських пропозицій щодо критеріїв порівняння.

Цей метод дозволяє учням не лише краще засвоїти матеріал, але й розвивати критичне мислення та аналітичні навички через структурування і глибоке порівняння обраних тем.

Метод «Кошик ідей» призначений для того, щоб допомогти учням аналізувати наявні знання, стимулювати пізнавальну активність та підтримувати уважне читання текстів. Він включає наступні етапи навчання:

1. Етап активізації знань та мотивації до навчання.
2. Етап сприйняття та осмислення навчального матеріалу.
3. Етап консолідації та узагальнення набутих знань.

Процедура виконання методу описується такими кроками:

- Крок 1: створення візуального елемента «кошика» на дошці, де будуть зібрані ідеї та знання учнів.
- Крок 2: учні спочатку індивідуально згадують та записують у зошити інформацію, яку вони знають про тему.
- Крок 3: учні обмінюються зібраною інформацією в парах або малих групах, обговорюючи протягом обмеженого часу.

- Крок 4: учитель збирає та вписує учнівські ідеї до «кошика» на дошці, включаючи різні факти, думки, та поняття, пов'язані з темою.
- Крок 5: узагальнення різних ідей у логічну послідовність протягом уроку.

Результатом роботи є структурована візуалізація міркувань учнів по темі, що відображає процес вирішення актуальної проблеми та інтеграції знань.

Метод «Кубування» зорієнтований на класифікацію навчального матеріалу згідно з таксономією Блума, яка включає шість рівнів: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінювання. Цей метод використовується на трьох основних етапах уроку:

1. Етап активізації знань та мотивації.
2. Етап засвоєння та глибшого осмислення навчального матеріалу.
3. Етап узагальнення та закріплення знань, вмінь і навичок.

Процес застосування методу включає наступні кроки:

- Крок 1: використовується куб, на кожній грані якого записані завдання, що відображають різні рівні таксономії Блума.
- Крок 2: куб передається учневі, який обертає його так, щоб вибрати грань з завданням, яке потрібно виконати.

Результатом методу є шість пов'язаних відповідей, які відповідають шести завданням на кожній з граней куба, що дозволяє учням поглиблено проаналізувати та застосувати навчальний матеріал [2].

Використання кейсбук методів і прийомів на уроках української літератури сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення серед учнів. Ці методи відкривають нові можливості для активного залучення учнів до вивчення літературних творів та їхнього глибшого аналізу. Стимулюючи критичне осмислення матеріалу, вони сприяють формуванню учнівської здатності до обґрунтованих висновків та аргументації. Крім того, застосування кейсбук методів сприяє активній участі учнів у дискусіях та обговореннях, що розвиває їхні навички спілкування та вміння висловлювати власну точку зору. Враховуючи ці переваги, можна зробити висновок про значущість кейсбук методів у педагогічній практиці та їхню важливу роль у формуванні компетентностей учнів у галузі аналітичного та критичного мислення.

Література

1. Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 21-22 березня 2019 р. / відп. ред. І.М. Романишин; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Електронні дані (Об'єм: 2,89 Мб). Івано-Франківськ: НАІР, 326 с.

2. Кейсбук методів і прийомів технології розвитку критичного мислення в Новій українській школі: навч.-метод. посіб. для вчит. поч. класів ЗЗСО та студ. спец. 013 Початкова освіта / Анна Лякішева, Валентина Вітюк, Ірина Кашуб'як. 2-ге вид., переробл. і доповн. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 116 с. (С. 23)

3. Кривенко Л. Доповідь "Методи та прийоми для розвитку критичного мислення". URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-metodi-ta-priyomi-dlya-rozvitku-kritichnogo-mislennya-38743.html> (дата звернення: 28.04.2024)

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів і
молодих науковців

«УКРАЇНІСТИКА: НОВІ ІМЕНА В НАУЦІ»

7-8 травня 2024 року